

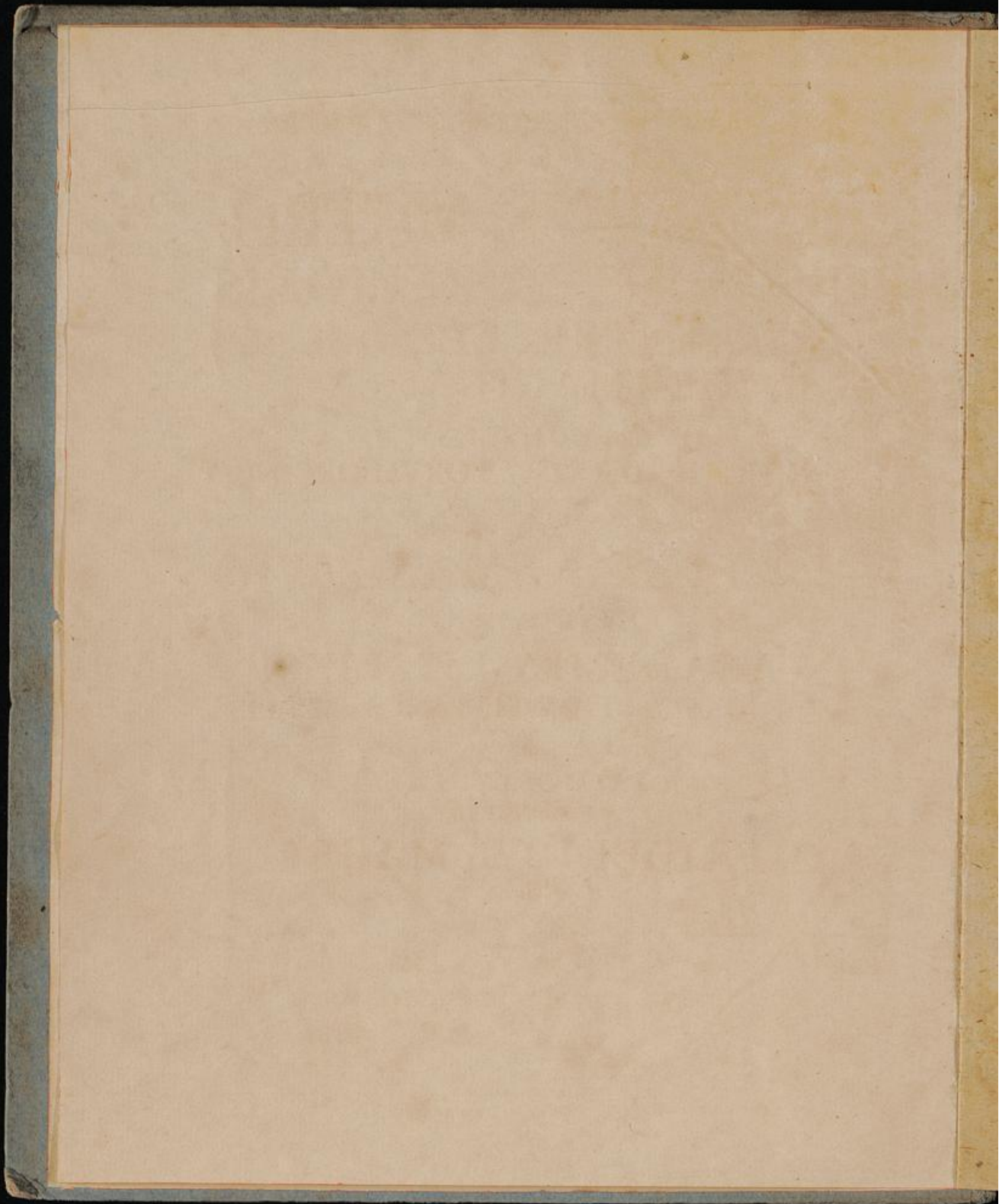
Bint. 472

Einzelne Aufzeichnungen

60

DISSERTATIO IVRIS ECCLESIASTICI PVBLICI
DE

PRIMATIBVS, METRO-
POLITANIS, ET RELIQVIS
EPISCOPIS ECCLESIAE
GERMANICAE,

QVAM CONSENSV
MAGNIFICI IVRECONSULTORVM ORDINIS
PRAESIDE

D. IO. IACOBO MASCOVIO

PVBLICAE

IN ACADEMIA LIPSIENSI
ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBICIT
H. L. Q. C.

A. MDCCXXIX. D. XXIII. IVNII
AVTOR ET RESPONDENS

IO. FRIDERICVS MAGER
LIPS.

LIPSIAE
RECVSA MDCCXXXIII.

Bint. 472 (1)

DE
PRIMATIBVS METRO
POLITANIS ET BELLOVIS
EPISCOPI ECCLIESIAE
GERMANICAE
QVAM CONSENSV
MAGNIFICI IVMCONSILIORVM ORDINIS
PRAESIDE

D. IO. IACOBO MASCOVIO

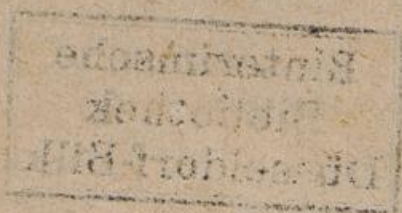
IN ACADEMIA LIESIENSI
ERVDITORVM DISQVITIONI SVBICIT
H. L. G.

MDCCLXXIX D. XXIII IANVARI
ACTOR ET RESPONDENS
IO. ERIDERICVS MAGER

1771 167 01

LIESIENSI
MDCCLXXIX

GENEROSISSIMO ET EXCELLENTISSIMO
D O M I N O
FRIDERICO AVGVSTO
DE **KVHLWEIN**
IN RASCHWITZ
SACRAE
REGIAE MAIESTATI
POLONIARVM
ET
ELECTORI SAXONIAE
A LEGATIONVM CONSILIIIS
PATRONO COLENDISSIMO

HANC DISSERTATIONEM
AD RECOLENDAM GRATAM TOT BENE-
FICIORVM
QVIBVS STVDIA SVA PROMOVIT
MEMORIAM
CVM VOTO OMNIGENAE FELICITATIS
IN
DEVOTISSIMI ANIMI PIGNVS
D. D. D.
OBSEQUENTISSIMVS CLIENS
IOHANNES FRIDERICUS MAGER.

Binterimsche
Bibliothek
Düsseldorf-Bilk

Bint. 472

C O N S P E C T V S.

- §. I. *Instituti ratio.*
- §. II. *Politia ecclesiastica ad civilem instituta. Exceptiones ab illa regula.*
- §. III. *Patriarchae, quoduplici sensu dicantur: ubi de V. Ecclesiis Patriar-
chabilibus.*
- §. IV. *Primatis vox quid significet in genere. Propria Primatum in eccle-
sia occidentis species: Alii qui dignitatem et auctoritatem habent,
in alios Metropolitanos: V. Alii qui dignitatem saltem.*
- §. VI. *De titulo Archiepiscopi: quando Metropolitanus promiscue illo uti
coeperint?*
- §. VII. *De Metropolitanis. Sedes Regalis non facit Metropolim ecclesiasti-
cam. In Novis Provinciis ecclesiasticis condendis quae ratio?*
- §. VIII. *Causa concessae Episcopo metropoleos auctoritatis. Ju-
ra Metropolitanus, ubi imprimis de iudiciaria potestate. Insignia
dignitatis: Pallium, ubi explicatur Can. I. Dist. C. et cap. Ar-
chiepiscopo in Clement. Itemque Praelatio crucis. §. VIII.*
- §. IX. *Ordo Metropolitanorum secundum ordinationem: Provincia pri-
mae in secundam aliquane auctoritas? Illustratur l. 3. D. de offi-
cio Asses. & l. un. C. de metropoli Beryto. §. X. Is ordo in
specie servatus inter Metropolitanos Galliae Belgicae: Illustratur
Aureae Bullae tit. XXIII.*
- §. XI. *De Vicariis et Legatis natis Romanae sedis.*
- §. XII. *Ortus ecclesiae christianae per Germaniam. IRENAEI locus explic-
tus. §. XII. Imprimis per Germaniam Primam et Secundam. Agroec-
cii, et Materni memoria. §. XIV. Itemque per Germaniam ma-
gnam. §. XV. Hierarchia per Gallias instituta sub Constantino
M. Formataque ad Nicaeni, ac postea Sardicensis quoque conci-
lii decreta. §. XVI. Constantini M. distributio provinciarum
Imperii per IV. praetoria, quid ad ecclesiasticae politiae, imprimis
Germanicae, origines illustrandas conferat?*
- §. XVII. *METROPOLIS MOGUNTINA: Antiquum ius Mogun-
tiae metropoliticum ex primaeva distributione. PHILIPPI
BERTERII, et PETRI de MARCA sententia asseritur.*
- §. XVIII. *Neglecta per Francicam ecclesiam pelitia. Metropo-
lis instauratae, inque illis Moguntina, a Bonifacio. §. XIX. Ar-
chiepiscopus Moguntinus primae in regno Germaniae sedis Episco-
pus factus. Moguntia quo sensu Franciae, item Germaniae me-
tropolis dicta? §. XX. De Primatu ecclesiae Moguntinae.*
- §. XXI.

- §. XXI. SUFFRAGANEI: Ex antiqua prouincia Germaniae Primae ratione, Vormatiensis, Argentoratensis, Spirensis. Vormatia an unquam metropolis?
- §. XXII. Ex Rhaetia et Vindelicia. Curienfis, Constantiensis et Augustae Vindelicorum. Curienfis an quondam sub Mediolanensis? §. XIII. Augustana Ecclesia an quondam sub Medioleno? Instaurata a Francis.
- §. XXIV. Constantiensis primum fuit Vindonissae. Haec sub metropoli Vefontina.
- §. XXV. In Franconia: Eichstadiensis. §. XXVI. Würtzburgensis, ubi et de Ducali Francia Orientalis titulo.
- §. XXVII. Ex Saxonis: Paderbornensis. §. XXVIII. Hildeshemensis.
- §. XXIX. Halberstadiensis: Fundationis annus non satis certus; Episcopatus seculo additus in Pace Vestfalica. §. XXX. Verdenfis saeculo itidem additus.
- §. XXXI. Episcopatus Bambergensis immediate est sub sede Romana.
- §. XXXII. METROPOLIS COLONIENSIS. Sententia PETRI de MARCA de Antiquo Ecclesiae Colonienfis iure Metropolitanano asseritur, et respondetur obiectionibus CAROLI a S. PAULO.
- §. XXXIII. Jus Metropolitanum aliquandiu iacuit, mox instauratum est. §. XXXIV. Singularia iura Ecclesiae Colonienfis ubi et de Cancellariatu Ecclesiae Romanae. §. XXXV. De Primatu Ecclesiae Colonienfis, ex definitione Leonis IX. & Eugenii III. Pontificum.
- §. XXXVI. SUFFRAGANEI: Ex antiqua Germaniae secundae ratione
- §. XXXVII. Quondam et Vltraiectinus. (Leodiens.)
- §. XXXVIII. Ex Vestphalicis: Osnabrugensis. De antiquitate huius Ecclesiae disceptatio. Singularis illi formula per Pacem Vestphalicam data. §. XXXIX. Monasteriensis: et quondam Mindensis. Haec in Pace Vestphalica soluta Religione.
- §. XL. TREVIRENSIS METROPOLIS. Prouinciarum Belgicae recensio.
- §. XLI. Treuirensis ecclesiae origines. Treuironum urbis praerogatiua. Sedes Imperatorum et praetorii Galliarum. Episcopo quae inde dignitas? Clades urbis. Praefectura Arelatem translata. §. XLII. Jus metropolitanum mansit ecclesiae Treuirensi. §. XLIII. De Primatu Treuirensi: Illustratur c. 10. Qu. 3. caus. XI. §. XLIV. In eius formula constituenda diuersas periodi distingui debent. Primi per Gallias Metropolitanus honor cum BERTERIO, et MARCA asseritur, quam diu praetorium Galliarum in urbe fuit. §. XLV. Secunda periodus, qua saltem per Galliam Bellicam Primatum habuit. §. XLVII. Tertia Primatus periodus. Secundum illam explicata bulla Iohannis XIII.

§. XLVII.

- §. XLVII. De SUFFRAGANEIS: *Metensi, Tullensi, et Verdunensi: In pace Monasteriensi ius metropolitanum Treuirensi reseruatum est.*
- §. XLVIII. De Cameracensi ecclesia obiter. *Vetus eius cum Germania nexus. Archiepiscopatus erectio. Pristini Metropolitanus Rhemensis contradictio.*
- §. XLIX. *Obiter de ecclesia Burgundica: Ubi et de Episcopo Basileensi.*
- §. L. *Ecclesiarum per Noricum origo: Antiquae illarum dioeceses incertae.*
 §. LI. *Vtrum fuerint sub primatu Sirmiensi? Viriusque sententiae momenta.* §. LII. *Episcopi in Norico mediterraneo sub Aquileiensi, saltem aevo Iustiniani.* §. LIII, LIV. *Norici Ripensis caput Laureacum. Episcopus eius Metropolitanus quibus argumentis dicatur?*
 §. LV. *Cathedra Patavium translata. Cardo controuersiae inter Salisburgensem et Passauensem.* §. LVI. *Aliae per Noricum ecclesiae. Iuuauiam. Ex eius ruina Salisburgum emerit. Eius ecclesia a S. Ruperto instaurata.* §. LVII. *Ecclesiae in his prouinciis instauratae a Bonifacio.*
- §. LVIII. SALISBURGUM METROPOLIS. *Prouincia eius ordinata.*
 §. LIX. *Contradictio Passauensium; ius Laureacensis metropoleos instaurare cupientium. Yrolfo et Gerardo, Laureacensibus, fauet Eugenius Papa, et Leo VII.* §. LX. *Agapetus II. et Laureacensem et Salisburgensem, utrumque Archiepiscopos appellat. Benedictus VII. Laureacensis et Salisburgensis metropoleos terminos definit. Ottonis II. in ea re autoritas.* §. LXI. *Ecclesia Salisburgensis sola ius metropoleos eiecit: Archiepiscopus Legatus natus.*
- §. LXII. SUFFRAGANEI. *Passauensium de exemptione controuersia.*
 §. LXIII. *Frisingensis.* §. LXIV. *Ratisponensis.* §. LXV. *Sabionensis: quando cathedra Brixinam translata?* §. LXVI. *Gurcensis in Carinthia superiori. Eius ad Domum Austriacam habitus. Conuentio de nominatione Episcopi inter Domum Austriacam et Archiepiscopum Salisburgensem.* §. LXVII. *Lauantinus in Carinthia inferiori: Seccouiensis in Stiria.* §. LXVIII. *Chyemensis.*
- §. LXIX. *Tridentinus exemptus. Eius, et Brixinensis, ad Domum Austriacam, intuitu ciuilibus potestatis, habitus.*
- §. LXX. *Labacensis in Carniola exemptus: itemque Tergestinus: Is olim sub Gradensi metropoli.*
- §. LXXI. METROPOLIS VIENNENSIS. *Ecclesiae origines. Imp. Caroli VI. in nouam metropolin studium. Suffraganeus Episcopus Neostadiensis. Inferitur Innocentii XIII. bulla nouam metropolin constituentis.*
- §. LXXII. HAMBURGENSIS METROPOLIS *Instituta a Ludouico*

- Pio, et Gregorio Papa. §. LXXIII. *Ei unita ecclesia Bremensis. Lis de eo cum Archiepiscopo Coloniensi, pro Hamburgensi definita.*
- §. LXXIV. *Eius suffraganei: Subordinatae Ecclesiae per regna septentrionis. LXXV. Illa sensim Metropoli Hamburgensi subducta. Metropolis Lundini; in Scania condita. Tum Upsaliae in Suecia. Denique Nidrosiae in Norwegia. Bremensis ecclesiae titulus prae Hamburgensi praevalet.*
- §. LXXVI. *Episcopatus Aldenburgeris. Eius cathedra Lubecam translata. Institutus episcopatus Meclenburgi, post Suerinum translatus. Item Ratzeburgi.*
- §. LXXVII. *Bremensis archiepiscopatus in Ducatum versus. Episcopatus Ratzeburgeris & Suerinensis in Principatus.*
- §. LXXVIII. *Episcopatus Lubecensis formula. Pactum Capituli cum Domo Holsatica Gottorpicnsi.*
- §. LXXIX. **METROPOLIS MAGDEBURGENSIS:** *ab Ottone Magno designata.*
- §. LXXX. *Eius Primatus. Priuilegia Imperatorum.*
- §. LXXXI. *Archiepiscopatus in ducatum mutatus.*
- §. LXXXII. *Suffraganei eius. Cizensis, cuius cathedra deinde Numburgum translata: item Mersburgensis, Brandenburgensis et Havelbergensis: (ubi obiter de episcopatu Lebusensi) Misnensis fuit exemptus.*
- §. LXXXIII. *Archiepiscopi vetus praetensio in Episcopos Poloniae.*
- §. LXXXIV. *Colbergae in Pomerania institutus Episcopatus. Breui intercidit. Otto Bambergae Episcopus religionem christianam instaurat. Episcopatum Julini condit. Is postea Caminum translatus.*
- §. LXXXV. *Eius dioecesis. Immediate est sub sede Romana. Ducum Pomeraniae circa electionem autoritas, itemque sublime territorii ius.*
- §. LXXXVI. *Vicissitudo sacrorum. Pacis Westphalicae de hoc episcopatu dispositio. In principatum versus. Locum et suffragium in comitiis habet.*
- §. LXXXVII. **METROPOLIS PRAGENSIS.** *Pragae Episcopatus conditus. Is et Morauiam complexus.*
- §. LXXXVIII. *Mox amittit. Inuestiturae per baculum et annulum olim usitatae descriptio. Ecclesia Pragensis sub metropoli Moguntina. Inde Moguntini Archiepiscopi ius coronandi Reges Bohemiae:*
- §. LXXXIX. *Episcopus Pragensis factus Archiepiscopus. Suffraganei Olomucensis et Lythomislensis. Archiepiscopus Prag. unctionem regalem peragit. Consilia Caroli R. pro amplificanda Pragensi dioecesi.*
- §. XC. *Metropoleos, quae fere intercederat, instauratio. Titulus Legati nati &c.*
- §. XCI. *Olomucensis exemptus: Concordatis nationis Germanicae utitur. Episcopus S. R. l. princeps: item Comes capellae Regalis in Bohemia.*
- §. XCII. *Litomislensis intercidit. Noui suffraganei.*
- §. XCIII. *De episcopatu Vratislauicnsi: deque eius exemptione.*

§. I.

Germaniae sacrae statum, (nobilem Iuris Publici partem *) recensere animus erat, et explicare principia, quorum usus in controuersis, quae saepe de eo exortae, ad Comitiae etiam, partim quoque ad Tribunalia Imperii, delatae fuerunt. Saepe enim de Iure Primatus, de Iure Metropolitano, aut libertate Ecclesiarum: de illarum habitu ad imperium: de electionibus et postulationibus: Episcoporumque, et Capitulorum iuribus disputatum. Tum circa dioeceseos limites, et iurisdictionis Ecclesiasticae exercitium, aliaque eius generis, lites suscitatae, maxime ex quo sacrorum conuersio passim secuta, et plures Episcopatus religione soluti sunt. Sed conuenire visum ante omnia sistere ipsam Ecclesiae Germanicae Politiam, per Metropoles ordinatam. Qua in re ita versabimur, ut ex immensa farragine de regimine Ecclesiastico, de Patriarcharum, Primatum, et Metropolitanorum ordine, ac iuribus pauca delibemus, dein usui futura in disceptationibus, quae passim in Ecclesia Germanica ferbuerunt. Tum ortum & progressum Hierarchiae per Germaniam breuiter explicemus: Denique per partes eundo Metropoles, non alio

A quam

quam inuitauerit forte argumentum, ordine recenseamus: vbi simul iuribus singularibus, et controuersis singulorum, commode locus reperitur. Sed erit aliquid tam vastum argumentum recte adumbrasse: Contentisque dare

- - paruum Troiam, simulataque magnis

Pergama

sufficiet partes recte et concinne disposuisse, et mensuram vbi- que seruasse.

*) Ita VLPIANVS *Publicum ius in sacris, in Sacerdotibus, in Magistratibus consistere*, ait. l. 1. ff. de Iustitia et iure. Exemplum dat TACITVS Ann. III. 60. in iudicio Senatus de alyli iure, quod passim Graeciae ciuitates templis suis vindicabant, vbi addit: *Magnaque eius diei species fuit, quo Senatus maiorum beneficia, sociorum pacta, regum etiam qui ante vim Romanam valuerant decreta, ipsorumque numinum religiones introspectit.* Sed limites ex disciplina Christianorum Publici circa sacra Iuris positi.

§. II.

Initio statim notandum, ecclesiasticam politiam, qualis florente Imperio Romano adornata fuit, ad instar distributionis ciuilibus (1) in plerisque (2) institutam antiquitus fuisse. Imperium vero Romanum in ciuili administratione per prouincias distributum erat: atque inter vrbes singularum prouinciarum illa, quae prouinciae caput habebatur, metropolis vocata est, inque ea Praefecti regionis, siue Consularis, siue Corrector, siue Praeses esset, sedem habuere, (3) vnde Metropolitanus Iudices a Iustiniano vocantur. *) Ita quoque in ecclesiasticis Episcopi per vrbes collocati. Episcopo vero qui in metropoli esset, primae in sacris conuentibus partes datae. (4) Et quum a Constantino Magno noua Imperii diuisio instituta, Episcopi urbium, in quibus Praefecti praetorio essent, in eadem dioecesi, nouas sibi praerogatiuas vindicauere. (5)

(1) Ipsi

- (1) Ipsi Imperatores hoc argumento, a civili distributione sumto, vtuntur: L. 23. C. Theodos. de Episcopis, vbi hæc habentur: *Qui mos est, caussarum ciuilium, iidem in ecclesiasticis negotiis obtinendi sunt, vt, si quae sunt ex quibusdam dissensionibus, leuibusque delictis, ad religionis obseruantiam pertinentia, locis suis, et a suae dioeceseos Synodis audiantur.* add. l. 29. pr. Cod. de Episcopal. audientia. Hanc regulam inculcant, quotquot antiquam ecclesiae disciplinam attigerunt. Sed et data opera id egit PHILIPPVS BERTERIVS, in Senatu Tolosano Praefes, in Libris PITHANON, quibus ciuili Imperii Romani notitia, & ecclesiae politia illustrantur. Tolosae 1608.
- (2) Regulam hanc, ecclesiasticam politiam, ad ciuilem adornatam multae exceptiones premunt. Vid. P. ANT. PAGIVS in Critica annalium Baronii ad A. DCCXLV. num. V. ELIAS DV PIN de antiqua ecclesiae disciplina Dissert. I. §. VIII. in quo *prouinciarum et dioeceseon ecclesiasticarum distributio ad formam politici regiminis describitur, et praecipuae in illa mutationes annotantur.* Alia exempla profert GEORGIVS de metropolibus Italiae cap. XXII. Et nos infra plurima notabimus.
- (3) De metropolibus per Romani Imperii prouincias egit EZECHIEL SPANHEMIVS Op. de vsu et praestantia numismatum T. I. Diff. IX. ANTONIVS VAN DALEN. Diff. III. p. 235.
- *) Nov. I. cap. 4.
- (4) CAN. II. Concilii Taurinensis, habiti secundum BARONIVM A. CCCXCVII. secundum HARDVINVM A. CCCXCV. secundum PAGIVM A. CCCCII. *Illud inter Episcopos urbium Arelatensis et Viennensis, qui de primatus apud nos honore certabant, a sancta synodo, definitum est, vt qui ex iis approbauerit, suam ciuitatem esse metropolim, is totius prouinciae honorem primatus obtineat, & ipse, iuxta praecipuum Canonum, ordinationum habeat potestatem.* Historiam contentionis subsequetae vid. apud PETRVM DE MARCA de Primatibus §. LXXI.
- (5) Hoc argumentum fusius excoluit IOSEPHVS MOTTA de Iure Metropolitico §. 44. Exempla Episcoporum Sirmii et Treuironum infra occurrent.

§. III.

Sed hic tantum praecipuos gradus dignitatis, et auctoritatis in Ecclesiastica Politia breuiter attingimus. Primum

eminet Patriarcharum nomen, quod iis praecipue tribuitur, a quibus tempore Veteris Testamenti populus Dei propagatus fuit. Retentum etiam a Iudaicae sectae Principibus, inprimis Alexandriae. (1) A quibus ad Christianorum praesulum honorem translatum, et iis Episcopis datum est, qui plures dioeceses sub se haberent. Hoc sensu Patriarcharum nomen in concilio Chalcedonensi solenniter adhibitum. (2) Res ipsa autem antiquior. Siquidem iam ante Episcopi Romani, Alexandrini, et Antiocheni illa praerogativa potiti erant: eiusque rei autoritas Canone VI. Concilii Nicaeni sancita. Qui ex GENTIANI HERVE-TI interpretatione ita legitur: *Antiqui mores seruentur, qui sunt in Aegypto, Libya, et Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem: quandoquidem Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter et in Antiochia, et in aliis prouinciis sua priuilegia ac suae dignitates et auctoritates ecclesiis seruentur.* (3) Additus iis Constantinopolitanus, ob urbis regiae honorem, (4) quam per omnia aequare Romae veteri studebant Imperatores. Denique et Hierosolymitanus. Praeterea tamen et alia Patriarchae significatio mansit, quae idem ac Primatem notet. Quo sensu Primates in Hispania, in Gallia, in Britannia, quandoque Patriarchas appellatos legimus; et Aquileiensem (5) quoque ac Gradensem adhuc hodie appellari volunt.

(1) Cod. Theod. Lib. XVI. tit. 8. CANTELIVS de Metropolitibus Part. I. Dissert. I. cap. 2. §. 2.

(2) CONCILIVM CHALCEDONENSE anni CCCCLI. act. 2. *Gloriosissimi iudices, et amplissimus senatus dixerunt: Si placet vestrae reverentiae, sanctissimi Patriarchae singularum prouinciarum, eligentes singulos aut binos suae propriae quisque prouinciae, in medium transeuntes, etc.*

(3) Diuersas eius Canonis explicationes recenset IOH. LAVNOIVS Aequalitatem veterum Metropoleon ex eo asseruit FRIDERICVS SPANHEMIVS.

(4) Can.

- (4) Can. III. CONCILII CONSTANTINOPOLITANI I. A. CCCLXXXI. celebrati: *Constantinopolitanae ciuitatis Episcopus habeat priuilegia honoris, post Romanum Episcopum, eo quod sit ipsa noua Roma.* Quem canonem aduersus BARONIVM vindicat DV PIN de antiqua ecclesiae disciplina Diff. I. §. II. Caeterum contra Constantinopoleos Praesulum, aequari Romanis volentium praetensiones edidit ANTONIVS VAIRA librum *de praerogatiua oecumenicae nomenclationis, et potestatis Romani Pontificis, a Constantinopolitanis Praesulibus usurpatae.*
- (5) Pro dignitate Patriarchalis appellationis, Ecclesiae Aquileiensis, disputauit nuper, maxime contra BARONII sententiam, IOSEPHVS MOTTA l. c. §. 31. et sq.

§. IV.

Primus quidem vi vocis dicitur, qui primum ac praecipuum locum alicubi obtinet, eoque sensu et in prouinciis Metropolitanis dicuntur Primates, et in dioecesi Patriarchae. (*) Saeculis autem posterioribus Primatum propria aliqua appellatio (1) in occidentali ecclesia, et singularis in sacro ordine gradus, constitui coepit. Atque hoc titulo potiti sunt praecipuarum quarundam urbium Episcopi, quibus quaedam supra caeteras metropoles praerogatiuae attributae. Duorum generum Primates reperimus. Alterum est illorum, qui praeter dignitatem, auctoritatem quoque in alios Metropolitanos habent. Huius auctoritatis speciem ex S. LEONE solent ostendere, qui in epistola (2) ad Anastasium, Thessalonicensem Episcopum, cui vices Romanae Sedis deferebat, sequentia illi tribuit. I. Vt Episcopos, et Metropolitanos electos ante confirmet, quam ordinentur. II. Vt lites dirimat, quae in concilio prouinciali decidi nequiuerint. III. Concilium nationale ex toto exarchatu conuocet. IV. Curet, vt per omnes ditionis suae ecclesias disciplina et ecclesiasticae leges diligentissime obseruentur. Si cui malo mederi non possit, Pontificem ad-

moneat. V. Denique Metropolitanis, Episcopis, caeterisque clericis, qui patria exire, et ab ecclesiis abesse velint, formatas det, seu communicatorias litteras. Caeterum haec formula proprie fuit Theſſalonicenſi Exarchatui. Neque ex illa metiri debemus omnium Primatum iura. Siquidem non vna eademque omnium poteſtas fuit. Sed attendi debet, quid Pontifices cuique tribuerint, ideoque inſpici debent litterae, quibus primatum conſeſſere, ſimulque inquiri num agnitae fuerint? (3) Quare ELIAS DV PIN, vbi de ſingulis Primatibus Galliae egit, ita concludit: (4) *Tota primatus, aut vicariatus poteſtas, a Romanis Pontificibus Episcopis Gallicanis conſeſſa, ad quatuor aut quinque capita reuocatur: I. Eſt formatarum tribuendarum. II. Conuocandi concilii dioceſani. III. Reſerendi ad Pontificem de maioribus cauſſis. IV. Cauendi vt canones obſeruentur, fidesque illibata maneret. Quibus V. additum eſt poſterioribus ſaeculis, ius appellationum a Metropolitanorum iudiciis, quod ſolum obtinere videtur Lugdunenſis Antiſtes. At ius ordinationum Metropolitanorum Primatibus, aut Vicariis nunquam in Gallia conſeſſum eſt, ſicut Theſſalonicenſi Vicario.*

*) Et Patriarchae quidem diu hanc appellationem ſolis ſibi vindicatam voluere. Profertur in hanc rem Aniceti Papae reſponſum can. 2. Diſt. XCIX. 2. *Nulli Archiepiſcopi Primates vocentur niſi illi, qui primas tenent ciuitates, quarum epiſcopos Apoſtoli, et ſucceſſores Apoſtolorum regulariter Patriarchas et Primates eſſe conſtituerunt: niſi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum Primatem conſtitui. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas ſedes adepti ſunt, non Primates, ſed Metropolitanani nomenclantur. Hanc Aniceti decretalem ſuppoſititiam eſſe conſtat. Deſumptum tamen ex illa Capitulare Caroli M. diſcerni volens, edixit: *Ne alii Metropolitanani appellentur Primates, niſi illi qui primas ſedes tenent, et quos Sancti Patres Synodali, et Apoſtolica Autoritate Primates eſſe decreuerunt. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas Sedes ſunt adepti, non Primates, ſed Metropolitanani vocentur.**

(1) De

- (1) De origine et occasione Primatum huius generis in Occidentis Ecclesia institutorum, docte, pro more, egit Illustriss. PETRVS DE MARCA in Diff. de Primatibus. In illa §. CXXV. disputat aduersus GARSIAM LOAISAM, qui in libro de institutione Primatis Toletani, nimiam vetustatem fingit, Primatumque ab ecclesiae initiis repetit.
- (2) Epist. LXXXIV. (in Editione Operum QVESNELLIANA. XII.) Ex hac epistola desumptus est can. 5. Dist. 65. l. *ne Metropolitanus Episcopum absque consensu Primatis ordinet.*
- (3) Diuersam Primatum per Gallias potestatem ex Pontificum tabulis recenset ELIAS DV PIN l. c. §. X. pag. 31. seqq.
- (4) l. c. p. 35.

§. V.

Alia est Primatum species, quibus dignitas quidem competit, non autoritas in alios metropolitanos. Quique adeo sibimet subordinatos Archiepiscopos non habent, sed vicissim neque ipsi alteri cuiquam Primati subsunt. De his HINCMARVS: (1) *Quibus canonum decretis, et sedis Romanae sententiis claret, eosdem Metropolitanos Primates esse singulos singularum prouinciarum, qui ex antiqua consuetudine, et apostolica traditione, et conuocare synodos, et ordinare Episcopos, et ordinari a Prouincialibus, sine cuiusquam alterius Primatis interrogatione possunt, et disponere regulariter quaeque per suas prouincias queunt. etc. Illi autem Archiepiscopi vel Metropolitanus, qui haec sine consultu Primatis non possunt exequi, Archiepiscopi vel Metropolitanus habentur.* (2) Hi habebant praerogatiuam Pallii, quod olim non accipiebat Metropolitanus, qui Primati alicui esset obnoxius. (3)

(1) Opusc. 33. c. 17. Ad quem locum commentatus est THOMASSINVS Part. I. lib. I. cap. 21 §. 4. et cap. 33 §. 8. et seqq.

(2) Addatur PETRVS DE MARCA de Primatibus §. CXVII.

(3) V. PETRVS DE MARCA l. c. §. LII.

§. VI.

§. VI.

Archiepiscopi vocabulum vi vocis primarium aliquem inter Episcopos indicat. Et diu non fuit tributum nisi Romano, aliisque Patriarchis: Deinde et Episcopis in Oriente, qui alios Metropolitanos sub se haberent: qualem infra videbimus a Iustiniano constitutum Archiepiscopum Iustinianae primae. Tandem ad seculum VIII. usque, et aliis insignibus Metropolitanis. Sed eo seculo promiscue tribui coepit omnibus Metropolitanis, (*) et ipsi quoque palam illud adsciuerunt, et confessus praerogatiuam prae reliquis Episcopis conseruare diligentius studuerunt.

(*) DV PIN de antiqua ecclesiae disciplina Diff. I. §. 3. Idem de tempore quo Archiepiscopi titulus omnibus Metropolitanis tribui coepit, fusius docet PETRUS DE MARCA de Primatibus §. LXXX.

§. VII.

Metropolitani dicuntur a metropoli. Scilicet Episcopo, qui in metropoli erat, primae partes dabantur, ex primaeuo ecclesiae more, quem supra explicauimus. INNOCENTIVS I. in responso, Alexandro Episcopo Antiocheno dato: *Secundum pristinum prouinciarum morem, Metropolitanos Episcopos conuenit numerari.* Atque ita quum Episcopus Viennae, et Arelatis, solidam quisque prouinciae Viennensis ordinationem coram synodo Taurinensi sibi vindicaret, synodus censuit, totius prouinciae primatus honorem ei deferendum, qui suam ciuitatem probaret esse metropolim. (1) Sed haec de antiquis metropolibus, quae in diuisione prouinciarum Romani Imperii erant, cum primum ecclesiastica aliqua politia instrueretur, intelligenda sunt. Neque enim postea ad ciuilia instituta accommodare ecclesiasticam politiam visum fuit

fuit (2) Qua de re unam alteramque hic obseruationem apponimus. Scilicet cum Imperatores nouam metropolin ciuilem constituerunt, non semper ecclesiasticam quoque consecuta est auctoritatem. (3) Vicissim cum duas prouincias in vnam contraxere, antiquae metropoles nihilominus statum suum conseruarunt. (4) Sic et cum postea Reges in vrbe aliqua sedem elegerunt, non statim illa in ciuili ratione facta metropolis. Multoque minus ad ecclesiasticam rationem id valuit. (5) Quanquam plures occasionem inde nactae sint Archiepiscopale fastigium obtinendi, vt Parisiorum vrbis, et nuper Vindebonae exemplo patuit. Caeterum quanquam ratio ciuilis prouinciarum, qualis sub Romanis fuit, dudum cesset, in eo tamen cum nouae ecclesiae fundatae sunt, retinuerunt imaginem veteris disciplinae, vt per prouincias ordinarent ecclesiae statum, atque ita metropoles ecclesiasticae passim exortae sunt, ubi ciuiles nunquam fuerant.

(1) Vid. supra §. I. not. 3. Caeterum posterioribus saeculis, vbi in eiusmodi quaestionibus ad veterem Notitiam Imperii prouocatum est, eam intelligi obseruat PETRVS DE MARCA l. c. §. LXI. quae est in collectione ISIDORI.

(2) Ita Innocentius ad Alexandrum, Antiochenum Episcopum: *Nam quod sciscitaris, vtrum diuisis Imperiali iudicio prouinciis vt duae metropoles fiant, sic duo metropolitani Episcopi debeant nominari; non visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque aut diuisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.* can. 1. Dist. X.

(3) Ita Valens Imperator Cappadociam diuisit, nouamque metropolin Tyanae instituit, cuius Episcopus Anthimus mox ecclesiasticam auctoritatem instruxit. Theodosius Junior Phoeniciam, in qua metropolis Tyrus, in duas prouincias partitus, Berythum metropolin secundae appellauerat, quod infra §. IX. notabimus. Tum Eustatius, eius vrbis episcopus, Metropolitanus factus. Sed in Concilio Chalconensi, volente Imperatore Martiano, Tyri antiquum ius restitutum: sancitusque canon, quem in decretum transtulit GRATIANVS Dist. CI. *Peruenit ad nos, quod quidam praeter eccle-*
B *sia-*

siasticas ordinationes affectantes potentiam, per pragmatikum sacrum unam provinciam in duas diuidant; ita ut ex hoc inueniantur duo Metropolitanus Episcopi in una eademque provincia esse. Statuit ergo Sancta Synodus deinceps nihil tale attentari a quolibet Episcopo; eos vero qui aliquid tale attentauerint, cadere de proprio gradu.

- (4) Iustinianus cum duas Ponti provincias contraheret, utriusque tamen Metropoli, Amasiae scilicet ac Neo-Caesareae, nomen metropoleos feruat, ac utriusque episcopis auctoritatem pristinam in illarum urbium, quae cuique subordinatae fuissent, Praesules. V. Nou. XXVIII. cap. 2. Similiter cum Paphlagoniam, et Honoriaden vniret, metropolitano tamen ordinem non turbauit, adiiciens: *una de caetero fiet provincia, plures habens metropoles.* Nou. XXIX. cap. 1. fin. Idem Armeniam, quae duplex ad illud tempus fuerat, in IV. provincias partitur Nou. XXXI. Sed neque hic quicquam in sacris mutauit. *Quae vero ad sacerdotia, inquit, spectant, ea (ut saepe diximus) volumus in pristina manere forma, negotio ipso neque circa eius metropoliticum, neque circa ordinationes, vel mutationem, vel nonationem suscipiente: sed prius ordinatis, nunc quoque ex ordinatione auctoritatem obtinentibus, et prioribus item metropolitanis in suo permanentibus ordine: ut quantum ad ipsa nihil penitus innouetur.*
- (5) Regiam Imperatorum non mutare Ecclesiasticas rationes vrget GELASIVS. Papa, ubi aduersus Byzantinum disputat in Epistola ad Episcopos Dardaniae, ap. HARDVINVM T. II. Conciliorum, vbi p. 912. haec habet: *Risimus autem quod praerogatiuam volunt Acacio comparari, quia Episcopus fuerit regiae ciuitatis. Numquid apud Rauennam, apud Mediolanum, apud Sirmium, apud Treuiror, multis temporibus non constitit Imperator? Num quidnam harum urbium sacerdotes vltra mensuram sibi met antiquitus deputatam quidquam suis dignitatibus usurparunt? - - - Si certe de dignitate agitur ciuitatum, secundae sedis et tertiae maior est dignitas sacerdotum, quam eius ciuitatis, quae non solum inter sedes minime numeratur; sed nec inter Metropolitanorum iura censetur. Nam quod dicitis: REGIAE ciuitatis: Alia potestas est regni secularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quamuis parua ciuitas praerogatiuam praesentis regni non minuit; sic imperialis praesentia mensuram dispensationis religiosae non mutat. Sit clara urbs illa potestate praesentis Imperii: Religio tunc sub eadem firma, tunc libera, tunc prouecta consistit, si potius hoc praesente propriam teneat sine vlla perturbatione mensuram.* §. VIII.

§. VIII.

Quare autem Episcopo metropoleos, primae in sacris conuentibus partes datae sint, docet canon IX. Concilii Antiocheni: *Episcopum, qui metropoli praest, etiam curam suscipere oportet totius prouinciae, eo quod in metropolin vndiquaque concurrant omnes, qui habent negotia. Vnde visum est, eum quoque honore praecedere, reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso.* Praecipuae partes consistebant in iure ordinandi Episcopos prouinciae, (*) conuocandi concilium prouinciale, eique praesidendi, et in generali aliqua cura, vt omnia per prouinciam secundum Canones, rectumq; ordinem fiant, vnde inter alia munia, et iudicialis illorum potestas, in concilio tamen exercenda, et facultas recipiendi appellationes manauit. (1) Sed multa ex his, et in genere de potestae ac officio metropolitani, nunc aliter disposita sunt in Concilio Tridentino. (*) Inter insignia dignitatis Pallium est, quo statis diebus, dum sacris defunguntur muneribus, vtuntur. Id olim rarius concessum, iam inde a Seculo IX. omnibus metropolitani datum est. (2) Imo vt petant, quod ita expediret rationibus Curiae Romanae, iniunctum. Itemque praelatio crucis, qui honos initio Patriarcharum, et Primatum proprius habitus, tum Metropolitanis vni, alterique, per modum singularis priuilegii, denique omnibus concessus: (3) et a Clemente V. in Concilio Viennensi adiectum, (4) vt etiam per loca exempta Prouinciae praeferatur.

(*) Inde nata occasio iuriurando, quod Episcopus Metropolitanis praestare solebat. Id iusiurandum seruatur Metropolitanis Germaniae in concordatis cum Papa Nicolao V. in verbis: *prouiso, quod confirmati, praedicti, et per nos prouisi Metropolitanis suis, et aliis praestent debita iuramenta, et alia ad quae de iure tenentur.*

(1) De iure ac potestate Metropolitanis passim agitur in Decreto. E. g. can. 13. Dist. 12. l. vt suae prouinciae Pontifices et Sacerdotes adstringat sub regula disciplinae. Itemque vt facultate conuocandi Concilium prouinciae solus gaudeat, c. 16. D. XVIII. l. Sed add. ELIAS

DVPIN l. c. §. XII. qui est de iuribus et privilegijs Metropolitanorum, & IOSEPHI MOTTA Dissertatio de metropolitico iure.

(*) De quo late THOMASSINVS P. I. Lib. I. cap. 48 §. 11. 12. sq. IOSEPHVS MOTTA l. c. p. 112. 124. etc. van ESPEN in iure Ecclesiastico Vniuerso P. I. Tit. XIX. In specie circa Iurisdictionem conferri meretur GERVASIVS in Tr. de causis maioribus art. XII.

(2) Conf. CANTELIVS l. c. Diff. III. *quae est de pallio, et cruce quae archiepiscopis praeferi solet.* cap. 3. Equidem ob stare videtur can. 1. Diff. C. *ut quisque Metropolitanus intra tres menses sedem suam exponere, et pallium postulare a Romana Ecclesia studeat.* Quod decretum PELAGIO Papae tribuit GRATIANVS. Sed rectius ex PITHAEORVM obseruatione ad Iohannem VIII. refertur.

(3) CANTELIVS l. c. cap. 7.

(4) Cap. *Archiepiscopo* in Clementin. Hanc tamen decretalem restringendam ad Terminos Concilii Tridentini Sess. VI. c. *de Reform.* aduertit ZYPAEVS ad Tit. de Officio Ordinarii n. 18. et ESPENIVS in Iure Ecclesiastico Vniuerso P. I. Tit. XVI. cap. 2.

§. IX.

Caeterum Metropolitanus, saltem in Occidentali Ecclesia, (*) aequae ut alii Episcopi, non alium seruabant antiquitus in confesso ordinem, quam ordinationis suae. Vnde in subscriptionibus saepe metropolium episcopi, post aliarum urbium episcopos, reperiuntur. Quae de re iuuat audire HINCMA-RVM: (1) *Inter quos, inquit, (de Metropolitanis Gallicanis, Belgicis, et Germanicis loquens,) sicut et inter reliquos Episcopos, haec conditio regularis seruatur, ut qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur.* In ciuilibus enim aequale erat ius omnium prouinciarum inter se, neque prouinciae primae in secundam ius aliquod, et imperium erat, prouti ex responso MACRI Iureconsulti (2) colligunt, et ex lege THEODOSII Iunioris, qua praeter Tyrum, antiquam in prouincia Phoeniciae metropolin, Berytum eodem honore condecorauit. (3) Idemque & in ecclesiastica ratione antiquitus obtinere, post PHILIP-

LIP.

LIPPVM BERTERIVM, (4) prolixè ostendit PETRVS DE MARCA. (5)

(*) Nam in Oriente Ecclesiarum certum ordinem instituit Leo Imperator: cuius constitutionem vid. in *LEVENCLAVII* T. II. Iuris Orientalis p. 89. 90. et 243. 244.

(1) *HINC MARVS* epist. XLIV. cap. 16. (Op. T. II.)

(2) L. 3. D. de officio assessorum: *Si eadem prouincia, postea diuisa, sub duobus Praesidibus constituta est, velut Germania, Mysia; ex altera ortus, in altera assidebit: Nec videtur in sua prouincia assedisse.*

(3) L. un. C. de metropoli Beryto: *Propter multas iustasque causas metropolitanò nomine ac dignitate ciuitatem Berytum decernimus exornandam, iam suis virtutibus coronatam. Igitur haec quoque metropolitanam habebat dignitatem: Tyro nihil de iure suo derogetur. Sit illa mater prouinciae maiorum nostrorum beneficio, haec nostro: et veraque dignitate simili perfruatur.*

(4) Pithan Diatrib. II. cap. 5.

(5) In Dissertatione de Primatibus §. LXXXV, et sq. Equidem *GREGORIVS VII.* et *VRBANVS II.* in condendo primatu Lugdunensi, primae prouinciae ius pro ratione allegant. Sed vnde haec opinio, communis illo seculo, exorta fuerit, explicat laudatus autor *IBIDEM* §. XCIV.

§. X.

In specie hoc in Gallis obtinere idem *HINC MARVS* contendit, atque Treuirensis, primae Belgicae Metropolitanum, et Rhemensis secundae Belgicae, sola ordinationis serie, inter se differere scribit, duobus locis apud *FLODOARDVM*. Alter est in epistola ad Nicolaum: (1) *Inter Rhemensis et Treuerensis ecclesiam, (has enim duas prouincias tantum Belgica regio habet) haec semper distinctio fuit, sicut in ecclesiasticis monumentis inuenimus, et vetustissimam consuetudinem semper obtinuisse comperimus, ut is Episcopus non loci, sed dignitate ordinis, prior secundum sacras regulas haberetur, qui foret in qualibet istarum ecclesiarum metropoli antea ordinatus.* Alter est in epistola ad Ludouicum Regem: (2) *Ecclesiae Rhemensis et Treuerensis comprouinciales, atque sorore, et ex auctoritate, et ex*

antiqua consuetudine habentur; ea conditione, ut qui prior eorum fuerit Episcopus ordinatus, prior etiam habeatur in synodo, et se mutuo consilio et auxilio foueant, atque fulciant. Seruati huius ordinis in ecclesia Germanica passim documenta existant. Inter Moguntinum tamen, Treuirenses, et Coloniensem olim de priori loco saepe certatum. Vnde in Aurea Bulla variis a Carolo IV. excogitati modi, quibus eis satisfaceret. Inter alia et hoc in benedictionibus et aliis sacris functionibus, quibus in curia defunguntur, ordine consecrationis semet excipiant. (3)

(1) Histor. Remens. Lib. III. cap. 13.

(2) IBIDEM Lib. III. cap. 20.

(3) AVREA BVLLA Tit. XXIII. §. 1. et 2. *Quoties insuper in Imperatoris vel Regis Romani praesentia Missarum solemnia celebrari, ac Maguntinensem, Treuerensem, Coloniensem, Archiepiscopos, vel duos ex eis adesse contigerit, in confessione, quae ante Missam dici consuevit, ac in porrectione Euangelii osculandi, & Pace post Agnus Dei portanda, nec non in benedictionibus post finita missarum solemnia, ac etiam ante mensam faciendis, et in gratiis post cibum acceptum agendis, is inter eos ordo seruetur, prout de ipsorum consilio duximus ordinandum, quod prima die haec omnia et singula a primo, secunda die a secundo, tertia vero a tertio peragantur. Primum autem, vel secundum, seu tertium, hoc casu secundum quod prius vel posterius quilibet eorum consecratus existit, debere intelligi declaramus.*

§. XI.

Aliam insuper viam, aliosque titulos pro dignitate et praedria quaesierunt Episcopi. Hinc alii impetrarunt, ut a Pontificibus VICARII munus titulumque obtinerent, (1) qui alias cum titulo Primatis saepe coniunctus fuit. (*) Caeterum Vicarii nomen graue visum Francicae Ecclesiae metropolitanis. Itaque cum Sergius A. DCCCXLIV. Drogoni, Metensium Episcopo, Vices suas deferret, Episcopi Gallicani hanc in eo dignitatem agnoscere noluerunt.

An-

Ansegiso, Senonensium Antistiti, Ioannes VIII. Vicariatum in Galliae et Germaniae Prouinciis tribuerat. Sed Episcopi in Concilio Pontigonensi non aliter agnouere, quam *seruato singulis metropolitanis iure priuilegii, secundum sacros canones, et iuxta decreta Sedis Romanae Pontificum, ex iisdem sacris Canonibus promulgata.* (2) De Vicariatu Treuirensis Metropolitanus infra quaedam notabimus. Cum porro Seculo XII. obtinisset, vt Pontifices Romani legatos, magna cum autoritate, per prouincias mitterent, (3) metropolitanis nonnullis perpetuae Legationis honorem tribuerunt, qui inde LEGATI NATI appellantur, vtpote per ipsam dignitatis suae adeptionem, sine noua Pontificis concessione, eum titulum nacti. (4)

(1) De Vicariis Romani Pontificis *CANTELIVS* l.c. cap. 2. vbi ostendit non eadem omnibus Vicariis a Romano Pontifice concessa fuisse.

(*) Sunt qui Vicarios, et Primates vnum idemque esse scribant, sed hos confutauit *BERTERIVS* l.c. p. 186.

(2) *CANTELIVS* l.c. add. *ELIAS DV PIN* l.c. p. 32.

(3) Conf. *PETRVS IOSEPHVS CANTELIVS* l. c. cap. IV.

(4) Potestatem Legati nati, cum potestate Legati a latere comparat, ac differentiam ostendit *PETRVS ANDREAS GAMBARVS* in Tr. de Officio et Potestate Legati de Latere Lib. I. p. 13. *IDEM* Lib. IX. n. 8. docet per aduentum Legati a Lateri non extingui auctoritatem Legati nati. Caeterum de potestate Legati nati notabile est enunciatum Alexandri III. in decretali ad Episcopos Angliae c. 1. X. *de Officio Legatiae. Sane licet idem Archiepiscopus* (sc. Cantuariensis) *Metropolitico iure audire non debeat causas de Episcopatibus vestris, nisi per appellationem deferantur ad eum; Legationis tamen obtentu vniuersas, quae per appellationem, vel querimoniam perueniunt ad suam audientiam, audire potest et debet, sicut qui in prouincia sua vices nostras gerere comprobatur.*

§. XII.

Vbi iam haec applicanda sunt ad ecclesiam Germanicam,

nicam, Origines eius paulo diligentius constituti debent. Et primum quidem, vti per eas hodiernae Germaniae partes, quae olim inter Romani imperii prouincias censebantur, religio christiana inualuerit. Inde enim ad reliquos Germanos et Religio, et sensim quoque Politia Ecclesiastica diffusa fuit. Constat autem, vt de partibus trans Rhenum primum agamus, Galliam omnem in tres partes diuisam fuisse, Celticam, Aquitanicam, et Belgicam, et ad Belgicam relatum fuisse totum terrarum tractum, qui a Sequanis ad mare Germanicum, per sinistram Rheni ripam protenditur, ac a populis Teutonicis, qui in eo confederant, Germaniae nomen traxit, atque in Germaniam superiorem, et inferiorem, siue primam et secundam, diuisus est. (1) Per hanc Germaniam tempestiue admodum sparsa Euangelii lux: et passim ecclesiae illarum regionum ad viros apostolicos initia sua referunt. Deque illa videtur accipi debere IRENAEI testimonium, (2) Ecclesias in Germania laudantis. Eadem illae, cum reliquis per Gallias fidelium coetibus, fata habuere, donec Christiana Religio sub Constantio Chloro, occultis primum incrementis inualescere, mox sub Constantino M. qui ipse, (et quidem in Belgica) Christo nomen dedit, caput extollere inciperet. (3) Sed et per Noricum, et Rhaetiam ante Constantinum fuerunt Ecclesiae, eaeque Martyrum sanguine saepius irrigatae. Qui vero primi intulerint Euangelium, et Episcopine fuerint an Presbyteri, itemque vnde venerint, obscurum est, cum sacra horum temporum historia, propter scriptorum defectum, velut aeterno silentio sepulta iaceat. (4) Neque haec disquisitio argumentum, in quo versamur, magno opere concernit.

(1) Conf. *PRAESES* in den Geschichten der Deutschen Lib. III. §. 5.

(2) *IRENAEVS* adu. Haereses Lib. I. cap. 3. *Neque haec quae in Germania fundatae sunt ecclesiae aliter credunt.*

(3) v.

(3) v. Geschichte der Deutschen Lib. VI. §. 20.

(4) conf. COINTIVS in Annal. Eccles. Franc. passim. IO. HENR. VRSINVS de ecclesiarum Germanicarum origine et Progressu.

§. XIII.

Inter primos Episcopos, quorum consilio et opera Constantinus, forte etiam institutione, usus est, eminent Agroecius, Treuirensis e Belgica prima, et Maternus Coloniae Vbiorum, in Germania secunda, Episcopus. (1) Seruatium Tungrorum, itidem in Germania secunda, Episcopum, circa eadem tempora sedisse, annales memorant. Et plures quoque Ecclesias aut iam tum floruisse per utramque Germaniam, aut paulo post institutas, verisimile est. Certe HILARIVS, Episcopus Pictaviensis, in libello de Synodis, quem Anno CCCLIX. edidit, quemque HIERONYMVS non multo post Treuiris a se descriptum praedicat, (2) ita titulum inscripsit: *Dominis et Beatissimis Fratribus et Coepiscopis Germaniae primae et Germaniae secundae, et Lugdunensis primae etc.* (3) Quod lucem accipit ex illis, quae infra de Episcopis Germaniae primae et secundae, qui Sardicensi Concilio interfuerunt, annotabimus.

(1) v. Testimonia veterum scriptorum in den Geschichten der Deutschen Lib. VI. §. 30.

(2) HIERONYMVS in epist. ad Florentium (Operum Tomo IV. P. II. p. 6 edit Parisiensis) Peregrinationis huius suae meminit quoque HIERONYMVS in epist. ad Rufinum: Operum Tomo IV. P. II. p. 3.) *Se post Romana studia ad Rbeni Semibarbaras ripas profectum.*

(3) HILARIVS in Libr. de Synodis, inter Opera Paril. 1693. edita p. 1150.

§. XIV.

Quin et cis Rhenum, et Danubium, ad Magnae Germaniae incolas secundo seculo videtur penetrasse Christiana Religio. Namque TERTVLLIANVS (1) inter gentes Christo subditas recenset: *Hispaniarum omnes termi-*

nos, et Galliarum diuersas nationes, et Britannorum inaccessa Romanis loca, tum et Sarmatas, et Dacos, et Germanos, et Scythas, in quibus omnibus Christi nomen regnet. Haec de Germania interiori, quae ad Dacos, et Sarmatas pertinebat, intelligenda videntur. Quamquam specialis conuersionum harum, aut Marcomannorum et Gothorum Christianismo (2) antiquior memoria non occurrat.

(1) Aduersus Iudaeos cap. 7.

(2) De Conuersione Marcomannorum et Gothorum v. Geschichte der Deutschen Lib. VI. §. 39. et seq.

§. XV

Caeterum sub Constantino M. demum Hierarchiam in Galliis (quo nomine et Germaniae tum comprehensae) introductam*) existimant Viri docti: neque ante illa tempora, quamquam Metropoles ciuiles in Galliis essent, illarum Episcopos praecipuo aliquo iure potitos esse. Sub Constantino autem et ipsa Ecclesia inualuit: et Dioeceses ordinatae, et Nicaeni Concilii Canones, haut dubie in Galliis, non secus ac in reliquis Prouinciis, recepti: vti paulo post et Sardicensis. Ita Coloniam, et Augustam Treuironum Metropoles etiam in ecclesiasticis nominari, Veterum scriptorum testimoniis infra probabimus. Quare et probabile est, Episcopos earum urbium iuribus, quae cum in Synodo Nicaena, tum in Sardicensi, Metropolitanis concessa fuerunt, gauisos fuisse.

(*) P. ANT, PAGIVS in Critica Annalium Baronii ad A. CDI. Idem in specie de Ecclesiis ad Rhenum videtur P. BVCHERJO in Belgio Romano Lib. VIII. c. 9. Et ex nostris IO. HENRICO VR-SINO in Libro de ecclesiarum Germanicarum origine et progressu p. 31. conf. Geschichte der Deutschen Lib. VI. §. 32.

§. XVI.

§. XVI.

Denique ex Ciuilibus institutis Constantini M. que in ecclesiastica quoque politia imitationem produxere, notare hic conuenit, nouam Imperii diuisionem per IV. Dioeceses, quibus singulis praefectum praetorii imposuit. Itaque sub praetorio Galliarum cum reliquis prouinciis utraque fuit Germania. Ad Dioecesin Italicam relata utraque Rhaetia. Sub Dioecesi Illyrici Noricum, et Pannonia. Multum haec ad veterem ecclesiae Germanicae politiam penitus inspiciendam lucis conferent. Qui enim meminerit Augustam Treuirorum, caput Belgicae primae, sedem fuisse praetorii Galliarum, ipsorumque aliquamdiu Imperatorum Occidentis, facilius assequetur, quae de primatu annotabimus, quo ecclesia Treuirensis per Gallias aliquamdiu gauisa est. Inde porro constabit ratio, cur ecclesia Augustana, Sabionensis, aliaque per Rhaetiam sparsae, sub Metropoli Mediolanensi antiquitus fuisse existimentur. Nec quae de Laureacensi Metropoli, et primaeva ecclesiarum per Noricum atque Pannonias distributione disputantur, absque notitia Dioeceseos Illyricanae satis intelligi possunt,

(*) v. hanc distributionem Prouinciarum in den Geschichten der Deutschen Lib. VI. §. 29. not. 3.

§. XVII.

Iam ipsas Germanicae ecclesiae Metropoles, et suffraganeos earum Episcopos, ordine, quem argumentiferies scribenti obtulerit, recensebimus. Initium merito fecimus a Moguntina sede. Fuit Moguntiacum Germaniae primae Metropolis, (*) adeoque et ecclesiae eius urbis dignitas ecclesiasticae Metropoleos, ex regula Synodi Nicanae, et decretis Summorum pontificum, qui per Gallias ex more pristino prouinciarum Metropolitanos numerandos docent, antiquitus constitit. Quod agnouere duo verfa-

C 2

tissimi

tiffimi in antiquae disciplinae Ecclesiasticae cognitione Viri, PHILIPPVS BERTERIVS, (1) eique consentiens P. E. T. R. DE MARCA. (2) Capta deinde a Vandalis Moguncia, et labentibus Imperii rebus aliquoties adeo afflicta, vt vix nomen vrbs remaneret. (3) Sed Theodeberti, Francorum Regis auspiciis restitui coepit, annitente Sidonio eius Episcopo, quem et ipsam metropolitica curam in reliquis Germaniae primae ecclesias exercuisse, ex VENANTII FORTVNATI (4) carmine, in laudem huius Sidonia composito, coniicit MARCA. (5)

*) Inde & seculo V. labentibus Imperii rebus, dux, qui illum litem aduersus Germanos tueretur, Moguntiae impositus. De Duce Moguntiacensi conf. Geschichte der Deutschen Lib VIII. §. 43.

(1) l. c. Diatribe II. cap. V. p. 213. *Et Moguntinum quidem Episcopum, florente Imperio, Germaniae primiae (quamuis aliter sentiant omnes Rerum Germanicarum Scriptores) Metropolitanum fuisse non dubito: nam quis hanc unam, non solum in Galliarum dioecesi, sed in toto fere orbe Romano Metropolim, ius suum nouerit inuisse crediderit; At enim ubi Maiestatis Romanae nomen post in Germania extinctum est, formas ciuiles et ecclesiasticas perturbari illic facile potuisse non inficio.*

(2) In Diss. de Primatibus §. LXXVI.

(3) De excidio vrbs Moguntiaci V. Geschichte der Deutschen Lib. VIII. §. XVI. & Lib. IX. §. XXI.

(4) Lib. IX. epigr. 9. ubi inter alia de Sidonia:
Iura Sacerdotum sacro moderamine seruant.

(5) l. c. §. LXXVII.

§. XIIX.

Sed hisce iam non immoramur: quum constat, ita perturbatas fuisse bellis ciuilibus in Francorum regno post tempora Childerici Regis, ecclesiasticae disciplinae rationes, vt ab A. DCLXX vsque ad ADCCXLIII. Archiepiscopi in Francia Ecclesia non essent. Eoque demum anno, annitente Bonifacio, tres iterum Archiepiscopos, Rothomagi, Rhemis, ut Senonibus, in concilio Sueffionensi, constitutos, qui-

quibus Zacharias Papa pallium A.DCCXLIV. miserit. Tum A. DCCLI. in fauorem eiusdem Bonifacii, Moguntia iterum metropoleos honore ornata, eique commissa fuit. Rem ita narrat OTLONVS in vita Bonifacii: *Decreuerunt iidem Principes (sc. Carolomannus et Pipinus) ecclesiam Moguntiacensem, quae prius alteri subiecta erat, metropolim omnium in Germania positarum ecclesiarum efficere; moxque legatione facta, illud a Praesule Apostolico impetrauere.* Patet praeterea ex Bulla Zachariae Papae, instauratae ita metropoli quinque ciuitates, et illas praeterea Germaniae gentes, quas Bonifacius ad fidem erudierit, attributas fuisse: *Idcirco, inquit, beati Petri Apostoli auctoritate sancimus, vt supra dicta ecclesia Moguntina perpetuis temporibus, tibi, et successoribus tuis, in perpetuum sit confirmata, habens sub se has quinque ciuitates, i. e. Tungris, Coloniam, Wormatiam, Spiraciam, et Trectis, et omnes Germaniae gentes, quas tua fraternitas per suam praedicationem Christi lumen agnoscere fecit.* Quod vero in Rescripto Zachariae, Coloniam quoque et Tungros huic metropoli subiici legimus, ea in parte, vt suo loco videbimus, effectum caruit.

§. XIX.

Amplissima postea incrementa cepit haec metropolis, quae infra speciatim recensebimus. Semperque magna Moguntinensium Antistitum in ecclesia Francica autoritas. Sed praecipue inualuit, quum, regno inter filios Ludouici Pii diuiso, Ludouicus Germaniae magnae populos in sortem acciperet, et ex Germania Prima Moguntiam Augustam Nemetum, et Vangionum vna cum pagis ipsarum; conderetque adeo Germaniae regnum, a quo ipse Germanicus vulgo cognominabatur. Tum enim Archiepiscopus Moguntinus omnium in regno Ludouici Episcoporum primus fuit. Quemadmodum et vrbs Moguntia a continuatore

RHEGINONIS *regia ciuitas, et Franciae metropolis, atque in anualibus* PITHOENIS *Germaniae metropolis* vocatur. Eoque sensu WITICKINDVS, monachus Corbeinsis, Antistitem Moguntinum summum Pontificem passim appellat.

§. XX.

Passim et Primatum Moguntinae Ecclesiae, praedicari videas. Pauca tantum hic proferemus testimonia, (1) ex pluribus selecta. CONRADVS Abbas Urspergensis de Adelberto I. Archiepiscopo Moguntino scribit: *His auditis Praesul Adelbertus, totam Saxoniam, ubi tunc manebat, commouet; et quia legationem apostolicam ab ipso Papa dudum acceperat, hac autoritate Pontifices et principes istius prouinciae, pro utilitate matris ecclesiae frequenter conuocat: ubi vir eloquens et PRIMATVM in cisalpinis partibus multiformiter tenens, ad defensionem totius Germaniae metropolis animos omnium catholicam obedientiam profitentium accendit.* (2) LAMBERTVS SCHAFFNABVRGENSIS. (3) *His accensus Archiepiscopus Moguntinus, cui potissimum propter PRIMATVM Moguntinae sedis, eligendi et consecrandi Regis autoritas deferebatur. In concilio Moguntino A. MLXXI. celebrato* (4) *Archiepiscopus Moguntiam vocat metropolin orientalis Franciae, principalem vero Pontificii sedem totius Germaniae et Galliae Cisalpinae. Ipse vero Archiepiscopus Primas vocatur, in eadem Synodo: Imperante super omnia aeternaliter Regum Rege, Domino nostro Iesu Christo, et sub eo regnante temporaliter Serenissimo Henrico Rege, huius nominis quarto, venerabili quoque Sigefrido, Moguntinae ecclesiae primate, et apostolicae sedis Legato etc. Immo tempore Calixti II. Papae, Adelbertus Archiepiscopus Legati titulo insignis, in ipsam Treuunorum ecclesiam autoritatem sibi asserebat.* (5) *Primatus huius origines ac Bonifacium referendae sunt,* qui

qui ultra primaeuum decus metropoliticum, ampliorem adhuc illo saeculo in Francorum ecclesia auctoritatem, voluntate Principum, et Pontificis, (6) habuit. Cuius apicem ipsa patrata ab illo Pipini vinctio declarat. Quaecunque etiam ab illo tempore in ecclesia et regno Francorum, ac toto iure ecclesiastico consecuta sit mutatio, (7) Moguntinus tamen Primatis titulum, et dignationem non vno sensu retinet. Nam et primae haud dubie sedis in Germania regno Episcopus est, (8) illibatae que a Bonifacii tempore libertatis, neque vllius alterius Primatis fastigio minor. (9) Neque video, quid summum Virum PETRVM DE MARCA induxerit, (10) vt primum honoris gradum ab Innocentio II. A. MCXXXV. a Moguntina sede in Magdeburgensem translatum scriberet. Nihil enim detractum, Moguntinae dignitati per Magdeburgicae ecclesiae decora, vbi de eo primatu agemus, apparebit.

- (1) Nonnulla iam collegit *BERNARDVS MALLINCKROT*, l. c. p. 572.
- (2) *CONRADVS* Abbas Urspergensis ad Annum MCXXI. p. 202.
- (3) *LAMBERTVS SCHÄFFNABURGENSIS* ad A. MLXXIII.
- (4) Vid. *CONCILIOR.* Tom. VI. P. I. p. 1169. Ed. HARDVIN.
- (5) v. *Gesta Trenirorum*, in *Spicilegio Patrum T. II.* (edit. nouissimae) p. 233.
- (6) Nam ita Carolomannus in *CONCILIO LIPTINENSI A. DCCXLIIII.* celebrato: *Per concilium sacerdotum religiosorum, et Optimatum meorum, ordinauimus per ciuitates Episcopus, et constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium.* Et Papa Zacharias in epistola ad Episcopos Francorum, quam vide in conciliis Galliae T. I. p. 549. *Habetis itaque nostra vice ad confirmandam dilectionem vestram, et collaborandum vobis in euangelio Christi, Bonifacium Archiepiscopum apostolicae sedis Legatum, et nostram praesentantem vicem.*
- (7) Hae ipse vicissitudines Ecclesiasticae politiae dubios reddidere Viros doctos in definiendo Primatu Moguntino. *PHILIPPVS BERTERIVS* tribuit illi Primatum in Germaniam Primam, et secundam, *Diatrib. II. cap. V. p. 212.* Sed haec non aliter admitti

possunt, quam ad modum illorum quae infra ad. Coloniensem metropolin notabimus. P. LVD O VICVS THOMASSINVS sibi hic ipsi non constat. Nam modo personalem hanc dignitatem Bonifacii fuisse scribit, P. I. Lib. 1, cap. 37. p. 265: *Il faut donc confesser de bonne foi, que la primatie autrefois accordée à S. Boniface, Archevêque de Mayence, fut limitée à sa personne; et que les Prélats d'Allemagne ont été moins passionnés pour faire continuer à leurs eglises ces titeres, et ces pouvoirs extraordinaires, que ceux de France et d'Espagne; ou une bonne partie des metropolitains ont crû relever leurs eglises par la qualité specieuse de Primats.* Modo quoad Germanicam Ecclesiam etiam ad successores transiisse fatetur. Vti l. c. cap 31. p. 223. *Cela nous oblige de reconnoître, que si S. Boniface avoit reçu le Vicariat apostolique et la Surintendance, spirituelle de la France et de l'Allemagne, c'étoit avec cette différence, que quant à l'Allemagne cette dignité devoit être perpétuelle, et attachée à son siège au lieu que quant à la France, elle étoit purement personnelle.* Sed haec diversitas vndequam ex ingenio scribentis? Caeterum haec talia allegasse sufficiat. Expendi prolixè non opus est. Sunt vero haud dubie in scriiniis Moguntinae Ecclesiae, ex quibus certius haec conficias, quam ex priuatis scriptorum testimoniis.

(8) Quibus Primatis appellatio competit per ea quae supra ad §. V. dicta.

(9) Quam primatus speciem ex Hincmaro supra repraesentavi. Huc etiam collimat Autor deductionis, quae, cum de lure Coronandi Imperatorem inter Moguntiae, et Coloniae Electores controuerteretur, pro iure sedis Moguntinae prodiit.

(10) In Dissert. de Primatibus §. LXXVII.

§. XXI.

Inter suffraganeos Moguntinensis ecclesiae manent ex vetere instituto tres Germaniae Primae Episcopi, Vormatiensis, Spirensis, et Argentoratensis. Hae namque in Germania Prima ciuitates celebrantur, (1) ea Moguntiaci praerogatiua, vt Dux prouinciae in illa vrbe sedem haberet. Episcopi illarum concilio Sardicensi interfuerunt; (2) vti ex subscriptionibus patet, in quibus praeter Martinum Moguntinensem occurrit Victor, siue Victurus, Vangionum Episcopus, Iesse Augustae Nemetum, et Aman-

dus

dus Episcopus Argentinae, (3) Vangionum ecclesi-
 am metropolitico iure per vtramque Germaniam tempo-
 re Crodoldi Episcopi potitam fuisse ferunt, qua digni-
 tate et successores eius gauisi fuerint, donec Moguntina
 ecclesia auctoritatem suam recuperaret. (4) Sed haec uti
 incerta, neque satis verisimilia, nec asserere, nec refellere
 animus est. In circulo Rhenano superiori, ea huius Episco-
 pi dignatio, ut directorio in conuentibus fungatur; concu-
 rente Palatino, ratione Principatus Simmerani. (5) In
 Spirensi ecclesia sunt, qui post Iessaei obitum collapsum ex-
 istiment episcopatum, et a Dagoberto demum instaura-
 tum. (6) Sed contrarium verisimiliter adstruxit P. CA-
 ROLVS le COINTE in annalibus ecclesiae Franco-
 rum. (7)

(1) *AMMIANVS MARCELLINVS* L. XV. cap. 14. *In Germania prima autem praeter alia municipia Moguntiacus est, et Vangiones, et Nemetes, et Argentoratus, barbaricis cladibus nota.* Consentiant Veteres Notitiae.

(2) *V. PRAESIDIS* Geschichte der Deutschen L. VI. §. 35.

(3) Episcopus Argentoratensis nuper in comitiis iterum admissus fuit.

(4) Conf. *COINTIVS* ad A. CCCCLV. n. 14.

(5) Conuentionem A. MDCCV. ea de re initam inter Franciscum Ludouicum Episcopum Wormatiensem, (nunc & Moguntiae Electorem) ac fratrem eius Electorem Iohannem Guilielmum, vide in *LVNIGII* Spicilegio ecclesiastico T. II. p. 930.

(6) *IO. HENR. VRSINVS* l. c. p. 54. *Post Iessen Spirenses, Amandum Argentoratensem nulli fuerunt Episcopi ab Anno CCCXLIX. fere usque ad Dagobertum vel primum, circa Annum DCXXX, vel secundum, Annum DCLX.*

(7) Tom. II. p. 664.

§. XXII.

Sed etiam ex quo sub Francorum Regibus per Rhac-
 tiam, et Vindeliciam reflorescere ecclesiae, atque ipsi Ale-
 manni salutari doctrinae parere coepissent, episcopatus Cu-

D

riensis,

riensis, Augustae Vindelicorum, et Constantiensis, instaurati, atque ad Metropolim Moguntinam relati fuerunt. Curiensis, in Rhaetia prima, Episcopatus viderur initio sub Metropoli Mediolanensi fuisse Rhaetia, enim ad praefecturam Praetorii Italiae spectauit, fuitque et in Gothorum in Italia dominantium potestate. Atque hinc epistolae Synodicae Eusebii Mediolanensis ad Leonem Magum, Papam, subscribit Asmo, Curiensis Episcopus. (1) Ex quo dein Rhaetia sub ditionem Regum Francorum venit, Episcopus quoque Curiae in ecclesia Germanica locum habuit, et ad Metropolim Moguntinam respexit. Locum in comitiis Imperii habere Episcopos Curienses docent subscriptiones Recessuum Imperii vsq; ad Recessum Comitiorum Augustanorum de A. MDXLVIII. In comitiis quoque A. MDCXL habitis legatus Episcopi Curiensis suffragium iterum post Leodiensem dixit. (2)

(1) conf. CAROLVS a S. Paulo in Geographia Sacra p. 40.

(2) v. Protocolum ap. LVNDORPIVM T. IV. L. IV. cap. 44. p. 877. 887. 893.

§. XXIII.

Augustae Vindelicorum, quae splendida Romanorum, et iam FACITO laudata (1) in Vindelicis, siue Rhaetia secunda, colonia fuit, primus Episcopus celebratur S. Soffymus, circa Annum CCC. sub Diocletiano, martyrii laurea coronatus: (2) Sunt, qui hunc episcopum sub Mediolanensi Metropoli fuisse scribunt, eoque trahunt, quod Synodicae Eusebii, Mediolanensis Episcopi, ad Leonem M. epistolae subscripsit Asmo Curiensis, et Euthasius Augustanus Episcopus. Fauet huic opinioni, quod, vt paulo ante notauimus, Rhaetia vtraque sub Praetorio Italiae, cuius sedes Mediolani fuit. Sed quantum quidem ad Euthasium attingit, iam obseruauit MARCVS VELSERS, (3)

et

et post eum **LVCAS HOLSTENIVS**, (4) non Augustae Vindelicorum, sed Augustae Praetoriae, Episcopum fuisse. Minus autem dubii habet, hunc episcopatum a Francorum Regibus, postquam Rhaetia potiti Franci, instauratum, (5) atque inde Metropoli Moguntinae adscriptum fuisse.

(1) TACITVS de M. G. cap. 41.

(2) V. COINTIVS ad A. DCXXIV.

(3) M. VELSERVS Rerum Augustanarum L. VIII. p. 168.

(4) conf. CAROLVS a S. PAVLO in Geographia Sacra p. 40.

(5) de quo v. CAROL. STENGELIVS in Comment. Rerum Augustae Vindelicorum, p. 2.

§. XXIV.

Constantiensis Episcopatus primum institutus fuit Vindonissae, quod oppidum est in maxima Sequanorum, ad Confluentes Arolae, Rusaë, et Limagi Illius plures Episcopi conciliis Galliae subscripsisse deprehenduntur. Ipsam vero Vindonissensem ecclesiam sub Vesuntina Metropoli fuisse **COINTIVS**, (1) alique Viri docti, probabiliter scribunt. Deinde Maximus, seu Maximinus, regnante in Francis Clotario, sedem transtulit Constantiam, quae vrbs nomen a Constantio, Constantini M. patre, habet, vti prolixè probat **COINTIVS**. (2) Ea est huius episcopatus inter Sueuici circuli status dignitas, vt iure conuocandi ad conuentus circuli, vna cum Duce Würtembergiae gaudeat. Vnita episcopatu huic Abbatia Reichenauensis, cuius intuitu suffragium in comitijs sibi deberi non ita pridem Episcopus contendit. (3)

(1) ad A. DXLIX. n. 52.

(2) T. II. p. 665.

(3) Qua de re vide decretum Commissionis Caesariae de A. 1712. in LVNIGII Spicil. Ecclesiast. Cont. I. p. 516.

§. XXV.

Cum Euangelii lux inter Francos cis Rhenum habitantes inualuisset, instituti in illis Episcopatus Moguntinae Metropoli eo maiori iure subordinati, quod illae Ecclesiae veluti sacrae coloniae Moguntinensis, primique illarum Episcopi, sodales Bonifacii, essent. Eichstadiensis episcopatus originem refert ad A. DCCXLVI. Primus Episcopus consecratus Wilibaldus. (1) Agitata iam olim contentio inter Eichstadiensem et Vormaciensem super praerogativa sedium, utroque proximum a Metropolitano Moguntino locum sibi vindicante, in solennicuria Alberti I. A MCCXCIX. maxime erupit. Quam rem ita narrat HENR. REBDORFFIVS in Annalibus: (2) *In qua solennitate cum contentio oriretur inter suffraganeos Archiepiscopi Moguntini, tunc ibi praesentis, videlicet Eystetensem, ut Wormatiensem Episcopos super prioritatem sedium, post eundem Archiepiscopum eorum Metropolitano, quia quilibet contendebat se debere immediate sedere post Archiepiscopum praedictum, prout etiam Eystetensis haec privilegia habere dignoscitur ab antiquo, et Archiepiscopus Moguntinus tunc ibi praesens magis declinare videbatur ad Episcopum Wormatiensem. Sed Conradus Eystetensis Episcopus pro defensione honoris Ecclesiae suae, auxilium Gebhardi Comitis de Hirsbach, tunc eiusdem advocati imploravit, qui tunc eundem Wormatiensem prohibuit primam sedem tenere post Archiepiscopum eundem. Cum Episcopo Spirensi de proaedia in Comitibus oborta. (3) Eandem D. LEOPOLDVS pro Eichstadiensi tum decidit. (4)*

(1) conf. Vita S. WILIBALDI in HENR, CANISII Lectionibus Antiquis.

(2) ad A. 1299. in MARQ. FREHERI Scriptor. Rerum Germanicarum T. I. p. 600.

(3) V. LONDORPII acta publica T. VII.

(4) V. Decretum Leopoldi in EVNIGII Reichs-Archiv P. Spec. contin. I. III. Abtheilung p. 151.

§. XXVI.

§ XXVI.

Herbipoli fundatus episcopatus A. DCCLI. datusque Burchardo, qui iam ante A. DCCXLVII. consecratus Episcopus fuerat. Dioecesis ipsa A. DCCLXXIX. plenius descripta. Ceterum haec ecclesia amplissimis aucta incrementis, territoriis, iuribusque regalibus, eo potentiae atque autoritatis peruenit, ut Ducatus etiam per Franciam Orientalem titulum, atque insignia, Infulis suis adiecerit.

§. XXVII.

Cum Carolus M. Saxones subegisset, atque ad Christiana sacra adduxisset, prolata quoque Metropoleos Moguntinae autoritas, et ex ecclesiis Saxonice ei additae, Paderbornensis, Hildesheimensis, Halberstadiensis, et Verdensis. De Saxonice autem Episcopatibus in genere notandum. De Saxonice autem Episcopatibus in genere notari debet, ut sensim creuisse, neque destinata Caroli statim perfici potuisse verisimile est, ita origines illorum nondum ita illustratas esse, ut secure annum quo quisque conditus fuerit, indicare liceat. Ita quod ad Paderbornensem attinet, ecclesiam Paderbornae ab Episcopatu ipso secernere oportet. Circa A. DCCXCIX. Carolus, at Paderae fontem, quo in loco, ob situs opportunitatem, quoties aduersus Saxones motusset, saepe versatus est, ecclesiam condidit. (1) Eius curam commisit Burchardo, Episcopo Herbipolensi, donec proprium Episcopum posset imponere. Impositus est Hathumarus idque factum avertit vulgo A. DCCCXCV. (2) Sed hanc temporis designationem dubiam facit veteris scriptoris autoritas. Siquidem in translatione S. Liborii, quam Ido, Presbyter Paderbornensis, sub Bisone, quarto Episcopo Paderbornensi, scripsit, Hathumarum paucis ante Caroli M. obitum annis ordinatum legitur. (3) Prima vero Episcopi sedes non Paderbornae, sed

Mencgius

Heristalli fuit, quod castrum ad Visurgim situm, nomen a statione ethybernis Francorum habebat. Vnde Episcopi Paderbornenses primum Heristallenses dicti fuerunt. (4) Hathumari successor Baduradus, inter prouinciales nominatur, qui in Synodo Moguntina, a Rabano Archiepiscopo A. DCCCXLVII conuocata, conuenerunt. (5) Caeterum hic Episcopatus insignibus priuilegiis statim a Carolingis Regibus ornatus fuit. Tale est praeceptum Ludouici Pii, Episcopatum in peculiarem suam, et Imperii tutelam recipientis, de A. DCCCXXII (6) quod filius eius Ludouicus Germanicus confirmauit. (7) Item Caroli Crassi priuilegium de A. DCCCLXXXV. quo Capitulo liberam Episcopum eligendi potestatem fecit. (8)

(1) Annales Francici ad h. A. Dominus Rex inde tulit multitudinem Saxonum, cum mulieribus & infantibus, et collocauit eas per diuersas terras in finibus suis, et ipsam terram eorum diuisit inter fideles suos, i. e. Episcopos, Presbyteros, Comites et alios Vassos suos, et ibi ad Padresbrunnam aedificauit ecclesiam.

(2) V. *SCHATENIUS* in Annalibus Paderbornensibus P. I. p. 29.

(3) Conf. Dn ab. Eckard in Censura Diplomatis Osnabrugensis.

(4) *SCHATENIUS* P. I. p. 13.

(5) Idem. P. I. p. 135.

(6) V. *LVNIGII* Spicileg. Ecclesiast. T. II. p. 699.

(7) Ibidem p. 697.

(8) Ibidem p. 698.

§. XXVIII.

Hildesheimensem Episcopatum a Carolo M. itidem institutum, et primam sacerdotum coloniam Remis eo deductam, scribit ALBERICVS. Alii ad Ludouicum Pium institutionem referunt. (1) Alii scribunt Carolum M. in Aulica, quae nunc Elcen dicitur, duobus ab Hildesio miliaribus, vbi Sala riuulus in Leynam influit, sita, Episcopatum esse decreuisse, et ibidem ecclesiam S. Petro Apostolo dedicasse; Ludouicum autem, filium eius, eam Hildeshemum trans-

transtulisse. et in honorem B. Mariae Virginis Episcopatum fundauisse, primumque Episcopum ordinatum Guntharium A. DCCCXIV, qui obierit A. DCCCXXXV. (2) De exercitio religionis, aliisque litibus, quae Episcopis Hildesimensibus cum Ducibus Brunsvici et Luneburgi erant, transactum fuit A. MDCXLIII. eaque transactio in Pace Westfalica confirmata.

- (1) Chronicon vetus Hildesheimense in *LEIBNITH* Script. Rerum Brunsv. T. I. p. 742. Sed ille scriptor hoc ipso in loco pluribus erroribus narrationem implicat, neque adeo meretur ut rei quis praeualeat.
- (2) V. Catalogum Episcoporum Hildesheimensium, decerptum ex chronicis *EGGEBARDI* Vragiensis Abbatis, apud *LEIBNITHIUM* l. c. Tom. I. p. 772. Hanc sententiam praeferunt passim Viri eruditi. Inter alios *BROWERS* in notis ad vitam S. Godehardi Episcopi Hildesheimensis, (quae extat inter eius Sidera illustra Germaniae etc.) pag. 97.
- (3) conf. Reichs-Archiv P. 5. p. 523. et 527.

§. XXIX.

Halberstadiensem vulgo tradunt circa A. DCCLXXX. et quidem Osteruici institutum, deinde vero sedem episcopalem Halberstadtium, translatum. Hildegrinum quidem, Catalaunensem ante Episcopum, primum hic Episcopum fuisse inter omnes conuenit: sed reliqua non satis certa sunt. Nam qui A. DCCLXXX fundatum scribunt episcopatum, *DITHMARI*, Episcopi Mersburgensis autoritate nituntur, qui Hildegrinum primum Episcopum A. DCCCXXVII. obiisse scribit, *postquam quadraginta et septem annis praefuisset.* (1) Sed in illo annorum computo error haud dubie est, si Hildegrinum tot annis Halberstadiensi ecclesiae praefuisse intelligas. Nam Alfridus, tertius Monasteriensium Episcopus, ubi de morte S. Ludgeri agit, quae in A. DCCCIX. incidit, eo tempore adhuc ecclesiae Cadolonensis Episcopum

nomi-

nominat. (2) In vetere Chronico Halberstadiensi traditur, (3) A. DCCCIV in conuentu Salzae, quo constitutae res Saxonum, quatum concordēs in Caroli obsequia transibant, signatos huius episcopatus limites. (3) Hinc COINTIVS A DCCCX. fundatum Seligenstadii episcopatum, et Hildgrinum, ei praepositum, cathedramque A DCCCXX, Halberstadium translata conicit. (4) Prostat Diploma Ludouici Pii de A. DCCCXIV, quo is foundationem episcopatus confirmat. (5) Sed illud suspicioni haud parum obnoxium est. Hic Episcopatus in Pace Westphalica solutus religione, et Principatus titulo, Electori Brandenburgico concessus fuit. (6)

(1) *DITHMARVS* in Chronico Lib. IV. p. 362.

(2) L II. c. 8.

(3) In *LEIBNITH* Scriptoribus Rerum Brunsvicensium T. II. p. 3.

(4) ad A. DCCCX. n. 94. et A. DCCCXX. n. 18.

(5) ap. *SAGITTARIVM* in histor. Halberstadiensi §. 15. *LEVCK-FELDIVM* in Antiq. Halberstad. T. II. p. 614. *LVNIGIVM* Spicilegio Ecclesiast. T. II. p. 15.

(6) V. Instr. Pacis Osnabrugense art. XI.

§. XXX

Verdensis episcopatus initia sua Carolo M. debet: (1) Referunturque illa ad A. DCCLXXXVI. Georgius, e familia Brunsvicensi Princeps, Mindensis et Verdensis Episcopus, Euangelicorum sacris eum addixit. (2) In Pace Westphalica aequae ac Archiepiscopatus Bremensis, seculo addictus fuit. Ab eo tempore principatus titulo, in Circulo Westphalico censetur.

(1) Hunc annum adstruit *P. GODEFRIDVS HENSCHENIUS* in Commentario Historico de V. Suiberto Episcopo, Frisonum et Bructuariorum apostolo §. VIII. n. 62. Diploma foundationis Caroli M. v. im Reichs-Archiv P. 5. Cont. II. p. 472. Sed dubium visum est Viris doctis: Seriem Verdensium Episcoporum, vide *IBIDEM* in Spicilegio Ecclesiastico Continuat. I. p. 893. Sed merentur conferri, quae de prima Episcoporum serie ad Erlulphum vsque protulit Dn. ab

ECKARD

ECKARD in censura Diplomatis Carolini de scholis Osnabrugensis
Ecclesiae p. 21. et seqq.

(2) v. *SPANGENBERG* in chron. episc. Verden. p. 223.

§. XXXI.

Antequam a partibus hisce discedamus mentio facienda est Episcopatus Bambergensis, qui exemptus est, (quales autocephalos vocare posses) atque in Comitibus Imperii ante reliquos Episcopos locum, primumque inter circuli Francanici status, habet. Fundatus est ab Henrico S. Imperatore, dotatusque ex bonis veterum Bambergae comitum. Renitebatur initio Herbipolensis Episcopus, quod locus esset intra iurisdictionem dioeceseos suae. Res itaque acta in Synodo Francofurti A. MVII⁽¹⁾ Praesidente Willegiso, Archiepiscopo Moguntino, celebrata, accedente autoritate Iohannis XVIII. (2) factaque compensatione Herbipolensi Episcopo, conditus Episcopatus. Primus Episcopus institutus ab Imperatore Eberhardus, Cancellarius eius, quem Willigisus statim consecrauit. (3) Benedictus VIII. Pontifex A. MXIX. Bambergam venit: ibique erectionem episcopatus confirmavit, et basilicam dedicavit. Eundem ferunt Bambergensem ecclesiam exemptam declarasse; quod alii ad Clementem II. referunt. Sed quisquis denique huius exemptionis autor sit, Pontifici vectigalem fuisse constat: ac tributi nomine quotannis equum candidum, phaleris ornatum, ipse Papa Benedictus stipulatus est. (4) Sed liberavit illum hoc onere Henricus III. Is enim cum Papa Leone IX. Vormatiae transegit de iuribus, quae Papa tum in Bambergae ecclesiam, tum in alia Germaniae beneficia sibi afferebat, concessitque in illorum compensationem in Italia quaedam, interque illa ius suum in urbem Beneventum. (5) Idem Leo Pontifex pallium misit. (6) Adeo amata Henrico Imperatori, adeoque ornata a Pontificibus ecclesias, hoc quoque singulare ornamentum habet, quod uti Episcopi, qui simul

E

Prin.

Principes Imperii sunt, quatuor Principalis Aulae Ministeria, Dapiferi, Mareschalli, Camerarii, Pincernae, illustribus familiis hereditario iure addicta habent, ita Bambergensis ecclesia ipsos IV. summos imperii Archiofficialis, iisdem sibi muneribus deuinctos videt. Quod hi Principes pietati Henrici eiusque in hanc ecclesiam affectui videntur tribuisse. Caeterum Ecclesia Bambergensis, memoriam trium primorum Antistitum, Eberhardi, Suidgeri, Hecelini, qui omnes a Cancellis Augustorum ad hanc cathedram venerunt, hodie renouatam videt in Celsiss. et Reuerendissimo Principe FRIDERICO CAROLO, ex Comitibus a Schenborn et Buchhaim S.R.I. Vice Cancellario qui nuper Eminentiissimo Patruo in hoc episcopatu successit, et mox etiam ab Herbipolitano Capitulo postulatus, Pontificalem per Franconiam autoritatem late extendit.

- (1) De illa synodo *DITHMARVS* L.VI. p. 383. Acta ipsa vid. T. IX. Consiliorum. Conf. Iacobum Gretserum S. I. ad vitam Henrici S. quæ extat in Sanctis Bambergensibus.
- (2) Vid. hoc Diploma in vita S. Henrici apud *IAC. GERETSERVM* l. c. et Reichs-Archiv Spicil. eccles. II. Theil p. 9.
- (3) *DITHMARVS* l. c.
- (4) *SCHATENIVS* l. c. ad A. MXIX. p. 434. Bullas Benedicti vid. in Reichs. Archiv l. c. p. 10. et Continuat. I. Spicil. eccles. p. 481. Breue ad Erhardum v. P. II. p. 11.
- (5) *LEO OSTIENSIS* lib. II. cap. 46. *Hic idem Augustus ex sui patrimonii sumtibus construxit ecclesiam ad honorem. S. Georgii, quam aduocato Benedicto Papa consecrari fecit, episcopalemque in ea sedem constituens B. Petro ex integro obtulit, statuto per annos singulos censu, equo vno optimo albo, cum ornamentibus omnibus et phaleris suis, centumque marchis argenti. Postmodum Leo IX. Papa vicariationis gratia Beneuentum ab Henrico, Conradi filio, recipiens, praedictum episcopium Bambergense sub eius ditionem remisit, equo tantum quem praediximus sibi retento. Ex Germanicis scriptoribus HERMANNVS CONTRACTVS ad A. MLIII. quem a natalitiis A. MLII. incipit, rem distinctius narrat. Imperator cum Domino Papa, multi sique Episcopis, et Principibus, natalem Domini Vormatiæ egit, ubi cum*

Papa

Papa, sicut dudum coeperat, Fuldensem Abbatiam, aliaque nonnulla loca et coenobia, quae S. Petro antiquitus donata seruntur, ab Imperatore reposcens exegisset, demum Imperator pleraque in Ultramontanis partibus ad suum ius pertinentia, pro Cisalpinis, quasi per concambium tradidit. Caeterum non ipsum Principatum Beneuenti, sed ius imperii in urbem, tum rebellem Caesari, destinatum fuisse Pontifici probat, totumque hoc negotium accurate exsequitur CL. PETRVS GIANNONVS in Historia civili Regni Neapolitani Lib. IX. cap. 3.

(6) Vid. bullam Leonis de A. 1049. spicil. Eccles. II. Theil. p. 15.

§. XXXII.

Colonia Vbiorum Agrippina, vti Moguntiacum Germaniae primae, ita secundae metropolis erat, ac Italico iure censebatur. (*) Inter Episcopos seculo IV. eminuit Maternus, (1) Constantino M. charus. Neque minor Euphratis, imperantibus Constantini filiiis, in Ecclesia autoritas. Illius consensu gloriabatur Athanasius, atque ipsa Magni huius Ecclesiae Patris verba pro sacro Metropolitano iure Colonienfis Ecclesiae in testimonium adducit PETRVS DE MARCA, (2) respondens simul iis, qui ideo tribui illi hanc dignitatem posse negant, quod vnus tantum praeter illum in prouincia esset Episcopus Tungrorum. (3) Obscuram postea dignitatem hanc fuisse per varias bellorum clades, quibus afflicta fuit Colonia, (4) turbataque Romani Imperii per illum limitem Politia, facile quis credat. Non tamen assentimur iis, qui penitus tum intercidisse Coloniensem Ecclesiam scripserunt. Neque enim deleta a Francis vrbs. Sed regni potius sedes a parte Francorum electa, inque ea post necem Clodorigi Clodoueus Rex salutatus legitur. Conuersis, ac Chlodouei Regis exemplum, ad Christi fidem Francis, iterum efflorescere potuit ecclesia, maxime sub Regibus, qui in Austrasia regnarunt. Inclita adhuc dum viget ex illa periodo Cuniberti Episcopi memoria, qui Dagoberto, et post illum, Sigeberto, Regibus. rector vel

uti, et praecibus, vna cum Maiore Domus, consiliarius fuit. (5) Id vero certum est, eo ecclesiae Francicae neglectu, et turbatione, quae Pipino et Carolomanno Ducibus fuit, ius metropolitanum Ecclesiae Coloniensis iacuisse. (6)

(*) L. 8. ff. de Censibus.

(1) De quo vid. PRAESES in den Geschichten der Deutschen L. VI. §. 30.

(2) Athanasius in epist. ad Solitarios, inter ceteros Episcopos suae communionis recenset Euphratam, Episcopum Agrippinae *μητροπόλεως τῆς ἀνω Γαλλίας*. Equidem CAROLVS a S. PAVLO p. 127. obiicit, Athanasii verba accipi posse de sola metropoli ciuili, quum Episcopus metropoleos esse potuerit, nec tamen ipse metropolitana potestate in ecclesiasticis gaudere; sed quum constet Nicaeni concilii canones in Gallia receptus, omnino etiam pro ecclesiastica metropoli praesumitur.

(3) In Dissert. de Primatibus §. LXXV.

(4) De quibus PRAESES in den Geschichten der Deutschen Lib. IX. §. XXI. Romanorum Politiam per Germaniam II. iam Honorii temporibus intercidisse notat IBIDEM L. VIII. §. XLIII.

(5) Conf. vita eius apud GELENIVM de Coloniae Agrippinae magnitudinae Lib. III. §. II. p. 250. seqq. XVIII.

(6) v. supra §. XVIII.

§. XXXIII.

Anno DCCXLIV. illud rescripto Zachariae Papae restitutum scribit idem MARCA, (1) et prouocat ad octauam epistolam Zachariae ad Bonifacium, in qua ita Pontifex: *De ciuitate namque illa, quae nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, iuxta petitionem Francorum, per nostrae auctoritatis praeceptum, nomini tuo metropolim confirmauimus, et tuae sanctitati direximus, profuturis temporibus, eiusdem metropolitanae ecclesiae stabilitatem. Sed videtur consilium effectui caruisse. Siquidem Bonifacius Moguntiae, sedem obtinuit, et Zacharias A. DCCLI. huic metropoli Moguntinae, Tungros et ipsam Coloniam subiecit, vt ex loco supra allegato patet.*

patet. Quamquam hac in parte effectum caruit epistola Zachariae, ut supra notauimus, et mox Coloniensi ecclesiae ius metropoleos restitutum. Hildebaldus, qui in aula Caroli M. eminuit, eo iam titulo usus est. (2)

(1) In Diss. de Primatibus §. LXXV.

(2) PAGIVS ad A. DCCXCI. n. 5. et DCCXCIV. n. 6.

§. XXXIV.

Varia insignia ornamenta consecuti sunt Colonienses Praesules sub Carolingis Imperatoribus: Quin et sub Saxonis, et maxime, quum Bruno, Ottonis M. frater, Lotharingiam regeret. Ei pallium misit Papa Agapetus II. singulari hac praerogativa, ut eo, quoties vellet, uteretur. (1) Leo IX. Papa Hermannum, Coloniae Archiepiscopum, Romanae Ecclesiae Cancellarium fecit, et ecclesiam S. Iohannis ante portam Latinam, eidem attribuit. (2) Vnde frequens in subscriptionibus bullarum Pontificum formula, qua bibliothecarii, aut Cancellarii, sedis Apostolicae, se eas recognouisse, ad vicem Archiepiscopi Coloniensis, tanquam Archicancellarii profitentur. EUGENIVS III. A. MCLI. Arnaldo petenti sequentia confirmavit: *Pallii quoque usum, et vivificae crucis vexillum atque naccum, (*) insigne videlicet festivi equi, quae praedecessoribus concessa sunt, suo tempore, suoque loco ferenda, nos tam Tibi quam Tuis successoribus confirmamus: adiicientes, ut nulli primati, nisi tantum Romano Pontifici, debeas esse subiectus. Tum addit de prooedria: Et si Romanus Pontifex, vel Apostolicae sedis legatus, in eadem prouincia concilium celebrauerit, tu post eum primum inter alios locum obtineas.* (3) Frequenter Archicapellani fuerunt tam sub vetustis Francorum regibus, quam in Lotharingiae regum aula. Vnde in Germaniae regno eo facilius ad hanc dignitatem aditus. Vnde tandem obtinuit, ut Archi-

chicancellariatus eorum in specie ad Italiam restringeretur, de quo alibi. (4)

- (1) Rotgerus in vita Brunonis cap. 23. in Leibnitii scriptoribus Rerum Brunsvicensium T. I. p. 281.
 (2) VIBERTVS Archidiaconus Tullensis in vita Leonis L. II. c. 5. dedit ei officium Cancellarii S. Romanae sedis, eiusque successoribus, tribuens illi ecclesiam S. Iohannis ante portam Latinam. Bullam ipsam et antiquis S. Seuerini, in ciuitate Colonienfi, tabulariis protulit GELENIVS de admirand. magn. Colon. L. III. Synt. I.
 (*) I. nactum, stragulam: de qua voce vid. CVIACIVS Obseruationum L. V. cap. II.
 (3) V. bullam Eugenii in LVNIGII Spicil. ecclef. P. I. Cont. p. 232.
 (4) De quo PRAESES in Diss. de Originibus Archi-Officiorum Auditorum S. R. I. §. 15. 16. 17.

§. XXXV.

Equidem et primatum ei tribunt, trahunturque huc verba RVPERTI TVITIENSIS: (1) *Sed primatum Colonia metropolis obtinuit, ea maxime causa, quia Crescens praedictus Coloniae quoque Apostolicam verbi Dei visitationem primus intulit.* Sed quamdiu certiora non afferuntur, viri docti, et decorum ecclesiae Colonienfis studiosi, de primatu Colonienfi dubitarunt. (2) Nam quod ad ipsam Primatis vim, atque potestatem spectat, non apparet vnquam metropolitanum aliquem ad Colonienfis auctoritatem respexisse. Quod ad dignitatem attinet, fauet Colonienfi ecclesiae HINC-MARI sententia, supra prolata, qui pro sui acui disciplina, illis quoque Metropolitanis Primatus honorem tribuit, qui nulli alteri Primati subiecti essent: Atque hanc sententiam iuuant LEONIS IX. Papae verba: *Sicut neminem Archiepiscoporum tibi subiicimus, ita sub nullo Primate te agere decreuimus.* Quod etiam repetit EVGENIVS III. eo loco, quem supra protulimus. Caeterum inter titulos suos Archiepiscopus Colonienfis Legati nati appellatione vtitur.

(*) Lib.

(1) Lib. I. de Officiis diuinis cap. 27. (T. II. Operum)

(2) vid. MALLNICKROTIN. de Archicanc. L. II. cap. 4.

§. XXXVI.

Prope Coloniensem Dioecesin late porrigitur Leodiensis episcopatus, proprie, et antiquissimo iure huic subordinatus metropoli. Siquidem in Vetere Notitia Galliarum (1) duae ciuitates, nempe *metropolis ciuitas Agrippinensium, et ciuitas Tungrorum* Germaniam secundam constituunt. Tungrorum Episcopum sub Constantino M. dioecesin accepisse P. AEGIDIUS BVCHERIVS coniecta. (2) Sub eo Seruatus Tungrorum Episcopus floruit. (3) Scilicet Tuugris primum fuit episcopalis Cathedra, post Traiectum ad Mosam translata, demum ab Huberto Episcopo Leodii collocata. (4)

(1) Quam vide apud SCHEELSTRATENIUM in Ant. Eccles. T. II. p. 638.

(2) conf. Eius Disputatio historica de Primis Tungrorum Episcopis c. 3. ap. CHAPEAVVILLE T. I. add. Geschichte derer Deutschen Lib. V. §. 30.

(3) Geschichte der Deutschen I. c. §. 36. & 37.

(4) conf. COINTE ad A. DCCXXI. n. 39. et ad A. DCCLXXII. n. 23.

§. XXXVII.

Prolati fuerunt fines huius prouinciae vna cum religione Christiana in Frisios, ac episcopatus Ultraiectinus conditus, cuius dioecesis latissime patuit. Dominium temporale Episcopus Imp. Carolo V. vt Duci Brabantiae, et Comiti Hollandiae cessit. (1) Ecclesiam ipsam in Archiepiscopatum erexit Paulus IV. ex sententia Philippi II, et suffraganeos Episcopos instituit, Harlemi, Dauentriae, Groeningae, Leowardi, et Middelburgi. (2) Sed breuis fuit haec rerum facies. Siquidem hi populi et libertatem aduersus Hispanos armis asseruere, et relictis Romanis Sa-

cris, sublataque regiminis episcopalis forma, presbyteris ministerii ecclesiastici curam demandarunt.

(1) conf. *PRAESES* in Diss. de nexu Regni Lotharingiae.

(2) Bullam exhibet *AVBERTVS MIRAEVS* in operibus T. I.

P. 472.

§. XXXVIII.

Sed etiam in Saxoniam et Westphaliam extensum huius Metropoleos ius, et suffraganei eius facti, Osnabrugensis, Monasteriensis, et Mindensis. Bremensis etiam initio, sed is mox exemptus, vt suo loco dicemus. Solent antiquissimum Osnaburgensem (1) inter episcopatus a Carolo M. conditos, & Vihonem, primum Episcopum celebrae, proferuntque iabulas, Caroli M. de A. DCCCIII. in quibus scholas graecas atque latinas Osnabrugae institui praecipit, eaque occasione Viconis Episcopi, et eius ecclesiae, *quam se primam omnium in Saxonia construxisse testatur*, mentionem facit. Sed alii in dubium has ipsas tabulas vocarunt, deque illarum fide haud ita pridem eruditis ventilationibus certatum. In pace Westphalica singularis prorsus formula huius Episcopatus constituta, scilicet vt alternis vicibus Episcopum Catholicum, et Euangelicis sacris addictum, et hunc quidem ex domo Brunsvicensi (2) habeat. Estque vniformis ac perpetua capitulatio, ad cuius normam Catholicus aequae, ac Euangelicus Princeps Episcopatum regat. Id quoque adiectum, vt quoties Episcopus A. C. addictus fuerit, ea quae sunt ordinis, ab Archiepiscopo Coloniensi, velut Metropolitano, exerceantur. (3)

(1) Chronicon Mindense incerti auctoris apud *MEIBOMIVM* rer. Germ. T. I. p. 555.

(2) v. Instrument. Pacis Osnabrug. Art. XIII. §. II.

(3) *IBIDEM*. l. c. §. VIII. *Ne etiam durante administratione et regimine Episcopi A. C. addicti, circa censuram ecclesiasticorum Catholicorum itemque usum et administrationem sacramentorum, ritu Romanae ecclesiae, vt et caetera, quae sunt ordinis, vlla difficultas aut confusio sub-*

suboriatur horum omnium dispositio, quoties alternatiua successio in talem A.C. addictum deuenit Domino Archiepiscopo Coloniensi, velut metropolitanoreferuata, aduersus Aug. Confessione addictos plane sublata esto.

§. XXXIX.

Monasteriensis ecclesia itidem origines debet Carolo. Et locus quidem Mimigardesford vocabatur, in quo Carolus ecclesiam aedificauit. Illa deinde in episcopatum conuersa, primusque Episcopus consecratus est Liudgerus, Abbas Werthinensis, (1) cuius initium ad A. DCCCII. refert P. CAROLVS le COLINTE. (2) A monasterio clericorum, quod Liudgerus ibidem exstruxit, ipsi loco nomen haesit, et pristinum nomen Mimigardesford sensim exoleuit. Mindensis haud dubie Carolo M. initia debet sed annum indicare non possumus. (3) In pace Westphalica seculo addictus, et Electori Brandenburgico in partem compensationis attributus. (4)

- (1) conf. vita S. *LIUDGERI* ab *ANONYMO* scripta, et a *BROWERO* edita, inter Sidera Illustrium Sanctorum Virorum etc.
- (2) Ad A. 802. n. 107. et satis fauent calculo notæ veterum chartarum, quae in traditionibus Werthinensibus reperiuntur. Qui Episcopatus Ludgeri initia ad A. 788. referunt, ex ipsis illis traditionibus satis refelluntur.
- (3) Chron. Mindense ap. *MEIBOMIUM* T. I. p. 555. ad A. DCCLXXX. refert. Sed variis fabulosis circumstantiis inuoluta narratio. *COINTIUS* eundem ad A. 786. refert, in *Annal.* ad hunc Annum n. 9.
- (4) v. *Instrum. Pacis Osnabrug.* Art. XI. §. IV.

§. XL.

De Treuirensi prouincia, quae Belgicam primam complectitur, acturis, praemittenda erit vtriusque Belgicae descriptio, qualis fuit eo tempore, quo sub Constantino M. eiusque filiis, ecclesiastica respublica per Gallias instituta, atque formata est. *Libellus prouinciarum Romanarum* (*) completum earum numerum nobis exhibet: *In Belgica prima ciuitates numero IV, Metro-*
F polis

*polis ciuitas Treuironum; ciuitas Mediomatricorum, Mettis, Leu-
corum, Tullo; ciuitas Verodonensium. In prouincia Belgica se-
cunda ciuitates numero XII. Metropolis ciuitas Remorum; ciuitas
Suessionum: ciuitas Catuellanorum; ciuitas Veromanduorum; ci-
uitas Atrebatum; ciuitas Cameracensium; ciuitas Turnacensium;
ciuitas Syluanecium; ciuitas Bellouacorum; ciuitas Ambianensium;
ciuitas Morinum, ciuitas Bononiensium.*

(*) Quem v. ap. *SIRMONDVM* in Conciliis Gall T. I. post prae-
fationum, et apud *SCHEELSTRATENIUM* in antiquitate ecclesi-
ae T. II. p. 638. & 639.

§. XLI.

In origines ecclesiae Treuirensis hic inquirere non est ani-
mus. (1) Eminent inter primos Praefules Agroecius, qui concilio
Arelatensi A. CCCXIV. habito, subscripsit. (2) Eo maior autem
ecclesiae fuit dignitas, quum vrbs, iam olim clarissima, *) quae-
que aliquamdiu sedes Imp. Maximiani et Constantii fuerat, se-
des praefecturae praetorii Galliarum a Constantino eligeretur,
retineretque palatium, in quo postea Constantinus iunior, Valen-
tinianus, et successores eius plerumque commoretur sunt. Vnde
de illa *AVSONIVS*:

Dignata Imperio debent cui moenia Belgae.

Ad huius ciuilibus praerogatiuae imitationem, secundum eam
quam initio huius dissertationis proposuimus regulam, etiam Epi-
scopo Treuirensi procliuē fuit primum Ecclesiae suae locum in
Galliis asserere. Sed grauiter afflicta vrbe Treuironum, a grassan-
tibus per Belgicam Francis Honorius Imperator sedem praefectu-
rae praetorii Galliarum transtulit Arelatem. (3) Quod eius vrbs
Episcopus postea retulit inter argumenta debiti sibi Primatus. Sed
Treuirensis metropoleos et Primatus fortuna iam distinctius erit
proponenda.

(*) *ZOSIMVS* lib. III. *maximam trans Alpes* vocat. *SALVIA-
NVS* de Gubernatione Dei lib. VI. *Vrbem Gallorum opulentissimam,
et Excellentissimam. Idem Gallorum summam.*

(1) Vi-

- (1) Videatur de illis *BROWERVS* Annal. Treuir. T. I. L. II. n. 71. sq.
 (2) Vide epistolam synodicam, inter monumenta vetera *OPTATO MI-
 LEVITANO* subiuncta p. 183. add. *PRAESIDIS* Geschichte der Teut-
 schen Lib. VIII. §. 30.
 (3) *IBIDEM* Lib. VIII. §. 6. de aliis secutis vrbs Treuirensis cladi-
 bus *IBIDEM* l. c. §. 43 et Lib. IX. §. 21. not. 6.

§. LXII.

Scilicet quanquam vrbs Treuirensis multum a pristino splendore decidisset, ac in squalore et ruina iaceret, non tamen ecclesia intercidit. Episcopos deprehendimus variis synodis, sub primae stirpis Regibus in Gallia ecelebratis interfuisse. Ita Nicetius subscripsit concilio Aruernensi I. A. DXXXV. (1) itemque Aurelianensi V. A. DXLIV (2) et Aruernensi II. paullo post habito. (3) Episcopos hos in magna dignatione habitos, etiam aliunde constat. Nicetium sic compellat *VENANTIVS FORTUNATIVS*:

Totius orbis amor, Pontificumque caput.

Et alio loco Magnericum:

Culmen honorificum, Patrum Pater, Archisacerdos.

Sed haec quiuis metropolitanus sibi vindicet. Neque Nicetii auctoritatem, qualis in synodo Tullensi emicuit, (4) hic repraesentare opus est. Nam metropolitanum Treuirensis Ecclesiae ius per Belgicam primam intemeratum mansisse nemo negauerit.

(1) v. acta apud *SIRMONDVM* in conc. Gall. T. I. p. 245.

(2) v. acta *IBIDEM* p. 284.

(3) *IBIDEM* p. 291.

(4) conf. Mappinii Rhemensis Episcopi, absentiam excusantis, epistola ad Nicetium: in *HARDVINI* Concil. T. II. p. 1453.

§. XLIII.

Multo autem ampliora passim, etiam recentiori aevo, celebrari legimus. Teugaldum, siue Theutgaudum,

Archiepiscopum, Belgicae prouinciae Primatem vocat Papa Nicolaus I. in sententia contra illum, et Guntharium, Archiepiscopum Colonensem, lata. (1) Fridericus I. ita alloquitur Hellinum, eius temporis Treuirensis Antistitem: (2) *Igitur quia Vos Primas estis cis Alpes, et cor regni, et metropolis illa vestra Treuiris etc.* LVPOLDVS DE BABENBERG in dedicatione libri de iuribus Imperii, ad Balduinum Archiepiscopum, primatum eius laudat. Vt innumera recentiorum scriptorum loca praetereamus.

(1) Cauf. XI. qu. 3. c. 10. Sententia integra est apud SIRMONDVM in Concil. Gall. T. III. p. 229.

(2) LVNIGIVS in spicil. eccl. P. I. Cont. p. 214.

§. XLIV.

Sed tam circa tempus, quo coeperit hic primatus, quam circa auctoritatem eius, et qua dioecesi viguerit, non satis sibi constant scriptores. In tam vasto argumento, extricare se volentes filum a ratione temporis petere debent. Itaque quamdiu vrbs praetorii Galliarum sedes fuit, Episcopum quoque eius ad distributionis ciuilibus imitationem, atque, vti de Sirmiensi Iustinianus loquitur, omnium per Gallias Episcoporum potiore habitum fuisse, agnoscunt Viri docti. (1) Quanquam facile crediderim primis temporibus has ecclesiastici principatus species non adeo sollicitè constitutas fuisse: cum Episcopi nondum speciosa honorum vocabula captarent, et extraordinaria potestate comiter uterentur. In specie potestatem congregandorum Omnium episcoporum, ex prouinciis huic praetorio attributis, ei attribuit PETRVS DE MARCA. (2) Et fauent sane plurima ex historia S. Maximini, quibus insignis plane eius inter Episcopos Galliarum auctoritas innuitur. (3) Caeterum inde forte orta traditio, Agroecium ipsum a Siluestro Papa, Galliarum Patriarcham appellatum. (4) Sed

Sed ubi sedes praefecturae Arelatensis translata, et vrbs Augusta Treuirorum aliquoties ab irruentibus populis Germanicis occupata, totaque Gallia Belgica misere per plures annos vastata, primaeua quoque haec, et ab ipso Canonico Ecclesiae vsu orta Treuirensis autoritas concidit, et denique plures Episcopi per Gallias primatus titulos a Pontificibus Romanis expetierunt. (5) Ecclesia autem Treuirensis pristinum splendorem recuperare aliquoties tentauit. Ita BROWERVS refert, (6) Volusianum Episcopum, circa A. CCCCLXV. Metropolitanae Galliarum, et Primatus dignitatem, literis nouis ab Hilario Pontifice impetratis, confirmandam instaurandamque curasse: Sed tabulas veteres, quibus autoritatem stabiliret, non profert. Facile tamen credideris, neque Treuirenses aequo tulisse animo nouam Arelatensis praerogatiuam: Neque reliquos in Francorum Ecclesia Episcopos eam summo opere respexisse, quamdiu illa vrbs extra Francorum ditionem fuit.

(1) BERTERIVS Diatr. II. cap. 4. p. 185. *Nec ego mihi persuaserim quinquam Episcopum Treuirorum in tribus his dioecesibus primatem unquam egisse. Si quis tamen in propria eum Galliarum dioecesi praecipuo quodam, et Exarchi honore donatum contendat, minime obtinendum arbitror.* PETRI DE MARCA locum vide in annotatione sequente. Caeterum hanc coniecturam penitus perimere videtur autoritas Gelasii, Papae supra ad §. VII. not. 7. prolata. Sed iam conciliauit haec BERTERIVS l. c. p. 185. & CAROLVS a S. PAVLO in Geographia Sacra p. 137.

(2) PETRVS DE MARCA de Concordia Sacerdotii et Imperii P. H. Lib. VI. cap. 17. §. 4. Pro adstruendo iure hoc conuocandi Concilium CAROLVS a S. PAVLO in Geographia Sacra p. 136. prouocat ad exemplum Concilii Agrippinensis, A. CCCXLVI. habiti, in quo Euphrates, Colonienfis Episcopus, abdicatus fertur, pluribus metropolitanis adstantibus, moderante Synodum Maximino Treuirensi. Sed acta huius synodi, quae proferuntur, nisi prorsus conficta, certe interpolata esse ostendit Praeses in den Geschichten der Deutschen Lib. VI. §. 36.

(3) De Autoritate S. Maximini in Ecclesia Gallicana conf. Geschichte der Deutschen. Lib. VI. 35.

F 3

(4) Ad.

(4) Adstruit hanc Siluestri autoritatem BROWERVS T. I. L. IV. n. 2. ad A. CCCXXVII. verbis sequentibus: *Silvester nil negandum ratus tam pio Imperatricis Augustae (Helena) studio, Agricium amplissimo diplomate dato, Galliarum iubet esse Patriarcham, et olim a maioribus usurpatae Belgicae et utriusque Germaniae tenere primas - - - Caeterum diploma a Siluestro traditum, etsi rerum et temporum tot iuriis casibusque periit, sententia tamen vetustissimis asseruata schedis mansit: Sicut in gentilitate propria virtute, sortire et nunc Treuir super Gallos et Germanos primatum, quem Tibi prae omnibus harum gentium Episcopis, in primitiuis christianae religionis doctoribus, Eucharrio, Valerio, Materno per baculum, caput ecclesiae, Petrus, signante habendum, suam quodammodo minuens dignitatem, ut te participem faceret. Quem ego Silvester, eius seruus, successionem indignus per Agricium Patriarcham renouaui, confirmo. Hinc et distichon illud celebratissimum:*

*Accipe post Alpes Primatum, Treuir, ubique
Quem Tibi Roma noua lege dat, et veteri.*

Sed iam obseruauit BERNH. a MALLINCKROT in opere de Archicancellariis S. R. I. L. II. c. 4. quam dubiae autoritatis sint hae Syluestri nomine inscriptae tabulae; Scilicet res ipsa potest aliquis veri habere, cui fabulosa miscuerit posteritas.

(5) Quos ordine recenset PETRVS DE MARCA in Diff. de Primat. §. LII. et sqq.

(6) In annal. Treuir. T. I. L. V. n. 94.

§. XLV.

Altera est perlocus, quae post illam rerum Imperii, et ecclesiae, per Galliam conuersionem secuta est. In illa Treuirensis ecclesiae saltim per Belgicam vtramque primatis ius videtur obtinuisse. Hoc sensu Papa Nicolaus Theugualdum vocat Belgicae Primatem, in loco supra producto. Sic et Ottoni Frisingensi sua autoritatis constat, qui Galliae Belgicae Primatum Treuirensi ecclesiae tribuit, (1) Rhemensem certe sub Treuirensis primatus autoritate fuisse, rationibus, et testimoniis Veterum probarunt PHIL. BERTERIVS (2) et CAROLVS a S. PAVLO. (3)

(1) Chron.

- (1) Chron. L. VI. c. 30. *Tribus Gallis tres Primates praeesse volunt, Belgicae Treurensem, Aquitanicae Bituricensis, tertiae Lugdunensem,*
- (2) Diatrib. II. c. V. p. 202. *Adeoq; si quis primarum prouinciarum metropolibus honos debetur, is profecto Augustae Treuironum maxime tribuendus, sit cuius Episcopo hac ratione saltem primatus utriusque Belgicae eripi non potuit. Verum Remigii sanctitas, christianissimi regni cunabula, et Romanae legationis fauor, tantam olim Remorum Episcopo gratiam potuerunt et auctoritatem conciliare, ut Treuerico iura Primatis in secunda Belgica retinere vix licuerit. Vnde forsan Treuerorum ecclesia Remensis soror, non mater, appellatur in Remigii testamento; quomodo item locutus est Hincmarus, Rhemensis Episcopus, apud Aimoinum lib. V. cap. 21. Primatis tamen auctoritatem aliquando, in Belgica secunda receptam, testis Gregorius VII. Pontifex M. in epistola ad Manassem: Rhemensis cui praesides ecclesia, quodam tempore Primati subiucuit, et ei vt magistro, post Romanum Pontificem obediuit. Nec dissentit Hincmarus epist. VI. qui Pontificum constitutionibus eam sedi Romanae subiectam, et ab alia potestate liberatam dixit. Rationem autem BERTERII a iure prouinciae primae sumtam, nostram facere non possumus, cum contrarium adstruxerimus supra §. IX.*
- (3) in Geographia sacra p. 136.

§. XLVI.

Sed denique et Remensi ecclesia hac auctoritas exsoluta est. Hinc soror nominatur in testamento S. Remigii. Et HINC MARVS Archiepiscopus Remensis ita vocat in conuentu Metensi, cum in Regno Lotharii coronandus esset Carolus Caluus.

(1) Idem passim inculcat, non esse alium inter hos duos Archiepiscopos ordinem, quam quo consecrati essent. (2) Incipit itaque tertia species, vbi scilicet auctoritas quidem cessauit, mansit tamen cum titulo dignitas. Inque eam rem accommodatae sunt Pontificum bullae, quibus ab eo tempore prospexere sibi Praesules. Ita Theodoricus quum a Iohanne XIII. primatum ecclesiae suae instaurari peteret, bullam obtinuit A. DCCCCLXIX.

(3) ex qua verba huc spectant sequentia: *Decernentes per huius nostri apostolici priuilegii validissimam constitutionem, vt quandocunq; a nostra principali et apostolica sede Episcopus,*

scopus, Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, siue quilibet ordinarius Legatus rei ecclesiasticae, seu cogendae synodi causa in Galliam Germaniamue destinatus fuerit, Treuirensis Praesul post quemlibet ordinarium Legatum a apostolicae sedis, primum inter alios Pontifices locum obtineat; et si missus Romanae ecclesiae defuerit, similiter post Imperatorem siue Regem sedendi, sententiam edicendi, et synodale iudicium canonicè promulgandi primatum habeat, utpote in illis partibus Vicarius nostrae sedis apostolicae merito constitutus. Bruno Archiepiscopus Romam profectus A. MCIV. a Paschali Papa renouari hanc cathedrae suae dignitatem petiit. (4)

(1) v. acta Synodi apud ANDREAM DV CHESNE T. II. p. 450. Ita vero HINC MARVS: *Ne alicui forte videatur incongrue ac praesumptiose me, ac prouinciae nostrae venerabilem Coepiscopos facere, quoniam de altera prouincia ordinationi et causis huius prouinciae nos immiscemus, sciat, nos contra canones sacros non agere, quoniam Remensis et Treuirensis ecclesiae in hac regione Belgica commissis ecclesiis sorores, et comprouinciales habentur, sicut autoritas ecclesiastica, et antiquissima demonstrat consuetudo. Ac per hoc unanimi consensu et synodalia iudicia exercere, et quae a sanctis patribus constituta sunt, debent concorditer custodire: hac priuilegii conditione seruata, ut qui prior de Remensi, et Treuerensi Episcopis fuit ordinatus, prior etiam habeatur.*

(2) v. quae notauimus supra ad 6. X.

(3) BROWERVS l. c. L. X. n. 10.

(4) IDEM T. II. L. XIII. n. 8.

§. XLVII.

Suffraganei huius metropoleos, Episcopi Metensis, Tullensis, et Verdunensis, ut in ecclesiae, ita quondam et ciuitatis Germanicae communione fuerunt, plurimis ab Imperatoribus Germanicis beneficiis et honoribus aucti, donec in pace Monasteriensi, territoria illorum Regi Galliae cederentur. Ecclesiastica tamen autoritas seruata est Treuirensi metropoli. (*)

(*) v. Instrumentum pacis Westphalicam Monasteriense cap. XI.

§. XLVIII.

§. XLVIII.

Dum in confinio Belgicae versa mur, pauca quoque adiicienda de ecclesia Cameracensi, quum eius Episcopus ad ciuilem rationem Imperii pertinuerit. Ipsa ecclesia variis ab Imperatoribus beneficiis aucta, feudali lege illis obnoxia, et Episcopus ipse Ducis elogio ornatus fuit (1) Suffraganeus fuit Remensis ecclesiae. Saepe tamen Synodis ecclesiae Germanicae interfuit. Amplissima eius antiquitas dioecesis. Sed Urbano II. Papa admonente, Atrebates proprium Episcopum elegerunt, Lambertum, quem Papa ipse consecravit, Romae A. MXCIV. (2) Paulus IV. ecclesiam Cameracensem in archiepiscopale fastigium euexit A. MDLIX. (3) Eique Atrebatensem, et Tornacensem ecclesiam, exemptas a metropoli Remensi, tum et recens institutos in Namurci, et S. Audomari oppidis episcopatus subiecit. Non aequo animo hanc suae prouinciae imminutionem ferente Archiepiscopo Remensi. (4)

(1) v. *PRAESES* in Dissert. de nexu regni Lotharingiae cum Regno Germaniae §. XXXI.

(2) conf. *PAGIUS* in Critica annal Baronii ad An. MXCIV n. 18.

(3) v. bullam in *AVBERTI MIRAEI* operibus T. I. p. 472.

(4) de quo *P. L'V. D. THOMASSINVS* de Antiqua Ecclesiae disciplina P. I. p. 335.

§. XLIX.

Hi ex Lotharingia Episcopatus in Regni et Ecclesiae Germanicae Societatem transfuerant. Ex regni Burgundiae (*) Metropolitanis Vefontinus ius Comitiorum et Ciuitatis Germanicae diu habuit. Nunc ex illa Prouincia solus locum in Comitiiis retinuit Episcopus Basileensis.

(*) Ecclesiam Burgundicam, eiusque Metropoles, recensuit *PRAESES* in Diss. de Nexu Regni Burgundici cum Imperio Romano-Germanico Sect. II. §. XI.

G

§. L.

§. L.

Vidimus ecclesiasticam Politiam, qualis stante Romano Imperio adornata fuerat in Belgica, in Germaniis, in Rhaetia, instauratam sub Francis, laetius iterum effloruisse, et longe lateque propagines suas emisisse. Iam et ecclesias Germanicas, quae in Norico, et parte Pannoniarum, Rhaetiaeque secundae florent, obire animus est. Pannonia et Noricum ad Illyricum ex Constantini M. diuisione referebantur, cuius Praetorium Sirmii fuit, quam urbem HERODIANVS (1) inter ciuitates istius regionis omnium primariam, seu maximam AMMIANVS MARCELLINVS (2) Ciuitatum matrem, appellat. Quantum vero attinet ad ecclesiasticas dioeceses illas ante Constantini M. tempora incertas fuisse, (quod et supra de Galliis obseruauimus) (3) facile credat, qui meminerit bellorum, quibus ille Imperii limes agitatus semper fuit.

(1) in Maximino.

(2) Lib. XXI.

(3) v. supra §. XII. conf.; P. HANSZIVS in Germania Sacra, in Prolegomenis de Norico, Vindelicia etc.

§. LI.

Caeterum vulgo scribunt Sirmium tenuisse fastigium per Illyrici prouincias in ecclesiasticis non minus, quam in ciuilibus, donec contrita ab Attila vrbe, Praefectura Thessalonicam transferretur. Videturque fauere huic sententiae, quoad sacrum Sirmii Primatum, Imperator IVSTINIANVS in Nouella, qua Episcopum Achridae, s. Iustinianae primae, Archiepiscopum declarat. (1) Ait enim Sirmii fuisse *omne Illyrici fastigium, tam in ciuilibus, quam in Episcopalibus causis.* Attrita vero vrbe Sirmio, cum Praefectus Thessalonicam confugisset, ius metropolitanum in ecclesiasticis partim Laureaco, partim Achridae, partim Salo-
nae

nae datum esse statuunt. (2) Alii negant Episcopos Norici, et Pannoniarum ad Sirmiensis auctoritatem respexisse. (3) Utunturque ipsius Iustiniani auctoritate. Is enim, cum delero Gepidarum Regno, A. DXXXV. Praefecturam Theffalonica reuocatam in vrbe Achrida, patria sua, ideoque Iustinianae primae nomine condecorata poneret, simulque eius vrbis Antistitem Archiepiscopum faceret, Daciam, Mysiam II, Dardaniam, Preualitanam prouinciam, et *partem saltem Pannoniae II.* illi attribuit. (4) Nihil vero de reliqua Pannonia II. nihil de Prima, nihil de Norico disponit. Adiecturus (uti huius sententiae autoribus videtur) et has, si olim sub Sirmio fuissent.

(1) CAROLVS a S. PAVLO in Geographia Sacra p. 72.

(2) vid. locum in nota. (4)

(3) v. P. MARCVSHANSIZIVS in Germaniae sacrae T. I. in Prolegomenis de metropoli Laureacensi. De Rhaetia vero Prima et secunda, vtrum illa ad Sirmii primatum spectauerit, superfluum est quaerere. Illae enim Prouinciae sub Praetorio Italiae erant.

(4) Nouell. XI. *Ut primae Iustinianae patriae nostrae pro tempore Sacrosanctus Antistes, non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat, et ceterae prouinciae sub eius sint auctoritate, id est tam ipsa mediterranea Dacia, quam Dacia Ripensis; nec non Mysia secunda Dardania et Praeualitana prouincia, et secunda, Macedonia; Et pars etiam secundae Pannoniae, quae in Bacens est ciuitate. Cum enim in antiquis temporibus Firmi praefectura fuerit constituta, ibique omne fuerit Illyrici fastigium tam in ciuilibus quam Episcopalibus causis; postea autem Attilanis temporibus eiusdem locis deuastatis Apennius, Praefectus Praetorio, de Firmitana ciuitate in Theffalonicam profugus venerat, tunc ipsam praefecturam et sacerdotalis honor secutus est. Et Theffalonicensis Episcopus, non sua auctoritate, sed sub umbra praefecturae meruit aliquam praerogatiuam.*

§. LII.

Sed non vacat antiquissimum statum harum Ecclesiarum, et qualis ante vastatum ab Attila Illyricum fuit, sollicite excutere; neq; expendere quae in singulis prouinciis metropoles,

saltem ciuiles fuerint. Noricum mediterraneum sub Aquileiensi metropoli originarie fuisse stantunt Viri docti. (1) Certe post Iustiniani tempora fuisse, pene extra dubium. (2) Namque Concilio Gradensi A. DLXXIX. celebrato interfuit Leonianus, Tiburniae (*quam urbem Norici Metropolin vocat EVGIPPIVS, vetus scriptor*) (3) Vigilius Patavinae, seu vt recte interpretantur, Petouiensis, Iohannes Celeianus, seu Cileensis, Ecclesiae Episcopi. Eos Papa Pelagius II. in literis ad Eliam Patriarcham Aquileiensem, suffraganeos eius vocat. (4)

(1) v. SCHEELSTRATEN.

(2) Agnoscitque P. HANSZIVS l. c. p. 62.

(3) in vita S. Seuerini. c. 21, Vbi steterit. Tiburnia inquit P. HANSZIVS l. c. p. 85.

(4) v. acta Concilii Gradensis, et Pelagii Papae epistolam.

§. LIII.

Per Noricum Ripense et Pannoniam primam, ac partem secundae viguisse antiquitus Laureacensis episcopi metropolitanam auctoritatem contendunt Viri docti. Laureacum insignis in Norico Ripensi vrbs, ad ostium Anasiamnis fuit, in qua Praefectum Legionis, itemque classem, utpote in loco opportuno aduersus Marcomannos, Imperatores habuerunt. Ita enim in Notitia Imperii: SVB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS Ducis Pannoniae primae, et Norici Ripensis, Praefectus Legionis secundae LAVRIACO. Praefectus classis LAVRIACENSIS. Metropolim fuisse non quidem diserta veterum Scriptorum testimonia reperio; nec tamen abnuero. Episcopus eius vrbs S. Constantius laudatur a coaeuo Scriptore in vita Seuerini. (1) Hosce iam Episcopos metropolitana dignitate polluisse communiter creditur, indicio maxime literarum Symmachi Papae, qui ab A. CCCXCIII. vsque ad A. DXIV. Romae Pontifica-

tum

tum tenuit, ac Theodoro Laureacensi Praefuli, pallium misit. Dabimus hic ipsam epistolam SYMMACHI, quod ea fere praecipuum argumentum pro metropolitano Laureacensis Ecclesiae honore contineat. (2)

(1) EVGIPPVS in vita S. Seuerini cap. 9.

(2) Extat epistola passim: et apud P. HANSIZIVM quoque l. c. p. 7. item apud P. GIVM in critica ad Annales BARONII ad A. DV. n. 5. Profitetur CAROLVS a S. PAVLO dubitaturum se de illius fide, nisi apud scriptores Germanicos melioris notae reperiretur. *Symmachus, S. Apostolicae sedis, Dei gratia, Episcopus, Reuerendissimo et Sanctissimo fratri, Theodoro, Laureacensis Ecclesiae Archiepiscopo. Diebus vitae tuae, pallii usum, quem ad Sacerdotalis officii decorem et ad ostendendam unanimiorem, quam cum B. Petro Apostolo uniuersus grex Dominicanorum, quae ei commissae sunt, habere non dubium est, ab Apostolica sede, sicut decuit, poposcisti; quod utpote ab eisdem apostolis fundatae Ecclesiae, Maiorum more libenter indulsumus, ad ostendendum te Magistrum et Archiepiscopum tuamque sanctam Laureacensem Ecclesiam Prouinciae Pannoniarum sedem fore Metropolitanam. Idcirco Pallium, quod ex Apostolica charitate tibi destinauimus, quo uti debeas secundum, morem Ecclesiae tuae, solerter admonemus, pariterque volumus, ut intelligas, quia ipse vestitus (quo ad Missarum solennia ornaris) signum praetendit crucis, per quod scito te et fratribus debere compati, ac mundialibus illecebris in effectum crucifigi. Unde rogo, ut cum de foris huiusmodi insigni indueris, intus in animo consideres, quod hoc sit magis oneris quam honoris, atque cor tuum, Deo regente ab appetitu istius saeculi sic tempora, ut et commissam exequi gubernationem, sic studeas, ut adeptae dignitati (cuius sublimaris officio) et probitate morum et viuacitate sollicitudinis, ac custodia integerrimae fidei congruas, quatenus tu ipse a remuneratore omnium bonorum Deo, et benedictionis gratiam, vitamque aeternam consequi merearis.*

§. LIV.

Alia insuper adfunt pro Laureacensi testimonia, recentiora quidem, sed quae tamen antiquioribus monumentis insunt. Engenius II. circa A. DCCCXXVI. in epistola ad optimates Hunniae, seu Auariae, de Yrolpho Archie-

piscopo Laureacensi scribit: *Is nouam Ecclesiam catholice gubernandam vestris partibus suscepit, in quibus etiam quondam Romanorum quoque, Gepidarumque aetate, ut e lectione certum est, in septem Episcoporum Parochias, Antecessores sui, iure Metropolitanano obtinuerunt dioecesim.* (1) Agapitus Papa A.DCCCCXLIX. in epistola ad Gerardum Laureacensem, testatur, in Archiuo S. Petri se reperisse notitiam, quod a Laureacensibus in superioris, atque inferioris Pannoniae prouincias Christianae fidei manauerint semina, quibus etiam duabus prouinciis, illarumque Pontificibus, vsque ad tempora Hunnorum, non alius quam Laureacensis praefuerit Archiepiscopus. (2)

(1) vid. literas IBIDEM p. 8. & 9.

(2) IBIDEM p. 9.

§. LV.

Metropoleos huius fata vix ab Historia expectes: adeo obscura sunt, cum totus ille limes perpetuus Gothorum, Langobardorum, Hunnorum, Slauorum vastationibus obnoxius fuerit. De eo conuenit inter Historicos, cum Seculo VIII. Hunni et Auares, regionem omnem circa Anasum flumen ferro et igne depopularentur, Viuilonem Episcopum, fauente Duce Boioariorum, Patauium, tanquam in locum tutiorem migrauisse. (*) Laureacum vero funditus excisum est, et vix locum hodie monstrant ruinae prope Anasianum, Austriae oppidum. Hunc Viuilonem Patauii Episcopum deinde institutum videbimus. Adeoque cardo controuersiae, quam successores eius cum Salisburgensibus habuere, in eo vertitur, vtrum ecclesia Laureacensis Patauii saltem continuata, an vero nouus prorsus Episcopatus Patauii conditus fuerit? Quod in tanta rerum obscuritate facile in vtramque partem verti potuit.

(*) HANSIZ. p. 95. seq. P. 120. seq.

§. LVI.

§. LVI.

Scilicet Ecclesiae per has prouincias, nouam faciem induerunt sub Francis, quorum Imperio Boioarii parebant. Equidem iam ante varii per illas celebrantur Episcopi. Sic luuauiae, quae fuerat vrbs Norici mediterranei, a Vidimiro, Ostrogothorum duce (1) dum Italiam petit grauius afflicta, circa exitum Seculi VI. Ecclesiam instaurauerat S. Rupertus, (2) enataque ex luuauiae ruinis Salisburgum. Sic et Ratisbonae fuerant Episcopi. Et Frisingae S. Corbini-
anus docuerat. *)

(1) De Vidimiro, quem Vithimarum vulgo vocant, vetus traditio, conf. breuis historia de origine et consecratione et reparatione Eremitorii in monte prope Coemeterium Monasterii S. Petri in ciuitate Salisburgensi, collectore quodam Asceta eiusdem Monasterii. Salisb. 1661. 4. Vidimari expeditionem descriptam vide in Geschichten der Deutschen L. X. §. 30. Alii ad Odoacrum referre malunt, de cuius ductu in Italiam actum IBIDEM §. 33.

(2) v. Catalogus Abbatum Monasterii S. Petri Salisburgi ab ALBERTO Abbate eius Monasterii confectus. Salisburgi A. 1646.

(*) conf. supra §. LII.

§. LVII.

Sed stabilem politiam Ecclesia per illas oras demum nacta est cum Franci iam rerum potirentur, et Duces Boioariorum sub illorum clientela agerent. Venit tum in illam oram Bonifacius, vnusque eo tempore Episcopus Viuilo repertus est, paulo ante a Gregorio Papa ordinatus. Itaque ille A. DCCXXXIX. volente ac fauente Odilone duce, velut ab integro ordinauit Ecclesiam Bauaricam, et per IV. Dioeceses, scilicet Salisburgensem, Patauiensem, Ratisbonensem, ac Frisingensem descripsit. *) Quod valde opportunum fuit ad stabiliendam simul Romani Pontificis autoritatem.

*) VILIBALDVS et OTLONVS in vita eius: add. P. CAROLVS le COINTE ad A. DCCXXXIX. n. 27. P. HANSZIVS l. c. p. 141. P. CAROLVS MEICHELBECK in Historia Frisingensi T. I. p. 34. §. LVIII.

§. LVIII.

Ex his vero Episcopis Salisburgensis ad metropolitica dignitatem Seculo VIII. enifus est. Arno enim a Leone III. A. DCCXCVIII. Carolo M. volente, et petentibus Boioariae Episcopis Archiepiscopus factus, et pallio honoratus est: (1) Atque ita tum ordinata prouincia Bauariae Ecclesiasticae, vt sub hac Metropoli esset Ecclesia Sabionensis, quae nunc Brixinensis est, Frisingensis, Ratisbonensis, Pataviensis, et Niwenburgensis. (2) Eidem Carolus magnam Hunnorum qui per Pannoniam colebant, tum recens victorum partem, vt illorum conuersionibus operam daret, commendauerat.

(1) v. Bullam ap. *HVNDRVM* in Metropoli p. 4. sed illa suspecta videtur P. *HANSIZIO* p. 141.

(2) De Episcopatu Niwenburgi, seu Neoburgi, quod ad Danubium situm est oppidum, qui statim iterum intercudit, conf. P. *HANSIZIUS* l. c. p. 137.

§. LIX.

Sed non tulere hoc aequo animo Passauienses, et veteris Ecclesiae Laureacensis metropolitica dignitatem, atque sacram per Pannonias autoritatem, itentidem instaurare conati sunt. Vrolphus itaque Hunnorum et Morauorum Pannonias incolentium, conuersioni operam dedit, et IV. Episcopatus per prouincias eas instituit: atque impetrauit ab Eugenio II. pallium, et literas, quibus ei vicem Apostolicam per Hunniam, Morauiam, et reliquam Pannoniam, atque vsum ac potestatem antecessorum suorum, videlicet S. Ecclesiae Laureacensis Archiepiscoporum impertiuit. Sed Morauiica Ecclesia a Passauiensibus eodem Seculo IX. subducta est, et Methodium, qui vna cum fratre Cyrillo, conuertendis Morauis felicem operam nauauerat Metropolitam accepit, (2) qui titulo Archiepiscopi Morauiensis Ecclesiae a Papa honoratus,

tus, nequicquam contradicentibus Bauariae Episcopis, (3) et maxime Passauiensi. Sed noua quidem haec prouincia Morauica mox intercudit. Gerhardus iterum obtinuit a Leone VII. A. DCCCCXXXVII. vt pallium ipsi tanquam Laureacensi Archiepiscopo concederet, (4) et Vicarium suum constitueret. (5)

(1) conf. *HANSIZVS* p. 146. et seq.

(2) *IBIDEM* p. 162.

(3) Literas Archiepiscopi Iuuuuiensis, et reliquorum Bauariae Antistiti- tum, ad Papam Iohannem datas, itemque Hattouis, Archiepiscopi Moguntini, pro eadem causa Epistolam, sinit post alios *P. HANSI- ZIVS* l. c. pag. 176. seq.

(4) v. Bullam Leonis ap. *HANSIZIVM* p. 191.

(5) *IBIDEM* p. 192.

§. LX.

Acriter contra nisus est Herolphus, Iuuuuiensis Anti- stes, eoque res tum deducta, vt Agapetus II. Papa ad se- dandam discordiam aequis partibus rem dirimere statueret: et diuisis prouinciis vtrique Antistiti Metropolitanam pote- statem seruare. Ea ergo ratione prouincias partitus est, vt oc- cidentales manerent sub cura Saltzburgenfis, Orientales, cum Morauorum regione Gerardo parerent: (1) delatis si- mul vtrique Apostolicis per illas partes vicibus, ita tamen, vt primum locum haberet Laureacensis. Verum ab obitu Gerardi, Fridericus Salisburgenfis Antistes, a Benedicto VI. (qui sedere coepit A. DCCCCLXXII.) per totam Noricam prouinciam, et vtramque Pannoniam ius Metropolitanum, et vices Apostolicas impetrauit: (2) ac Gerardi successor Adelbertus pallio caruit: Episcopi Laureacensis titulo con- tentus. Ast qui eum excepit Piligrinus, conuertendis Vn- garis feliciter intentus, facile obtinuit (3) a Benedicto VII. vt pallium mitteret, iterumque Laureacensis et Salisburgen- sis dioeceseos terminos, ad formam ab Agapito II. constitu- tam discerneret: Vbi tamen dispositum, vt ordo praecedent-

H

d4

di non esset vnice, ceu Agapitus decreuerat, penes Laureacensem, sed vt alterum antecederet, qui prior esset in ordinatione. (4) Cui rei et Ottonis II. Imperatoris autoritas accessit. Is enim renouauit Metropolitanam Laureacensis ecclesiae dignitatem, et Pilgrinum, tanquam Laureacensis ecclesiae Antistitem, in ius atque titulum antecessorum restituit. (5)

(1) v. literas ap. HANSIZIVM p. 198. Verba ita se habent: *Proinde distribuere, atque determinare ita vobis parochias, bonum et pacificum aestimamus: vt diuisis duabus Noricae regionis prouinciis, Heroldo Archiepiscopo, Occidentalis Pannoniae cura committatur et custodia; tibi autem, successoribusque tuis, propter emeritam antiquitatem Sanctae Laureacensis Ecclesiae, cui iure iuniorum reuerentia assurgit, in benedictionis et sedis ordine praelatis atque praepositis, prouidentiam Orientalis Pannoniae regionemque Auarorum, atque Marabarorum, sed et Schlauorum, qui modo Christiani, vel adhuc per baptismum Christo lucrandi sunt, circumquaque manentium, credimus: nostramque Apostolicam vicem in illis partibus praedicandi, et pro arbitrio vestro, ubi opus est, Episcopos constituendi, omniaque disponere, atque ordinare tali autoritate atque potestate delegamus; ac si ipsi praesentes affuissemus.*

(2) v. HANSIZIVS l. c. p. 203.

(3) Epistolam Pilgrini ad Papam vid. ap. HANSIZIVM p. 211. et Benedicti VII. literas IBIDEM p. 213.

(4) Benedictus VII. Papa ap. HANSIZIVM p. 214 *Et sicut modernis temporibus Sanctae memoriae Agapitus Papa terminos earundem Parochiarum ab inuicem distinxit, sic et ipsi diffinimus: ita quoque vt sancta Salzburgenfis Ecclesia superioris Pannoniae Episcopos habeat suffraganeos, quibus usque huc sui Pontifices praesse videbantur, cum tanta talique dioecesi, quali hactenus in inferiori vsi sunt Pannonia. Sancta autem Laureacensis Ecclesia inferioris Pannoniae, atque Moesiae regiones, quarum prouinciae sunt Auaria atque Marauia, in quibus septem Episcoporum Parochiae antiquis temporibus continebantur; sui-que Antistites Archiepiscopalem deinceps habeant potestatem, cum tanta talique dioecesi, quali hactenus in superiori vsi sunt Pannonia. Quibus utique iam praeeptis insuper iniungimus, vt iuxta beati Gregorii decretum, Anglorum Archiepiscopis directum, alter illorum, qui prior sit in ordinatione tempore, ipse etiam quoad viuat, prioratum teneat et in ordine.*

(5)

(5) Otto II. Imperator in priuilegio A. 977. dato ap. HANSIZIVM I. c. p. 223. *Vt quemadmodum priscis temporibus S. Laureacensis Ecclesia, quae extra murum in honorem Sancti Stephani, Sanctique Laurentii constructa et dedicata est, ante dissidium et desolationem Regni Boiariorum mater ecclesia, et Episcopalis sedes fuit, ita deinceps pristino honore ac dignitate Canonica autoritate perfruatur, quam et praesenti praecepto nostro renouamus, et iam saepe dictae Laureacensis Ecclesiae Venerabilem Piligrinum reinthronizamus Antistitem, quae tunc a modo tam ipse quam omnes sui successores Laureacenses fiant, et et nominentur Pontifices*

§. LXI.

Sed neque haec diuturna Passauiensium possessio. Si quidem Pannonia, quam paullo ante Piligrinus recuperarat, ab illorum cura auulsa, impetratis a Stephano Rege propriis Episcopis. Is enim ius sacrum intra ditionem suam constitutum, religionisque proprios curatores habere cupidus, ordinatis episcopatibus, Strigoniensem Ecclesiam Metropolin instituit: atque sic Hungaricae Hierarchiae, aequae ac Regni autor exstitit. Hinc Christianus, Piligrini in Passauiensi cathedra successor, in diplomatibus Ottonis III. non iam Archiepiscopus Laureacensis, sed Patauiensis Episcopus, dicitur. (2) Atque ab eo tempore Passauiensium de Metropolitico iure cum Salisburgensi aemulatio fere cessauit. Quae vero pro asserenda libertate atque exemptione ab Archiepiscopali eius autoritate tentauerunt, ea infra notabimus. Ipsa vero Salisburgensis Metropolis maioribus ab eo tempore incrementis aucta est, quae apud Historicos eius VIGVLEIVM HVNDIVM, et fratres MEZGE-ROS enarrata legas. Gebhardus Archiepiscopus a Papa Gregorio VII. Legatus natus appellatus est, quo titulo et successores vtuntur.

(1) HANSIZIVS I. c. p. 233. add. CHARTVICIVS in vita Stephani Regis

(2) v. Diplomata Ottonis ap. HANSIZIVM.

H 2

§. LXII.

§. LXII.

De suffraganeis acturis primum quidem Passauiensis occurrit: cui diuturnae cum Salisburgensi eam ipsam ob rem lites. Eo migrasse Viuilonem iam notauimus, aequae ac lites de iure Metropoleos. A Pilegrini aetate Antistites hi, Episcoporum quidem loco et titulo contenti fuerunt, et multa extant indicia agniti iuris Metropolitici Salisburgensis. Sed contra et aliquoties tentarunt exempti esse, vti sub Georgio Episcopo maxime, et Christophoro, et demum sub Sebastiano A. MDCLI. tentatum. Ea controuersia versus saeculi praeteriti finem recruduit, et Romam ad Innocentium Papam a Iohanne Ernesto, Archiepiscopo Salisburgensi, delata est. Visum ibi A. MDCXCI. d. 26. Nou. *Constare de iure metropolitico Ecclesiae Salisburgensis etiam ad effectum manutentionis.* Hoc iudicio ad supremum Senatum Aulicum Imperialem prolato, censuit ille anno sequente, d. 20. Martii: *Resolutioni coram supremo iudice datae nihil contrarium statuendum esse.* Iamque sententia definitiua publicanda erat, quum intercessit D. Leopoldus Imperator, primum vt per anni saltem spatium sententia differretur, tentaturus interea amicam compositionem. De qua dum consultatur, lata est A. MDCXCIII. d. ii. Decembris in Rota Romana sententia: *Archiepiscopo Salisburgensi pro tempore existenti licuisse, et licere, in ecclesiam et Episcopum Passauiensem, ac in eius ciuitatem, et dioecesin, ius metropoliticum, et omnes actus iuris metropolitici plene et omnimodo exercere: nec constituisse aut constare de aliqua exemptione, seu libertate Ecclesiae et Episcopi Passauiensis, eiusque ciuitatis et dioecesis, a iure metropolitico Ecclesiae Archiepiscopalis Salisburgensis, et suffraganeitate erga illum, eiusque Archiepiscopos pro tempore etc.* Appellauit Episcopus Passauiensis a sententia, et mox deserta via iustitiae recurrit ad viam gratiae, petiitque vt Pontifex Ecclesiam Passauiensem
vel

vel immediate sub potestatem Romanae sedis reciperet, vel Archiepiscopoli dignitate ornaret. Imperator Leopoldus enixe commendabat has preces Pontifici. Contra Archiepiscopus Salisburgensis rem ad comitia Imperii detulit. In illis plerique auersabantur nouam Metropolin: veriti, ne instaurato Laureacensis Ecclesiae honore Passauiensis Episcopus (qui decimum tertium inter Episcopos in comitiis locum habet) altiorem locum non modo in Conciliis, sed et in Comitiis peteret. Nequicquam Caesar, et Episcopus monebant: in comitiis suffragia non ferri secundum Ecclesiarum dignitatem: in Concilio autem Episcopis locum secundum ordinationem dari. Exstant Episcopi Bambergensis, Würtzburgensis, Eichstetensis, Constantiensis, Augustani, Paderbornensis, Basileensis, Monasteriensis, itemque Abbatis Fuldensis nomine, datae ad Papam litterae, quibus constitutioni nouae metropoleos contradicunt. Ita Pontifex utrique Praesuli ad dies vitae silentium in hac causa imperauit. Quo in statu res adhuc hodie versatur. (*)

(*) Totam hanc controuersiam prolixè recenset P. HANSZIVS l. c. p. 792. et seq. add. CL. PFEFFINGERVS in VITRIARIO Illustrato T. I. p. 1164.

§. LXIII.

Frisingensis Ecclesiae primus Episcopus fuit S. Corbinianus, qui quum in Boioaria diu praedicasset, sedem Frisingae fixit A. DCCXXIII. Ab eius obitu vacauit episcopatus, donec Bonifacius A. DCCXXXIX. ei praeficeret Erimbertum, S. Corbiniani fratrem. (*)

(*) conf. P. CAROLVS MEICHELBECK l. c. in vita S. Corbiniani, et Erimberti.

§. LXIV.

In partitione Bauariae a Bonifacio facta, Ratisbonae, in vrbe tum Boioariae primaria, et ducum sede, fixa Episcopo sedes constituta, eique impositus Gariobaldus. Equidem

dem iam ante Bonifacium nominantur aliquot Episcopi Ratisbonenses, interque eos S. Rupertus, S. Emmeranus, S. Erhardus, alique, de quibus COINTIVS passim. Sed obseruat illos fuisse aduentitios, s. regionarios, nec fixam ibi sedem habuisse. Gariobaldus cathedram collocauit in Ecclesia S. Emmerani, quod sola tum Episcopum alere posset, vtpote ob sepulchrum S. Emmerani concursu populorum frequentata. Caroli M. autoritate Sedes Episcopalis in urbem translata est. (1)

(1) v. HVNDIVS in Metropoli p. 130.

§. LXV.

Cum Ecclesia Salisburgensis in Metropolitanam erigeretur, Sabionensem quoque attributam illi fuisse supra vidimus. Erat Sauio, s. Sabiona Rhaetiae II. ciuitas. Ingeniuus (1) Episcopus eius subscripsit Synodo Gradenfi ab Helia, Patriarcha Aquileiensi A. DLXXIX. habitae hac formula: *Ingeniuus, Episcopus S. Ecclesiae. secundae Raetiae.* Idem adfuit in conuentu Marani, seu vt alii vocant Mariani (vulgo Marano) quod est Venetorum oppidum, circa confinia A. DXC. et DXCI. celebrato, ac epistolae ad Mauritium Augustum datae subscripsit. S. Albuinus, qui regnantibus Ottone III. et Henrico II. ecclesiam rexit, sedem Episcopalem Brixinam, decem millibus passuum Sabione distitam, transtulit. (2) Alii tamen Hartwicum demum, qui A. MXXXVIII. Episcopus factus est, migrasse Brixinam scribunt. (3)

(1) Synopsis vitae eius ex variis monumentis collegit, atque ad diem V. Februarii exhibuit BOLANDVS; quam in nonnullis emendauit PAGIVS in Critica Annalium Baronii ad A. DCXXXVIII. n. VIII. et IX.

(2) v. PAGIVS l. c. n. IX.

(3) HVNDIVS T. I. p. 442.

§. LXVI.

§. LXVI.

Sed ipsi Archiepiscopi Salisburgenses, suffraganeis auxere Metropolin suam, dum conuersionibus ad fidem Christianam operam dedere, atque Episcopatus per Carinthiam et Stiriam ordinauerunt. Ex his Gurcensis, in Carinthia superiori institutus est a Gebhardo, (1) Archiepiscopo Salisburgensi A. MLXXII. consentientibus Henrico IV. Imperatore, et Alexandro II. Papa. (2) Censetur in ciuili ratione sub potestate Territoriali Principum Austriacorum. Equidem in comitiis A. MDXLVIII. controuersia ideo mota: (3) Retinuit uero domus Austriaca possessionem uel quasi iuris Praefules hosce pro meris Landsassis habendi. De collatura Episcopatus Gurcensis praeterea idem Ferdinandus cum Ecclesia Salisburgensi ita transegit, ut duo Episcopi successiue a domo Austriaca, et tertius ab Archiepiscopo nominentur. (4)

(1) v. vita Gebhardi ap. CANISIVM T. VI. c. 14. p. 1227.

(2) IBIDEM c. 15. et 16. Philippi II. priuilegium de A. MCXCIX. quo inter alia hanc quoque erectionem confirmat uide in GEROLDI Annotat. ad Hundium p. 93.

(3) v. Acta publica p. Limnaeum T. IV. additam : ad Lib. IV. c. 7. §. 4. p. 500. et 501.

(4) v. Europäischer Herold.

§. LXVII.

Lauantinus in Carinthia inferiori institutus est ab Eberhardo Archiepiscopo Salisburgensi A. MCCXXI. Episcopus sedem habet in oppido Lauamundae. Seccouienfis instiria eundem autorem habet, ortumque ad A. DCCXIX. refert. Christophorus Episcopus A. MDLXI. interfuit comitiis Imperii, uti ex subscriptione (1) Recessus patet. Caeterum iam supra animaduersum est, tres hosce Episcopos iuris dictionem quidem ecclesiasticam in dioecesi habere, sed quoad secularem statum sequi conditionem reliquorum ducatus Carinthiae et Stiriae ordinum. (2)

(1) §. 83.

(1) §. 83. Christoph Bischoff zu Seggau.

(2) Huc pertinet Responsum Ferdinandi ad Relationem deputatorum Circulorum, A. 1547. et 1548. ap. LIMNAEVM T. IV. addit. ad L. IV. c. 7. p. 500. Was aber die andern, als nemlich, die 3. Stifter Gürck, Seckau, und Lavant: = berührt, sollen gemeine Reichs-Stände gänglich dafür halten, wo die Königl. Majest. wüßten oder berichtet würden, daß die dem Reich verwandt, und steuerbar wären, daß Ihre Königl. Majest. dieselben dem Reich keines wegés zu entziehen begehrtén. Nachdem aber offenbar und Land-kündig, auch unwidersprechlich wahr, und beweislich, daß dieselben alle Ihrer Königl. Majest. als regierenden Herren und Landes-Fürsten des Hauses Oesterreich, unwidersprechliche erb-verpflichtete Unterthanen, Land-Leute auch mit ihren Personen und Gütern, ohn Mittel, in ihrer Königl. Majest. Land gefessen seynd, und außserhalb derselben, von H Reich, noch darinn, weder Regalia, noch einige Güter haben: sich auch deren Land-schuges, Schirms, Friedens und Rechtens, gebrauchen und begnügen lassen, auch in den Oesterreichischen Landschaften, darunter sie gefessen, und begütert, als Land-Leute, ihren Stand und Stimme haben, und also, mit aller Subiection, dem Hauf Oesterreich unterworffen, des auch unlegbar und unbeschwehrt, sondern bekanntlich seyn. Zudem, daß auch alle Güter, so zu den dreyen Stifften, Gürck, Seckau, Lavant, gewiedmet, und gegeben von Ihrer Königl. Majest. Land-Leuten, in derselben Nieder-Oesterreichischen Landen, als Land-Güter, erkauft worden, = derhalben obbestimmte Stifft, Prälaten, Herrn und Grafen, allein von wegen ihres Standes, aus rechten Irrsal, und ungnugsamen Bericht, unbillig in die Reichs-Anschläge kommen, und belegt worden; aber, Kön. Majest. wissens, billig nichts erlegt haben, noch zu erlegen je schuldig gewesen seyn. Darum denn auch die Röm. Königl. Majest. so wenig, als andere Chur-und-Fürsten zusehen und gestatten können, daß Ihrer Königl. Majest. derselben erb-verpflichtete Land-Leute und Unterthanen, schuldige Gehorsam, Steuer und Mittleiden, deren Ihre Königl. Majest. und derselben Vorfahren am Hauf Oesterreich, von undenklichen Jahren her, in unwidersprechlichen Gebrauch und Übung gewest, und noch seyn, entzogen werden sollen.

§. LXVIII.

§. LXVIII.

Chyemensis institutus est in insula cognomini ab eodem Eberhardo Archiepiscopo A. MCCXXV. (1) Salisburgensis Archiepiscopus non modo iure nominadi in hoc episcopatu gaudet: Sed etiam in secularibus superioritati territoriali subiectum habet. Qua de re cum lis oborta esset in Camera Imperiali A. MDLXVIII. pro Archiepiscopo pronuntiatum. (2)

(1) v. liceras foundationis ap. HVNDIVM T. II. p. 160. seq. ubi et Episcopi Chyemenses recensentur.

(2) v. IMHOFFIVS in notitia procerum Lib. III. c. 3. §. 1. p. 66. Europäische Herold T. I. p. 129

§. LXIX.

Tridentina Ecclesia sub Aquileiensi videtur fuisse. Abundantius Episcopus subscripsit Concilio Aquileiensi sub Damaso; (1) et Agnellus Episcopus subscripsit relationi ad Mauritium Imperatorem. (2) Sed hodie exempta est. Cum Brixinensi Episcopo de honore prioris loci quondam intercessit controuersia. Sed nihil tum omisit Cardinalis Clesius, Episcopus Tridentinus, quo illum suae Ecclesiae atque ditioni asseret. (3) Caeterum Tridentinus Episcopus, aequae ac Brixinensis rationibus prouinciae Tyrolis certo modo innexi sunt: saluo tamen iure status Imperii, qua de re iuuat atexere WIGVLEII HVNDII obseruationem: (4) *Episcopi Brixinenses, inquit, quemadmodum etiam Tridentinenses, tamen si iure Aduocatae, ac quibusdam aliis id Comitatum Tyrolensem pertineant, sunt tamen principes Romani Imperii, Regalia ab Imperit sessionem in Comitibus Imperialibus habent, ac in contributionibus sunt. Hinc quoque ut et caeteri S. R. I. Principes, tam Ecclesiastici quam seculares, ab antiquis temporibus officiales suos, quos hereditarios vocant, habent.*

(1) CAROLVS a S. PAVLO in Geographia Sacra p. 64.

(2) LVCAS HOLSTENIVS in notis.

(3) v. IA. PIRRVS PINCIVS in annalibus Tridentinis (Italice excusis Tridenti 1642. f. p. 29. seq.

(4) WIGVLEIVS HVNDIVS l. c. p. 307. add. Bericht, wie weit beyde Fürstliche Stifter, Trident, und Briyen verbunden seyn, einen regies

regierenden Herrn in Tyrol, neben der Tyrolischen Landschafft Hülffe zu leisten: de A. 1712. in *LVNIGH* scriptis illustribus p. 577.

§. LXX.

Est et Labaci, in Carniolae metropoli, Aemonia veterum, Episcopatus, a Friderico III. dotatus, et a Pio II. A. MCCCCLXIII. institutus, ac soluta Aquileiensis Patriarchae per illam oram autoritate, immediate sub sedem Romanam receptus. Quod et Paulus II. iteravit. (1) Tergestinus in Istria, quondam suffraganeus Gradenfis (2) fuit nunc itidem exemptus est.

(1) Plura de hoc episcopatu vid. in Baronis. a VALVASSOR *Chre des Herzogthums Crayn* Lib VIII. Sect. III.

(2) v. IRENAEVS a CRUCE in *Historia Tergestina* (*Italice Venetiis* 1698. f. edita) L. VII. cap. 8. Plura de hoc Episcopatu vid. ap. VALVASSOREM l. c. p. 781. et seq. Idem et de Episcopatu Pettini (*Bisben*) agit p. 677. Legi quoque merentur, quae de antiquo Aquilensis metropolitico iure per vicinas Germanicae Ecclesiae, Partes inspersit Sect. II. p. 579. seq.

§. LXXI.

Noua quoque in Austria nuper eminere coepit metropolis Vindebonensis. Ecclesiae origines illustrant, quae de Fabianensi apud veteres leguntur. (1) Friderico III. Imperatori debet, quod a dioecesi Passaviensi exempta proprium Episcopum ex decreto Pauli II. accepit, (2) qui episcopatus solenni ritu A. MCCCCLXXX. (3) inauguratus est. Erat ab eo tempore immediate subiectus sedi Romanae, et Archiduces habebant ius nominandi Episcopum. Sed Carolus VI. Imperator Augustus, vt haec quoque praerogativa, ad Regiae celebritatem accederet, curavit, vt Viennensis Ecclesia Metropolis declararetur. Imitatus hac in parte Iustinianum Imperatorem, quem Patriae suae Archiepiscopale fastigium conciliaffe supra notauimus. Subordinatus est illi Neostadiensis in Austria episcopatus, qui eodem Friderico Imperatore fatagente quondam institutus, itidem immediate sub sede Romana fuerat. Iuuat hac de re ipsam Innocentii XIII. Bullam, quod hactenus editam non meminimus, adicere. (4)

(1) Ne-

(1) Negauerat *PETRVS LAMBECCIVS* Fabianam esse Viennam, quae et *P. ANTONII PAGII* sententia est: Sed ad argumenta illorum respondit *P. HANSIZIVS* in Metropoli Laureacensi, Germaniae sacrae T. I. p. 71. et seq.

(2) v. *HANSITZ*. l. c. p. 552.

(3) *IBIDEM* p. 575.

(4) *Innocentius* Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Suprema dispositione, cuius inscrutabili prouidentia ordinationem suscipiunt vniuersa, in supereminenti Apostolicae dignitatis specula, meritis licet imparibus, constituti, ad vniuersas, orbis Ecclesias aciem Nostrae meditationis, vigilis more pastoris, intendimus, ac inter caeteras curas, quibus assidue premimur, illam libenter amplectimur, per quam Nostrae prouisionis ope Ecclesiae ipsae, praesertim in ciuitatibus, in quibus illustres personae Imperiali Maestate fulgentes resident, illarumq; Praesules, dignioribus titulis illustrentur, et condignis fauoribus attollantur. Cumque id Statui et Decori Ecclesiarum ipsarum maxime congruat, et Nos, pro diuini cultus, et Orthodoxae religionis argumento, conuenire conspiciamus, in his sollicitudinis Nostrae partes fauorabiliter interponimus, ac opem et operas nostras impendimus efficaces, ut illae Nostrae vigilantiae ministerium prosperis gratulantes eventibus, et felicia in spiritualibus suscipiant incrementa.

Sane cum sicut accepimus, peruetusta Civitas Viennensis, quae plurium seculorum spatio Archiducum Austriae, eorumque et Romanorum Regum, in Imperatores electorum, sedes, ac munitissimum aduersus Turcarum irruptiones propugnaculum, existit, illiusque Ecclesia dudum, nempe Anno Domini MCCCCLXVII. à fel. record. Paulo Papa II. Praedecessore Nostro, in cathedralem erecta et sedi apostolicae immediate subiecta, ad quam dum illa pro tempore vacat, nominatio personae idoneae Pontifici pro tempore existenti facienda, ad charissimum in Christo filium, Carolum Hispanorum Catholicum, ac eorundem Romanorum Regem, in Imperatorem electum, ac pro tempore existentem, Archiducem Austriae huiusmodi, cuius ipse Carolus Rex etiam Archidux existit, ex priuilegio Apostolico, cui non reperitur hactenus in aliquo derogatum, spectare dignoscitur, pro diuini cultus, et Catholicae Religionis augmento, maiorique decore, et prae eminentia, in Metropolitanam erigi mereatur. Nos, quorum humilitatem Altissimus, per ineffabilem diuinae suae bonitatis abundantiam, ad Apostolicae dignitatis fastigium euehere, et sublimare dignatus est, qui-

que pro Nostri pastoralis Officii debito curis excitamur assiduis, ut ad illa sollicitè intendamus, per quae nostrae provisionis ministerio singularum Ecclesiarum in illis, praesertim ciuitatibus, quae frequentè Nobilium atque regaliū personarum praesentia decorantur, gloriae et ornamento consulitur, attentis dictae ciuitatis Viennensis nobilitate et splendore, ipsiusque Caroli Regis precibus et in communi Christianae totius Reipublicae causae defensione, et Illustris meritis Ciuitatis. et Ecclesiae Viennensis, praefatarum decori et venustati in praemissis opportune consulere volentes ac etiam fratrem Sigismundum, Episcopum, à quibusuis suspensionis et interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis et censuris et poenis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absoluentes, et absolutum fore censentes, post habitam cum venerandis fratribus nostris, S. Romanae Ecclesiae Cardinalibus, maturam deliberationem, de eorum Consilio, atque Apostolicae potestatis plenitudine, Ecclesiam Cathedralem Neostadiensem, quae eidem sedi Apostolicae etiam immediate subiecta existit et ad quam etiam, dum illa pro tempore vacat, nominatio personae idoneae eidem Romano Pontifici pro tempore existenti facienda, ad eundem Carolum Regem, et similiter pro tempore existentem Archiducem Austriae, ex simili privilegio apostolico pariter spectare et pertinere dignoscitur, illiusque ciuitatem et Dioecesim, cum omnibus et quibuscunque eius territoris, et terminis, et venerandum etiam fratrem, modernum Episcopum, ac dilectos filios, clerum, uniuersum, una cum dilectis etiam filiis, illius Capitulo, Populo, Collegiatis, Parochialibus, et aliis Ecclesiis, nec non Monasteriis utriusque sexus, caeterisque beneficium et officiis Ecclesiasticis, cum cura, et sine cura, secularibus, et quorumvis ordinum et militiarum regularibus, nec non Hospitalibus, Domibus, Collegiis, et locis religiosis quibuscunque, ab eiusdem sedis Apostolicae immediata subiectione Apostolica, tenore praesentium perpetuo diuidimus, et separamus, nec non a dictae sedis immediata subiectione, visitatione, correctione, et omni et quacunque alia iurisdictione etiam perpetuo eximimus et liberamus, ipsamque Ecclesiam Viennensem, ad laudem et honorem omnipotentis Dei, ac B. Virginis Mariae, et St. Apostolorum Petri et Pauli, nec non fidei Catholicae exaltationem, et totius militantis Ecclesiae gloriam, in Metropolitanam Ecclesiam, et sedem Episcopalem Viennensem in Archiepiscopalem, Archi-Episcopalisque et Metropolitanam praesulis sedem

dem, et prouinciae caput, ita ut pro nunc, et deinceps Archi-Episcopus, qui Pallii, et crucis vsum; aliorum more, habeat, omnibus aliis insignibus Archi-Episcopalibus, nec non Privilegiis, honoribus et praerogatiuis, Archi-Episcopis debitis et concessis, gaudeat similiter, perpetuo erigimus et instituiamus, ac nomine, Titulo, ac honore Archi-Episcopali et Metropolitano decoramus: nec non venerabilem etiam fratrem, Sigismundum à Kolloniz, modenrum illius Episcopum, ac pro tempore existentem Ecclesiae Viennensis Praefulem, in Archi-Episcopum declamatus, eique, ut Ipse caetera singula, prout Metropolitanis in eorum civitatibus, Dioecesibus, et Prouinciis a iure indultum existit, facere, exercere, administrare et exequi possit, eadem Autoritate concedimus, ita quod idem Sigismundus Episcopus, absque alia de eius Ecclesia Viennensi praedicta de nouo facienda prouisione, seu praefectione, in Archi-Episcopum Viennensem praefectus esse intelligatur.

Praeterea eidem Ecclesiae Viennensi Neostadensem Ecclesiam dictumque modernum Episcopum Neostadiensem, et pro tempore existentem illius Praefulem, seu Administratorem concedimus, vt pro tempore existentis Archi-Episcopi Viennensis, iuri Metropolitano subdit, ita quod Archi-Episcopus Viennensis pro tempore existens, in eadem Neostadiensi Civitate et Dioecesi Ius Metropolitanum sibi vindicet, nec non Neostadiensis Ecclesiae praedictae, eidem Archiepiscopo et Metropolitano ad omnia et singula teneatur, et sit adstricta, ad quae suffraganei suls Merropolitici Ecclesiae, et Metropolitanis tenentur, et obligati sunt, ut iudicentur secundum Canonicas Sanctiones: Ac eidem Archi-Episcopo Viennensi suum suffraganeum consecrandi, ad prouinciales synodos euocandi, ac cum eo etiam Ecclesiastica negotia terminandi, de eius Ecclesia disponendi, et causas quarumcunque appellationum, sive querelas alias ad eum, tanquam Metropolitanum, iuxta decreta Concilii Tridentini, deuolutas, ac alias, iuxta sacrorum Canonum statuta spectantes cognoscendi, omniaque alia et singula quaecunque, quae de iure et consuetudine, aut alias quoquomodo ad Archi-Episcoporum munus spectare, et pertinere solent et debent, gerendi, faciendi et exercendi, plenam et omnimodam auctoritatem, ac earundem, tenore praesentium concedimus facultatem.

Prouinciae quoque Viennensis Clerum et Populum vniuersum, pro eorundem Ecclesiae et Archi-Episcopi Viennensis prouincialibus partibus etiam perpetuo, concedimus et assignamus, ac deinceps perpetuis.

tuis futuris temporibus Neostadiensem Ecclesiam praedictam dictae Ecclesiae Viennensis suffraganeam censendam, ac tam eam, quam illius ciuitatem, et Dioecesim vniuersam sub ipsa prouincia Viennensi comprehensam et nullatenus ab ea exemptam, nec dictae sedi Apostolicae immediate, neque ulli alteri, nisi tantum Viennensi Ecclesiae et illius Archi-Episcopo praedictis, quoad Archi-Episcopalia, Metropolitana, ac prouincialia iura et iurisdictiones, subiectas esse et fore. iuxta decreta congregationis rerum consistorialium, dicta auctoritate, declaramus: decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quauis Auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari, non obstantibus praemissis, ac, quatenus opus est, nostra et Cancellariae Apostolicae regulis de iure quaesito non tollendo, aliisque Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, nec non praedictae Ecclesiae Neostadiensis iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque indultis eidem Ecclesiae, illiusque Praesulibus, et Administratoribus, dilectis similiter filiis capitulo et personis, sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, nec non irritantibus et aliis decretis, etiam motu proprio, et ex certa scientia ac de Apostolicae potestatis plenitudine praedicta et consistorialiter, et de simili consilio, aut alias quomodolibet, etiam pluries, concessis, confirmatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaeuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenore huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, et forma in illis tradita obseruata inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostram abfolutionis, diuisionis, separationis, exemptionis, liberationis, erectionis, institutionis, decorationis, declarationum, concessionum, indulti, assignationis, Decreti, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, in indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud S. Mariam maiorem, anno incarnationis dominicae MDCCXXII. Calendis Junii Pontificatus nostri Anno II.

§. LXXII.

§. LXXII.

Iam ad prouincias ecclesiasticas progredimur, quae in ipsa Germania magna Francicorum, atque Saxonorum Imperatorum auspiciis institutae fuerunt. Aetatis ratione prior est Hamburgensis, sine Bremensis: Primatus autem titulo Magdeburgensis. Scilicet prolatis ultra Albi Imperii Francici finibus, curam quoque sacrorum eo extendit Carolus M. et ecclesiam condidit Hamburgi.

(1) Ludouicus Pius sollicitus de religione per Arctoas regiones propaganda, institit paternis coeptis, et A. DCCCXXXIII. Ansharium, Benedictinae disciplinae, emonasterio veteris Corbeiae alumnum, clarumque obita missione in Sueciam, et Daniam, Archiepiscopum Hamburgensem instituit. (2) Gregorius IV. Papa Bulla factum approbavit.

(1) *P. COINTIUS* ad A. 810. De illa Ecclesia prolixius disquirit *LAMBECIUS* in Originibus Hamburgensibus.

(2) Diploma Ludouici Pii, et Bulla Gregorii passim reperiuntur: Exstant quoque inter Priuilegia Eccles. Hamb. a *LINDENBROGIO* edita. conf. vita S. Ansharii in actis SS. Antverpiensibus ad d. 3. Febr. et in *MABILLONII* seculo Benedictino IV. P. II.

§. LXXIII.

Sed post aliquot annos irruptionibus gentilium Slaunorum oppidum ipsum vna cum Ecclesia periit, et Rex Ludouicus, Pii filius, Archiepiscopo fugere coacto, tantisper Bremensem ecclesiam dedit, quae tum forte ex obitu tertii Episcopi, Leuderici, vacabat. Is Episcopatus deinde in conuentu Vormatiensi A. DCCCLII. Metropoli Hamburgensi vnitus est. Non tulit Colonienfis aequo animo ita subduci sibi suffraganeum: statimque huic consilio contradixit. (1) Equidem Formosus Papa, interpellatus ab Hermanno Colonienfi, ita componere hanc litem fategit, vt Hamburgensis Archiepiscopus Bremensem Episcopatum in subsidium retineret, donec Hamburgensis Ecclesia propriam dioecesein

coefin acquireret, interea Hamburgensis Archiepiscopus Colonienfi vt frater affisteret. (2) Sed Sergius Papa Hamburgensis Metropoleos libertatem prorsus afferuit. (3)

(1) v. annales Fuldenfes ad hunc annum.

(2) v. Epistola Formosi Papae ad Adalgarium, Archiepiscopum Hamburgensem, in HENSCHENII commentar. de vita S. Ansharii §. 20. ap d. 3. Febr. ep. 403 add. PAGIVS ad A. DCCCXCV. n. 11.

(3) PAGIVS ad A. DCCCXV. n. X.

§. LXXIV.

Henricus I. vltra Eidoram aduersus Danos fines protulit, quem nouum limitem Otto I. afferuit, et subiecit metropoli Hamburgensi Christiana disciplina excolendum. Tres itaque Episcopatus instituti, Schlesuici, Ripae, et Arhusae, de quo ADAMVS BREMENSIS in vita Adaldagi: *Igitur Beatissimus Archiepiscopus noster omnium primus ordinauit in Dania Episcopos, Haroldum ad Sliasuich, Liafdegum ad Ripam, Runbrandum ad Arhusam, quibus etiam illas commendauit Ecclesias, quae trans mare in Finne, Seland, ac Scone: ac in Sueonia. Et emicuit solers Archiepiscoporum industria in religione Christiana per illa regna stabilienda, ac Episcopatibus instituendis.*

(1) Lib. II. cap. 2. Haec Episcopatum initia ad A. 949. referri debere ostendit PAGIVS in Critica Annalium Baronii ad h. A. n. 11.

§. LXXV.

Sed post mortem Adalberti Ecclesiae Regnorum Septentrionalium tentare libertatem, et subducere se Metropoli coeperunt. Fauebant variae circumstantiae. Nam et Reges non satis aequo animo ferebant Episcopos extraneo Praesuli subesse, et incidebant tempora, quibus Romani Pontifices e re sua esse iudicabant Germanicorum Praesulum fastigia imminuere, et deuincire sibi Principum amicitias,

as,

as, aduersus Imperatorum potentiam profuturas. Ita primum Lundini in Scania ad Archiepiscopale fastigium ascendit Alcherus. (1) Cui conatui aperte fauerat Gregorius VII, Liemaro, Archiepiscopo Bremensi, ob eius in Henricum Caesarem, fidem inferior. Equidem non defuerunt sibi Hamburgenses. Vfusque occasione Adalbero, cum Imp. Lothario Innocentius II. Pontifex omnia deberet, bullam A. MCXXXIII. obtinuit, qua ipsius Metropoli restituit Episcopatus *Daciae Sueviae, Norvegiae, Fariae, Gronlandiae, Helsingalandiae, Islandiae, Scrideuindiae.* (2) Sed nullo haec effectu. Quia et a Sueuis A. MCLXII. Vpsalia Ecclesiastica per Regnum Metropoleos honori destinata. Quod Alexander III. Papa, Anno sequente ratum habuit, ea conditione ut Archiepiscopus Vpsaliensis a Lundensi ordinationem accipiat, eamque ut primatem respiciat. (3) Quae de re saeva interdum inter vtrumque Praesulem iurgia. Tandem et Norwegia proprium Metropolitanum accepit Episcopum Nidrosiae. Atque ab eo tempore, obseruante ALBERTO CRANTZIO (4) Hamburgensis Metropoleos nomen intercudit, et Bremense nomen praeualuit.

(1) De ortu huius metropoleos disputat *CLAVDIVS OERNHIAELM* in historia Sueonum Gothorum Ecclesiastica.

(2) v. ap. *LINDENBROGIUM* p. 171.

(3) v. Bullas Alexandri ap. *CLAVDIUM OERNHIAELM* l. c. Lib. IV. cap. 5. p. 482.

(4) in Metropoli Lib. V. cap. 31. *Ham Hamburgensis titulus ex die Constitutorum in Prouinciis Aquilonaribus Archiepiscoporum, coepit aboleri, quando retraxerunt obedientiam Sedi Hamburgensi: desitque Legationis Superioritas, quae sub titulo Hamburgensi videbatur. Quod repetit Lib. VI. cap. 13.*

§. LXXVI.

Eodem Ottone M. autore Hamburgensis Metropolis frui coepit autoritate in vicinos Slauos inter Albim, et Balthicum Mare ad Panim vsque amnem colentes, quae ab ipsis iniiciis destinata ei fuerat. Is enim Obotritarum, et vicinorum conuersionibus

K

inten-

intentibus, Aldenburgi in Vagria, episcopatum fundauit, eique primum praefecit Markonem. Haec dioecesis circa A. MLI. diuisa ab Adalberto Archiepiscopo fuit, erectique noui Episcopatus in oppido Ratzeburgi, et Mecklenburgi. (1) Sed instabilis illorum, ob Paganorum furorem, fortuna. Verum Hartwigius, Archiepiscopus Bremensis, postquam variis modis apud Caesarem et Papam de recuperandis Episcopis Daniae, Norwegiae, et Sueciae frustra laborasset, tandem ne omnino careret suffraganeis, subuersos per Slauiam episcopatus instaurauit, (2) et Clementis IV. Pontificis auctoritatem, pro confirmando Metropolitano iure expetiit. *) Geroldus Episcopus Aldenburgensis deinde sedem Aldenburgo Lubecam, tanquam in locum tutiorem transtulit, Henrico Leone Ducatum Saxoniae tenente, illaque oras aduersus Slauios valide asserente. Is etiam episcopo Mecklenburgensi, Bernardo, sedem assignauit Suerini. Vnde postea Episcopatus Suerinensis vocatus est. 3) Quibus in rem Christianam meritis, et quod opera eius haud parum adiuta esset illorum episcopatum instauratio, obtinuit, ut electi Episcopi ab ipso inuestituram acciperent. (4)

(1) v. Bullam ap. MADERVM in antiquitat. Brunsv. p. 127.

(2) v. Chronicon Slauiorum incerti auctoris in LINDENBROGII scriptoribus Rerum Germanicarum Septentrionalium p. 312.

*) v. Bullam. Clementis ap. LINDENBROGIVM l. c. n. 57. Formulam iurisiurandi, quod Ep. Lubecenses, et Suerinenses, Bremensi Archiepiscopo, ut Metropolitano, praesliterunt vid. IBIDEM n. 70. et 71.

(3) Diploma Henrici vid. inter priuilegia Hamburgensia apud LINDENBROGIVM n. 59. Alexandri, et Coelestini, Paerum Confirmationes vid. IBIDEM n. 61. et 63.

(4) v. HELMOLDVS L. I. c. 87. add. Diploma Friderici I. Henrico Leoni datum in LVNIGII Spisilegio Ecclesiast. T. III. p. 150. add. IBID. p. 292.

§. LXXVII.

Caeterum per hanc prouinciam ingens rerum conuersio subsequuta est. Nam ipse Archiepiscopatus, in ducatum versus, Cero

Coronae Suecicae in Pace Westphalica in partem satisfactionis datus. (1) Inde nouo ducatu ex prioris status formula locus in Comitiiis admodum conspicuus, et alternae in directorio circuli Saxoniae inferioris vices. Episcopatus Suerinensis, et Ratzeburgensis, itidem in Pace Westphalica in Principatus seculares conuersi, et Ducibus Mecklenburgicis attributi sunt: qui eo nomine locum et suffragium tenent in Comitiiis.

(1) v. Instrumentum Pacis Osnabrug-Westphalicae Art. X, §. 7.

(1) IBIDEM, Art. XII.

§. LXXVIII.

Durat adhuc episcopatus Lubecensis A. C. addictus et immediate sub imperio positus. Locus illi itaque est in Comitiiis in subseilio transuerso, quod in Pace Westphalica pro A. C. addictis constitutum fuit. Cum tempore Pacis Westphalicae varii episcopatus seculo addicerentur, Iohannes praerat. Eius, et fratris Friderici, ducis Holfatiae, prouidentia factum, vt status eius relinqueretur. Ob quod officium, aliaque beneficia, a Duce dioecesi exhibita, Capitulum, remunerationis loco, cum Duce A. MCDXLVII. iniit pactionem, vt post Episcopum tum regentem, et iam postulatam Coadiutorem Iohannem Georgium, Friderici filium, sex in Episcopos aut Coadiutores ex domo ducali Holfatica, libere eligi postulariue debeant. Quod pactum, variis agitated motibus, (1) Imperator denuo ratum habuit in conuentione Alt-Ranstadiensis, cum Rege Sueciae A. MDCCVII. (2) inita.

(1) Hos motus et scripta vtrunque edita diligenter recenset Dn. PFEFFINGERVS in Vitriario illustrato T. I. p. 151. seq. add. LAMBERTI commentarii Rer. seculi XVIII. T. III. p. 616.

(2) v. Tabulas conuentionis in der Saats, Cangeley T. XII. p. 106.

§. LXXIX.

Nouam ecclesiae Germanicae prouinciam adiecit Otto M. Slauiorum ad fidem christianam conuersionibus, non minus ac

Carolus M. Saxonum, intentus, Metropolin visum est conlituere Magdeburgi ad Albim, quae ciuitas iam ante clara. (1) Egit ea de re cum Papa Iohanne in frequente conuentu Episcoporum Ra-uennae, ibique confectae, et signatae sunt tabulae foundationis. (2) Sed obtinendus erat Episcopi Halberstadiensis consensus, in cuius dioecesi quum ciuitas, tum ipsa regio ad Salam vsque fluuium fuerat. Illum post annum et dimidium impertiuit Hildeuuardus Epi-scopus, consentiente Archiepiscopo suo Moguntino. Atque tum Imperator Adalbertum primum Archiepiscopum nominauit, monasterii olim S. Maximini prope Treuiros, alumnum, et iam ante conuertendis ad fidem Slauis destinatum. Si quidem ad eu-an-gelium Rugis annuciandum missus: sed repulsus ab obstinato in-uitis erroribus populo, abbatiae Weisseburgensi tantisper prae-fectus fuerat. Romae ordinatus est A. DCCCCLXX. d. XV. Kal. Nouembr. et pallium accepit. (3)

(1) v. Capitulare Caroli M. Lib. III. cap. 6. et alibi passim.

(2) v. Historia Ereptionis Ecclesiae Magdeburgensis ap. MEIBOMI-UM, add. HENRICI SCHMIDII Einleitung zur Brandenburgi-schen Kirchen-Historie.

(3) Quod Papa his verbis concedit. *Ipsi pallium tibi ad missarum, solennia celebranda damus, ipsi nimia dilectione commoti circa te po-nimus, et eote, sicut Archiepiscopum Moguntinensem, et Treuirensem, vti concedimus.*

§. LXXX.

Nouum Archiepiscopum Romae praesentem valde or-nauit Papa Iohannes XIII. Nam primatum ei concessit, de quo ta-bulas ipsas iuuat inspicere, (1) vt formulam eius diiudicare possi-mus. Amplissimis quoque mox priuilegiis aucta est haec ecclesia ab Imperatoribus. Otto II. priuilegium dedit clero Magdebur-gensi, quotiescunque successionis vsus exigat, ac singulare arbitri-um eligendi inter se pastorem: (2) Memoratque ibidem et Colo-niensem, et alias ecclesias hoc priuilegio gaudere. Otto IV. priuile-gium

gium dedit capiendi haereditatem suffraganeorum, (3) quod Fridericus II. renouauit. (2)

(1) LVNIGIVS Spicil. eccles. T. I. Fortsetzung p. 15. Ita vero Papa de primatu: *Igitur quia sedem Magdeburgensem, cui Deo auctore praesides, nostra, tuorumque comprouincialium auctoritate archiepiscopalem esse decreuimus, quem inter caeteras ecclesias ordinem, vigorem, primatum, et aequitatem habere in posterum debeat, apostolicae sedis priuilegio muniri sanximus. Dei igitur omnipotentis auctoritate, et B. Petri Apostolorum Principis, et nostra, te tuosque successores in perpetuum, et ecclesiam tuam, omnium ecclesiarum, Archiepiscoporum, et Episcoporum, qui in Germania sunt ordinati, in sedendo, in iudicando, in confirmando, in subscribendo, in sententiis dandis, omni que ecclesiastico ordine primatum habere volumus. Eorum vero, qui sunt in Gallia, item Mogonctensis, Treuirensis, et Coloniensis ecclesiae, in omnibus parem honorem, et similem vigorem, praesenti priuilegio confirmamus.*

(2) v. ap. LVNIGIVM l. c. p. 24.

(3) IDEM in Reichs. Archiv P. Spec. conf. II. unterm Herzogthum Magdeburg p. 355.

(4) IBIDEM p. 356.

§. LXXXI.

Sed Archiepiscopatus in ducatum versus, Electori Brandenburgico datus, vigore Pacis Westphalicae. Locus, ex primaeuae praerogatiuae ratione inter primos in comitiis durat, et alternae vices in directorio circuli Saxoniae inferioris.

§. LXXXII.

Sub hac metropoli fuerunt episcopatus Martisburgensis et Cizensis, eodem, quo ipsa metropolis, tempore conditi. Itemque Brandenburgensis (1) et Havelburgensis, (2) qui hactenus sub metropoli Moguntina fuerant. (3) Cizensis autem episcopatus cathedra circa A. MXXIX. Numburgum ad Salam, tanquam in locum tutiorem translata fuit, urgente Conrado Imperatore, (4) et consentiente Iohanne XX. Papa. Episcopi tamen domicilium

K 3

Cizae

Cizae constituerunt, et ecclesia Cizensis, SS. Petro et Paulo dedicata, ipsa ab eo tempore facta est collegiata. (5) Episcopatus Brandenburgensem, et Havelbergensem A. MDLXV. Electo Brandenburgicus sub ditionem territorii sui asseruit. (6) (viti et Lebusensem.) (7) Misnensis Episcopus (8) male inter suffraganeos vulgo recensetur. Siquidem constat immediate subiectum fuisse Romanae ecclesiae. Legique in eam rem posunt veteres tabulae quas MADERVS edidit.

- (1) In designandis Brandenburgensis episcopatus initiis, admodum variant autores. DITHMARVS Lib. III. triginta annos ante Magdeburgensem conditum scribit; sed habemus litteras foundationis Ottonis, quae Magdeburgi confectae A. DCCCCXLVIII. apud LVNIGIVM in spicil. eccles. P. II. App. p. 3.
- (2) Havelbergensis ecclesiae foundationem habemus Magdeburgi A. DCCCCXLVI. signatam.
- (3) v. Hattonis Archiepiscopi Moguntini diploma, quo consensum huic translationi impertit ap. LVNIGIVM in spicil. eccl. i Theils Fortsetzung in App. p. 16.
- (4) v. tabulas ap. SAGITTARIVM in historia Eckardi II. Marchionis Misniae Sect. XI.
- (5) Historiam Episcoporum scripsit CASPAR SAGITTARIVS, quam nuper denuo edidit CL. BVDERVS.
- (6) conf. GASTELIVS de statu publico Europae cap. XVII. §. 10. p. 170.
- (7) Obscura eius fata: conf. interea IOH. CHRISTOPH. BEGMANNI Nachricht von Bisthum Lebus, add. Preussische und Brandenburgische Staats-Geographie P. II. p. 144. et 245.
- (8) Tabulae foundationis datae Romae IV. kal. Nouembr. A. MCCCCLXVIII. exstant apud MEIBOMIVM p. 752.

§. LXXXIII.

Norbertus in Poloniae ecclesias praetendebat ius metropolitanum, causamque detulit ad Innocentium II. Papam, fauitque illi causae Papa, qui tum opus habeat amicitia Norberti, et Episcopos Poloniae, nominatim Episcopos Gnesnae, Cracouiae, Posnaniae, Vratislaviae illi subesse praecepit. (1) Equidem videntur rationes ecclesiae Polonicae non rite constitutae fuisse. Namquam

quamquam Ottonem III. archiepiscopatum Gnesnensem instituisse scribant autores coaeui, (2) habemus tamen litteras Gregorii VII. Papae, ad Ducem Boleslaum, quibus conqueritur Episcopos Poloniae nulli certo Metropolitano subesse. Sed utique haec habeant, destinata certe Norberti effectum caruere.

(1) v. Bullam Innocenti II. datam Romae A. MCXXXI. Non. Iun. ap. LVNIGIVM in spicil. eccles. I. Theils Fortsetzung in App. p. 33.

(2) *DITHMARVS* in chronico Lib. IV

§. LXXXIV.

Dum ita Slavorum provinciam ecclesiasticam ad Panim et Viadrum fluvium emensi suamus, addenda quaedam & de Camminensi in vltiori Pomerania episcopatu; Equidem et inter hosce Slavos semina christianismi iam ante sparsa fuerant, et episcopatus institutus Cholbergae A. DCCCCLXV. cuius ecclesiae Episcopus Reinbernus nomine, dein A. DCCCXCIX. ab Imp. Ottone III. ut suffraganeus adscriptus fuit ecclesiae Gnesnensi, tum primum ab ipso metropoli designatae. (1) Sed nouus hic episcopatus circa A. MXXV. intercudit; (2) quo tempore christiana res per illam oram vehementer afflictata fuit. Instaurauit eam Otto, Episcopus Bambergae, e gente Comitum ab Andechs, saeculo XII. ineunte: (3) et fauente Vratislao, Slavorum per has oras Principe, ac Iulini (quae vrbs, in Wollina insula sita, clarissima quondam fuit) episcopalem sedem instituit. Accessit A. MCXL. Innocenti II. Pontificis Romani confirmatio. (4) Conradus autem, secundus in ordine Episcopus, Casimiro, Principe Pomeraniae, consentiente, atque priuilegia ecclesiae confirmante, (5) episcopalem sedem Iulino transtulit Camminum, ceu locum tutiorem A. A. MCLXXV. Quod A. MCLXXXVIII, ratum habuit Clemens III.

(6)

(1) *DITHMARVS MERBURGENSIS* chron. L. IV. p. 84.

(2) *MARTIN: RANGO* in annal. Colburgenf. ad A. DCCCXV. De episcopatu Colbergenf. videatur etiam *MICRAELIUS* in chron. Pomer. L. VI. p. 574.

(3) v.

- (3) v. *ANDREAE*, Abbatis Bambergensis, vita Ottonis Bambergensis a *VAL. IASCHIO* edita; et in *HENR. CANISII* lectionibus antiquis.
- (4) Bullam exhibet *RANGO* in Pomerania diplomatica p. 147. add. *MICH. ZVLICHI* historia episcopatus Camminensis.
- (5) Diploma vid. ad *RANGONEM* l. c. p. 1152. et confirmationem eiusdem a Bogislao patre et Wratislao filio, Ducibus, c. A. *MCCCVIII. IBIDEM* p. 157.
- (6) *IBIDEM* p. 159. *ZVLICHIVS*. A. c. cap. l. §. 9.

§. LXXXV.

Amplissima dioecesis. (1) Ab initio statim Innocentius immediate sub sede Romana recepit episcopatum: *Commissam*, inquit, *tibi Pomeranensem ecclesiam sub B. Petro, ad nostram protectionem suscipimus*; (2) eamque exemptionem aliquoties aduersus Gnesnae Archiepiscopos tuiti sunt; (3) et ideo etiam pallio honorati. (4) Caeterum ex antiquo Pomeraniae cum insignia iura. Nam quanquam electio penes Capitulum esset tamen ex pacto A. MCXXXV. cum Conrado inito, requirebatur Ducis autoritas. In ciuili quoque ratione Ducum autoritatem territorialem comiter coluere.

- (1) v. *AENEAS PICCOLOMINAEVS* in commentario de Europae statu sub Friderico III. Imperatore cap. XXIII.
- (2) Bullam pontificiam vid. apud *RANGONEM* l. c. p. 147.
- (3) Sic Episcopus Conradus IV, (qui fedit ab A. *MCCCVII.*) aduersus Gnesnensem a Papa Iohanne XXII. obtinuit, vt exemptio et libertas afferentur. vid. *VALENTINVS* ab *EICHSTET* in chron. nuper edito. Et quum Interiecto tempore ab Episcopo Petro (qui ab A. *MCCCXLIII.* ad A. *MCCCLXXII.*) Poloniae Rex Casimirus, Petri quem vocant nummum posceret hic denegatus ipsi, et exemptio de nouo Romae confirmata, v. *RANGO* l. c. p. 3.
- (4) *MICRAELIVS* Lib. VI. p. 440.

§. LXXXVI.

Sacrorum mutatio in hoc episcopatu consecuta est, quum *Erasmus* a Manteufel Episcopus Augustanae confessioni nomen A. MDXXXVI.

A. MDXXXVI. daret. Deinde obtinuit, ut ab A. MDLVI. Episcopi ex familia Ducum Pomeraniae eligerentur: (1) donec alia rerum facies per pacem Westphalicam induceretur. (2) Et denique in comitiis Ratisbonensibus, hodie etiamnum duranti- bus, consensu Imperatoris, Imperiique statuum, episcopatus in principatum est conuersus, et Elector titulo post principatus Halberstadiensem, et Mindensem adiecit etiam Camminensem, nec non in comitiis Imperii sessionem et votum hoc nomine obtinuit.

(1). v. *ZVLICHIVS* l. c. cap. III.

(2) Instrum. pac. Osabr. Art. XI. §. 12. *Regia quoque Maestas Sueciae restituat domino Electori -- Colbergam cum toto episcopatu Camminensi, omnique iure, quod ulterioris Pomeraniae Duces hucusque habuerunt in collatione praelaturum et praebendarum Capituli Camminensis. IBIDEM art. X. §. 4. Quicquid etiam iuris in collatione praelaturarum et praebendarum Capituli Camminensis ante hac habuerunt Duces Pomeraniae citerioris, habeat in posterum Regia Maestas, regnumque Sueciae perpetuo, cum potestate eas extinguendi, reditusque mensae ducali, post modernorum Canonorum et Capitularium decessum, applicandi. Et art. XI. §. 5. Dicto Domino Electori, et successoribus suis, episcopatus quoque Camminensis in feudum perpetuum ab Imperatore et Imperio concedatur, eodem plane iure et modo, ut supra de episcopatu Halberstadiensis, et Mindano dispositum est, sed cum hoc tamen discrimine, ut in episcopatu Camminensi integrum sit Domino Electori canonicatus, post decessum praesentium Canonorum, extingueret, atque sic successu temporis totum episcopatum ulteriori Pomeraniae adiungere, seu incorporare. Plenius haec definita in *Grånß. Reels. Sedini* A. MDCLIII. in initio §. XXIV. et seq. itemque in conuentu provinciali Stargardiensi de A. MDCLIV.*

§. LXXXVII.

Primus episcopatum Pragae fundauit Boleslaus II. cognomento Pius, Dux Bohemiae et Morauiae, ad ecclesiam SS. Viti et Wenceslai, martyrum Cui rei et Iohannis

L

XIII.

XIII Papae, (1) et Ottonis I. Imperatoris, (2) auctoritas accessit. Nouus Episcopus metropoli Moguntinae subiectus, regalia ab Imperatore, consecrationem a Moguntino accipere tenebatur. Cavit autem Pontifex in suis literis, *ne secundum ritus, aut sectam Bulgariae gentis, vel Russiae, aut Slauoniae linguae, sed magis sequens instituta et decreta Apostolica, vnus potior totius Ecclesiae ad placitum, in hoc opus eligatur clericus, latinis apprime literis eruditus.* Ideo de causa sacrum, quod a Morauis (quorum Archiepiscopo Methodio Slauica in sacris lingua vii Iohannes VIII. Papa concesserat: (3) accepta religione, Bohemi sacerdotes Slauicam linguam in templis hactenus adhiberent, quem morem abrogare, eique latinam substituere Pontifex cupiebat. Et initio quidem Morauiam sub Pragensi diocesi fuisse, ex diplomate Henrici IV Imperatoris, de A. MLXXXVI. cognoscere licet, quo declarat in curia Moguntina, eam, aliquamdiu Episcopo Pragensi subtractam, eidem redditam esse. (4)

(1) Literas pontificias de A. DCCCCLXXI. vid. ap. *GOLDASTVM* in libro de Regno Bohemiae, in supplem. actor. publicorum n. IV.

(2) Ottonis Imperatoris auctoritatem accessisse, patet ex loco not. 4.

(3) ap. *GOLDASTVM* l. c. n. 11.

(4) v. illud apud *COSMAM* Pragensem in Chron. Bohemian L. II. p. 41. et 42. Merentur hic legi sequentia, ob insigne testimonium quod continent tum de Bohemiae ad Germaniam habitu, tum de modo, quo tum tractatae fuerunt eius modi causae. *Quapropter vniuersi Dei nostrique regni fidelibus, tam futuris, quam praesentibus, notum esse volumus, qualiter fidelis noster, Episcopus Pragensis Gebhardus, saepe confratribus suis et Episcopis, caeterisque Principibus nostris, ac nobis conquestus est, quod episcopatus suus, qui ab initio Boemiae, ac Morauiae ducatum, vnus et integer constitutus, et tam a Papa Benedicto, quam a primo Ottone Imperatore, sic confirmatus est, postea antecessorum suorum consensu, sola dominantium potestate, subimbronizato intra terminos eius nouo Episcopo, diuisus esset, et imminutus.* Quis
quum

quum Mogontiae coram Legatis Apostolicae sedis, praesentibus nobis, ac plerisque regni nostri optimatibus, eandem querimoniam intulisset, ab Archiepiscopi Wezlone Moguntino, Sigevvino Coloniensi, Egilberto Treuirensi, Liemaro Bremensi, ab Episcopis quoque Liederico Viridunensi, Chunrado Traiectino, Vdalrico Eystettensi, Ottone Ratisponensi, cum assensu laicorum, ducis Boemorum Wratislai, et fratris eius Chunradi, Ducis Friderici, Ducis Lutoldi, Palatini Comitis Rapothonis, et omnium, qui ibidem conuenerant, primitiua illa parochia, cum omni terminorum suorum ambitu Pragensi sedi est adiudicata. Sequitur tum in Diplomate limitum designatio, et denique conclusio in hanc sententiam: *Mediantibus itaque nobis, et communi Principum aspirante suffragio, factum est, ut Dux Boemiae Wratislaus, et frater eius Chunradus, supradicto Pragensi Episcopo, fratri suo parochiam iudicialiter requisitam ex integro reprofiterentur, et redderent. Proinde nos, rogatu eiusdem Episcopi rationabiliter inducti, Pragensis episcopatus redintegrationem nostrae Imperialis autoritatis edicto, illi, et successoribus eius, confirmamus, et stabilimus. etc.*

§. LXXXVIII.

Mox tamen iterum diuisae dioeceses. Siquidem MXCI. voluntate Vratislai Regis, Cosmas, Episcopus Pragensis, et Andreas Olomucensis electus est, et vterque ab Imperatore Henrico IV. in Italia Mantuae tum forte agente, per baculum et anulum investitus. Qua de re iuuat ipsum Cosmam, qui in literas haec retulit, audire: (1) Vterque deinde A. MXCIV. Moguntiae ab Archiepiscopo ordinatus est, quod iterum idem Cosmas describit. (2)

(1) Chron. Bohem. Lib. II. Rege Wratislao disponente Cosmas electus est ad Pragensem ecclesiam, et Andreas similiter ad Olomucensem. Sed, licet per conductum Palatini Comitis, Rapotae, veniunt Mantuam, et praesentantur Imperatori, Tertio Henrico Augusto, inchoante Anno Domini MXCII. mediante praedicto Rapota, sedens in Palatio Mantuano, Episcoporum atque Comitum ordine non modice ex utroque latere collocato, et electis iam praedictis Episcopis positus in medio, Caesar dixit: *Hos fratres ad nos misit noster fidelis amicus Wratislaus, Rex Boemorum, ut secundum canonicam, et Apostolicam insti-*

tutionem, nostra autoritate eorum confirmemus electionem, quam sine vestro consensu nolimus facere diffinitionem. Et Praesul Monasteriensis (f. Moguntinensis) surgit, et appodians se mensae, in qua baculi, annuli episcopales atque reliquiae Sanctorum erant posita, ait: Periculosum est valde a paucis destrui, quod multorum sanctione confirmatum est. Multi enim interfuimus Episcopi, multi et principes Imperii Romani, atque Apostolicae sedis interfuere legati, quando vestro privilegio confirmastis, ut uterque episcopatus, Pragensis simul et Moraviensis, sicut fuit ab initio, ita unus et integer permaneat. Ad haec Caesar ait: Sine modo, ut quod me meus amicus rogat, faciam; de his autem postea tempore in suo discutiám: Et statim desponsat eos annulis ad singulas ecclesias, dans eis pastorales virgas.

- (2) IBIDEM lib. III. Adhuc Imperatore III. Henrico ultra montes in Langobardia tractante, indicta est generalis Synodus ab uniuersis Episcopis et Principibus Romani Imperii infra mundiam Quadragesimam, in Vrbe Moguntina. Ad quam Dux Bretislaus transmittit electos Cosmam et Andream Episcopos, committens eos, et tradens per manus Palatino Comiti, Rapotae, rogans ut eos offerat Moguntino Episcopo ordinandos. Quo prociis interueniente, et coram Archiepiscopo, et uniuersali Synodo testimonium perhibente, quod olim per Imperatorem in Mantoua corroborata sit eorum electio, omnibus suffraganeis collaudantibus, ordinati sunt Cosmas, et Andreas, Episcopi, ab Episcopo Moguntino, nomine Ruthardo.

§. LXXXIX.

Manfit Moguntinae ius istud, et vigore illius etiam ius coronandi regem Bohemiae: donec Seculo XIV. faueret occasio Bohemis, hoc nexu solui cupientibus. Henricus enim Archiepiscopus Moguntinus, quoniam Imperatoris, Ludouici Bauari, partes acriter tuebatur, inuisus erat Papae. Itaque Benedictus XII. Papa soluebat A. MCCCXLI. Episcopum Pragensem ab omni, erga Moguntinum, quem schismaticum traducebat, obsequio. (1) Paulo post idem Pontifex Ernesto, Pragensium Antistiti, facultatem concedebat Carolo, Marchioni tum Moraviae, regalem vnctionem impertiendi. (2) Denique Clemens VI. vrgentibus Iohanne Rege, et Carolo eius filio A. MCCCXLIII. (3) Pragensem ecclesiam denuo ab omni

omni

mni iuris dictione Praefulum Moguntinorum liberam declarauit, et Metropolin instituit. Vt suffraganeos haberet, Olomucentem ipsi subesse voluit, ac villa Lythomislenfi, ciuitatis iure condecorata, celebre in illa monasterium Ordinis Praemonstratensis cathedra episcopali ornauit. (4) Idem Papa ius peragendae vnctionis regalis, quod Moguntini fuerat, (5) A. MCCCXLV. in nouum Archiepiscopum transtulit. (6) Quod Carolus IV. electus iam Romanorum Rex A. MCCCXLVII. denuo sanciuuit. (7) Equidem vt erat Carolus Bohemiae suae studiosissimus longe ampliorem destinabat nouae metropoli prouinciam. Nam impetrasse iam scribunt ab Urbano Papa, vt Pragensi Praefuli, tanquam Legato Apostolico, Episcopus Bambergensis, et Misnensis, vterque immediate subiectus Romanae cathedrae, itemque Ratisbonensis submitteretur. Sed illi, pro sua quisque parte fortiter resisterunt, et quum interea diem obiret Carolus, in irritum conatus ecidit. (8)

(1) v. *GOLDASTVS* l. c. in supplement. act. publ. n. XXVI.

(2) *IBIDEM* n. XXVII.

(3) Neque enim Goldasto assentiri possumus id A. MCCCXLVI. factum putanti L. V. c. 4. quum subscriptio Bullae pontificiae aliud doceat. Sunt qui iam ab Ottone III. designatam Pragae Metropolin existiment, de quo legi meretur *PAGIVS* ad A. DCCCLXIIIX. n. V.

(4) Bullam vid. ap. *GOLDASTVM* l. c. n. XXX. Verba bullae sunt: Villam Lythomislensem de Pragensi dioecesi existentem, locum nobilem, et insignem, ad laudem diuini nominis et honorem: nec non pro incremento, profectu et exaltatione praedictis, in ciuitatem erigimus, ipsam ciuitatis vocabulo insignimus, et nihilominus ecclesiam monasterii, huiusmodi nouae ciuitatis, Praemonstratensis ordinis, in Cathedrali etiam erigentes, etc.

(5) Treuirensis Episcopus Egilbertum iussu Imperatoris Wratislaui Regem, et Coniugem Zuatanam coronasse Pragae A. MLXXXXVI. scripsit *COSMAS* in chron. Bohem. L. II. p. 42. quod quare factum fuerit, definire non ausim. In epistola Benedicti XII. de A. MCCCXLI. supra allegata, qua concedit Pragensi Episcopo Ernesto, vt possit Carolum Pragae vngere, et coronare, dicitur: *De anti-*

tiqua et approbata consuetudine sui istud pertinere ad Archiepiscopum Moguntinum. Quod et in Clementis VI. bulla de A. MCCCXLV. repetitur.

(6) v Bullam ap *GOLDASTVM* l. c. in supplement. act. publ. n. XXXII.

(7) *IBIDEM* n. XXXIII.

(8) *FABRICVS* Lib. II. annal. vrbis Misniae ad A. MCCCLXXV.

§. XC.

Hussitarum motibus haec metropolis fere interciderat. Equidem Iohannes Rochezana A. MCCCCXXXVI. Archiepiscopus appellatus fuit; sed quod quatuor Pragensium articulos eiurare nollet, confirmationem a Papa non obtinuit. Diu deinde vacavit sedes Archiepiscopalis, et sacrorum procuratio interea penes Praepositos templi metropolitani fuit, donec A. MDXX. Ferdinandi I. edicto restitueretur, qui Episcopum Viennae, Antonium Mohelnicum Archiepiscopum appellauit. (*) De titulis S. R. I. Principis, Primatis Regni Bohemiae, et Legati nati, Archiepiscopo Pragensi debitis prolixè *BALBINVS*. (**)

(*) *STRANSKY* Reipubl. Bohem. c. 6. *BALBINVS* in epitom. rer. Bohem. L. V. c. 13.

(**) In miscellaneis hist. Bohem. Decade I. Lib. VI. Part. II.

§. XCI.

Olomucensis per Morauiam sacra auctoritate potitur. Et initio quidem Antistites Laureacenses Morauiam christiana doctrina excolendam sumfisse, supra narrauimus. Mox Cyrillus et Methodius, e Graecia profecti, feliciter exercuerunt missionem, vt nouam prouinciam ecclesiasticam adornare decerneret Papa, inuitis maxime Boioariae Episcopis. Destinatus is honos vrbi Welehradenfi, in qua tunc Morauorum regia: sed cuius nomen hodie vix in vnico Monasterio Cisterciensi superest. (1) Verum illa noua prouincia mox intercidit, coorta graui inter Methodium, et Regem, lite. Morauiam denique sub Pragensis Episcopi cura fuisse, iam notauius. Quam proprium Episcopum accepisset, sedes episcopalis Olomuci fuit. Sed Bruno Episcopus factus,

ctus,

ctus, Cremfirium cathedram transtulit. Iam immediate est sub Papa Romano, (2) Quod ab eo tempore repetit MELCHIOR GOLDASTVS, quo auctoritas metropoleos Pragensis, concussa Hussitarum moribus, iacuit. Ecclesia Olomucensis liberam electionem retinuit, et comprehenditur Concordatis nationis Germanicae. (3) Episcopus S. R. I. Principis titulo gaudet, et in Regno Bohemiae Comites Capellae regalis a Carolo IV. appellatus. (4)

(1) Conf. STREDOWSKY in Sacra Moraviae historia, siue vita SS. Cyrilli et Methodii p. 18.

(2) v. GOLDASTVS l. c. Lib. V. cap. 5.

(3) GOLDASTVS l. c. §. 11. 12.

(4) De qua dignitate commentatus est BOHVSLAVS BALBINVS l. c. p. 19.

§. XCII.

Neque Lythomislenis Episcopatus diu subsistit. Vltimus eius Antistes reperitur fuisse Iohannes V. cognomento de Praga, qui A. MCCCCXIII. ad Olomucensem cathedram promotus, seruauit episcopatus Lythomislenis administrationem. Ipso autem mortuo, et bonis ecclesiae Lythomisliensis Hussitarum bello direptis, cessauit episcopatus, ac administratio in spiritualibus mansit penes Priorem conuentus B. Mariae Virginis Suitauiae, ordinis Praemonstratensium. (1) Sed novos suffraganeos accepit Archiepiscopus Pragensis Ernestus Saeculo praeterito cum duo Episcopatus instituti Litomarici, et Reginohradeci. (2)

(1) GOLDASTVS Lib. V. c. VII. §. 6. BALBINVS in epit. rer. Bohem. Lib. III. c. 10.

(2) de his conf. BOHVSLAVS BALBINVS in miscellaneis Historiae Bohemicae. Decad. I. Lib. VI. Part. II. p. 72.

§. XCIII.

Amplissima per Silesiam dioecesis est Episcopatus Vratislauen-
ensis, cuius origines erudite explicuit HENELIVS. (1) Metro-
politanum respexit olim Gnesnensem in Polonia Archiepiscopum,
a quo

a quo in Synodo Lanciciensi tertium occupasse locum Zyroslaum I. Episcopum Vratislauensem scribit STAMISLAVS LVBIENSKI. (2) Alius Vratislauenſis Episcopus Laurentius, licet de honore loci habuisse legitur cum Iuone Episcopo Cracouiensi. Qui eam ob causam Romam profectus est, petiturus, vt sua Ecclesia Vratislauenſi, ac reliquis praeponeretur. (3) A. MCCXLV. Thomae Episcopo insignia priuilegia dedit Innocentius IV. Papa. (4) Quibus vtrum plena exemptio a iure Metropolitano contineatur, disputatum fuit. Non est nostrum actus, qui vtrinque allegari solent, hic proponere, et expendere. (5) De statu vero causae iudicare poterit Lector, ex cautione, quam Capitulum petiit, quum Carolum Ferdinandum, Sigismundi III. Regis Poloniae, filium, Episcopum reciperet. Tum enim cauit Sigismundus Rex, *receptionem istam ecclesiae Vratislauenſi non fore praeiudicio, neque per eam sub Gnesnensis Metropolitani superioritatem, et iurisdictionem dictam Ecclesiam trahi debere.* Sedem Episcopalem hodie habet Episcopus Nissae in Silesia.

(1) In Silesiographia renouata cap. VIII.

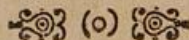
(2) apud HENELIVM l. c. in notis ad §. 56.

(3) HENELIVS l. c. in notis ad §. XXX. p. 74.

(4) Bullam Pontificiam exhibuit Dn. FRIDERICVS GVILIELMVS a SOMMERSBERG in specimine Codicis Silesiae diplomatici num. V. p. 779. Argumentum refert HENELIVS l. c. in not. ad §. XXXI. p. 77. *Recepit scilicet Pontifex ecclesiam Vratislauenſem cum omnibus ecclesiae bonis, in sedis Apostolicae protectionem, exemptaque episcopatum a iurisdictione omnium aliorum Episcoporum, et Archiepiscoporum, salua tamen autoritate Metropolitani, in casibus ei a iure concessis.*

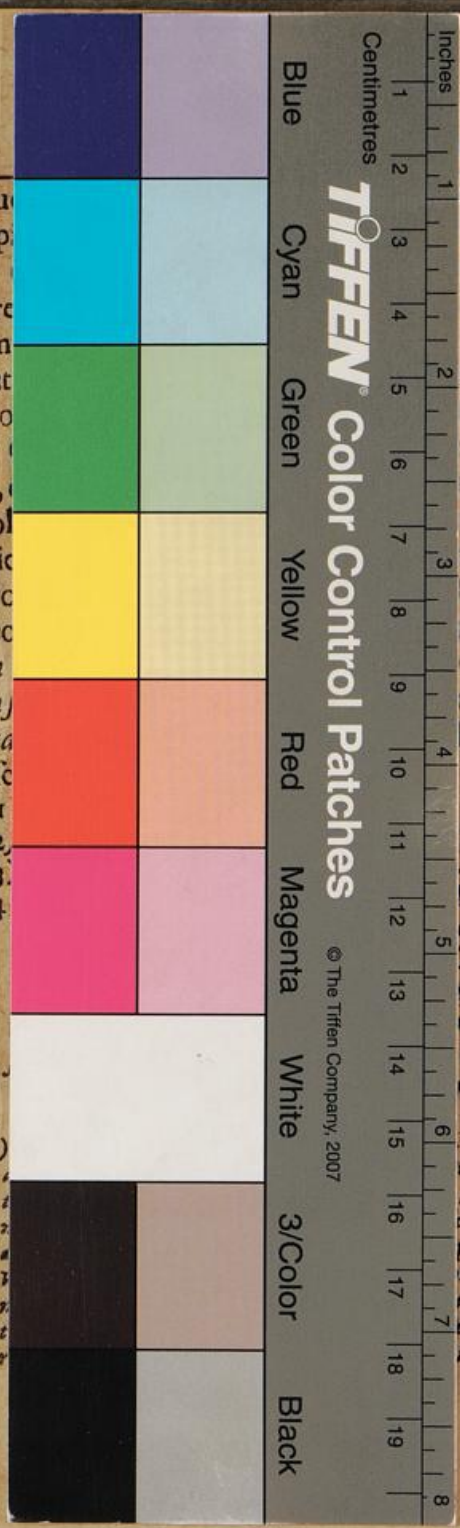
(5) Vide illos relatos apud HENELIVM l. c.

(6) Audiamus haec narrantem HENELIVM l. c. in not. ad §. XLV. *Ne Ecclesia ab Archiepiscopo Gnesnensi, Primatē, et primo Principe regni Poloniae, sub primatiali ac metropolitanae ecclesiae superioritatem, atque iurisdictionem trahatur, neue ea filii Regis, in episcopatum receptio praeiudicium aliquod iuribus et consuetudinibus, quoad dictam subiectionem erga Metropolitanum Gnesnensem, Episcopis Vratislauenſibus in posterum pariat: Eas vero condiciones seruaturum se, cum primisque ne receptio ista Ecclesiae Vratislauenſi fraudi sit, operam daturum, autoritatemque suam regiam apud Archiepiscopum Gnesnensem interpositurum, nec in eam rem Serenissimum filium, quamdiu Episcopus fuerit, consensurum, spondit, etc.*

88
 a qu
 I. Ep
 Kl.
 nore
 eam
 Vrat
 Tho
 (4)
 tur,
 ri sol
 iudic
 Carc
 pisc
 nem
 eam
 dicta
 Episc
 (1)
 (2)
 (3)
 (4)

(5)
 (6)

POLITANIS ETC.

supasse locum Zyroslaum
 AMISLAVS LVBIENS-
 Laurentius, licem de ho-
 copo Cracouiensi. Qui
 petiturus, vt sua Ecclesia
 ir. (3) A. MCCXLV.
 edit Innocentius IV. Papa.
 Metropolitano continea-
 ctus, qui vtrunque allega-
 (5) De statu vero causae
 n Capitulum petiit, quum
 legis Poloniae, filium, E-
 zismundus Rex, *receptio-
 re praeiudicio, neque per
 ritatem, et iurisdictionem*
 Episcopalem hodie habet

§. 56.
 P. 74.

RIDERICVS GVILIELMVS
 cis Silesiae diplomatici num.
 IVS l. c. in not. ad §. XXXI.
 in Vratislauensem cum omni-
 protectionem, exemitque epi-
 Episcoporum, et Archiepisco-
 ni, in casibus ei a iure concessis.

in not. ad §. XLV. Ne Ecclesia
 principe regni Poloniae, sub primi-
 atque iurisdictionem trahatur,
 cium aliquod iuribus et consuetu-
 politanum Gnesnensem, Episcopis
 mditiones seruaturum se, cum pri-
 uidi sit, operam daturum, autorita-
 tem interpositurum, nec in eam
 e, consensurum, spondit, etc.